# *Informacja dotycząca adekwatności kapitałowej Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A. podlegająca ujawnieniom*

## *na dzień 31.12.2016 r.*

**Warszawa, czerwiec 2017 r.**

## Spis treści

**1. Wprowadzenie ... 4**
**1.1. Informacje ogólne o Banku ... 4**
**1.2. Informacje ogólne o Grupie Kapitałowej Banku BPS S.A. ... 5**
1.2.1. Jednostki objęte konsolidacją pełną ... 6
1.2.1. Jednostki objęte konsolidacją proporcjonalną ... 7
1.2.2. Jednostki wyceniane metodą praw własności ... 7
1.2.3. Jednostki, które pomniejszają fundusze własne ... 7
1.2.4. Jednostki, które nie są konsolidowane i nie pomniejszają funduszy własnych ... 7
**2. Informacje o zasadach zarządzania ryzykiem ... 8**
**2.1. Kontrola wewnętrzna ... 9**
**2.2. Ryzyko kredytowe ... 12**
2.2.1. Cele i strategie w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym w Grupie ... 12
2.2.2. Struktura i organizacja systemu zarządzania ryzykiem kredytowym ... 13
2.2.3. Zasady polityki stosowania zabezpieczeń i ograniczania ryzyka ... 14
2.2.4. Informacje dotyczące ekspozycji przeterminowanych i z utratą wartości ... 15
2.2.5. Informacje dotyczące koncentracji ryzyka kredytowego ... 26
2.2.6. Techniki redukcji ryzyka kredytowego i rynkowego oraz polityka zabezpieczeń ... 27
2.2.7. Informacje dotyczące ekspozycji na pozycje sekurytyzacyjne ... 29
2.2.8. Informacje dotyczące korzystania przez Grupę z zewnętrznych instytucji oceny wiarygodności kredytowej ECAI ... 29
**2.3. Ryzyko kredytowe kontrahenta ... 30**
**2.4. Ryzyko finansowe ... 32**
2.4.1. Ryzyko płynności ... 33
2.4.2. Ryzyko rynkowe ... 37
**2.5. Ryzyko operacyjne ... 39**
**2.6. Pozostałe rodzaje ryzyka ocenione jako istotne ... 43**
**3. Instrumenty kapitałowe w portfelu bankowym ... 45**

*4. Aktywa wolne od obciążeń ... 46*
*5. Fundusze własne ... 47*
*6. Adekwatność kapitałowa ... 62*
*6.1. Regulacyjne wymogi kapitałowe - kwota ekspozycji na ryzyko ... 62*
*6.2. Kapitał wewnętrzny ... 66*
*7. Wskaźnik dźwigni finansowej ... 66*
*8. Bufory kapitałowe ... 71*
*9. Informacje dotyczące zasad zarządzania Bankiem ... 72*
*10. Informacje dotyczące polityki i praktyk Banku w zakresie wynagrodzeń pracowników, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na profil ryzyka ... 75*
*10.1. Informacje dotyczące procesu decyzyjnego stosowanego przy ustalaniu polityki zmiennych składników wynagrodzeń ... 75*
*10.2. Powiązanie wynagrodzeń z wynikami ... 76*
*10.3. Informacje na temat cech charakterystycznych systemu wynagrodzeń ... 76*
*10.4. Stosunek stałych składników wynagrodzenia do składników zmiennych ... 78*
*10.5. Informacje na temat kryteriów dotyczących osiąganych wyników, stanowiących podstawę uprawnień do akcji, opcji na akcje lub odpowiadających im instrumentów w postaci świadczeń niepieniężnych ... 78*
*10.6. Zbiorcze informacje ilościowe dotyczące wysokości wynagrodzenia z podziałem na linie biznesowe stosowane w zarządzaniu Bankiem ... 78*
*10.7. Zbiorcze informacje ilościowe na temat wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku ... 79*

# 1. Wprowadzenie

Niniejszy dokument stanowi realizację:

1) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (zwanego dalej Rozporządzeniem CRR);
2) Rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 1423/2013 z dnia 20 grudnia 2013 r. ustanawiającego wykonawcze standardy techniczne w zakresie wymogów dotyczących ujawniania informacji na temat funduszy własnych instytucji zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013;
3) innych rozporządzeń wykonawczych Komisji (UE) ustanawiających wykonawcze standardy techniczne w zakresie wymogów dotyczących ujawniania informacji;
4) ustawy Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 r. (Dz. U. z 2016 r., poz. 1988 z późn. zm.);
5) Ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym (Dz. U. 2015 poz. 1513 z późn. Zm.) ;
6) Rekomendacji M dotyczącej zarządzania ryzykiem operacyjnym w bankach, stanowiącej załącznik do uchwały Nr 8/2013 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 8 stycznia 2013 r.;
7) Rekomendacji P dotyczącej zarządzania ryzykiem płynności finansowej banków Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 10 marca 2015 r.;
8) Polityki informacyjnej Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. dotyczącej adekwatności kapitałowej, udostępnionej na stronie internetowej Banku www.bankbps.pl.

Informacje dotyczące adekwatności kapitałowej zostały sporządzone w ujęciu skonsolidowanym na podstawie danych zaprezentowanych w Skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 r. Wszystkie wartości liczbowe prezentowane są w tysiącach złotych bez miejsc po przecinku.

Ogłaszane informacje, przeznaczone są dla uczestników rynku, a także innych podmiotów, bądź osób zainteresowanych zakresem ogłaszanych informacji.

## 1.1. Informacje ogólne o Banku

Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. został utworzony na podstawie decyzji Prezesa Narodowego Banku Polskiego nr 65 z dnia 22 października 1991 roku. Pierwotnie działał pod firmą Gospodarczy Bank Południowo-Zachodni S.A. („GBPZ S.A.") z siedzibą we Wrocławiu.

W dniu 12 marca 2002 roku nastąpiło przyłączenie do Gospodarczego Banku Południowo-Zachodniego S.A. pięciu banków: Banku Unii Gospodarczej S.A., Lubelskiego Banku Regionalnego S.A., Małopolskiego Banku Regionalnego S.A., Rzeszowskiego Banku Regionalnego S.A. oraz Warmińsko-Mazurskiego Banku Regionalnego S.A. tworząc jeden Bank Zrzeszający, którego nazwa – Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. zarejestrowana została w KRS w dniu 27 marca 2002 roku. Obecnie siedziba Banku mieści się w Warszawie przy ul. Grzybowskiej 81.

Spółka wpisana jest do rejestru handlowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, pod numerem KRS 0000069229 nadanym w dniu 10 grudnia 2001 roku. Bankowi w dniu 6 sierpnia 2002 roku nadano numer statystyczny REGON: 930603359.
Bank BPS S.A. jest Bankiem Zrzeszającym w rozumieniu Ustawy z dnia 7 grudnia 2000 roku o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (z późn. zm.).
W strukturze akcjonariatu Banku BPS S.A. dominują banki spółdzielcze, które na 31.12.2016 r. posiadały łącznie 82,68 % akcji, w tym banki zrzeszone i współpracujące 82,34 %.

***Tabela 1. Struktura akcjonariatu Banku BPS S.A. na 31.12.2016 r.***

| Wyszczególnienie | Ilość akcji (szt.) | Udział w kapitale zakładowym |
|---|---|---|
| **Banki Spółdzielcze:** | **330 169 084** | **82,68%** |
| - Banki Spółdzielcze Zrzeszone | 318 378 460 | 79,72% |
| - Banki Spółdzielcze Niezrzeszone | 1 344 431 | 0,34% |
| - Banki Spółdzielcze Współpracujące | 10 446 193 | 2,62% |
| **Inne Banki Polskie** | **11 452 898** | **2,87%** |
| **Banki Zagraniczne** | **4 217 815** | **1,06%** |
| **Pozostali akcjonariusze:** | **52 900 106** | **13,24%** |
| - osoby fizyczne | 1 406 970 | 0,35% |
| - pozostali | 51 493 136 | 12,89% |
| **Bank BPS S.A.** | **607 788** | **0,15%** |
| **Razem** | **399 347 691** | **100,00%** |

Bank BPS S.A. sprawując funkcję banku zrzeszającego, działa na rzecz rozwoju banków spółdzielczych Zrzeszenia i prowadzi niekonkurencyjną wobec nich działalność komercyjną. Poprzez sieć placówek bankowych funkcjonujących na terytorium całego kraju, obsługuje klientów indywidualnych oraz instytucjonalnych, prowadząc operacje zarówno w złotych, jak i w walutach obcych.

## *1.2. Informacje ogólne o Grupie Kapitałowej Banku BPS S.A.*

Grupę Kapitałową Banku BPS S.A. zwaną dalej Grupą tworzą Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. oraz specjalistyczne spółki, które uzupełniając ofertę Banku, realizują jednocześnie własne cele biznesowe.

### 1.2.1. Jednostki objęte konsolidacją pełną

Grupę jednostek objętych konsolidacją pełną według stanu na 31.12.2016 r. stanowiły: Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. oraz niżej wymienione podmioty:

***Tabela 2. Jednostki objęte konsolidacją pełną***

| Wyszczególnienie | Procentowy udział Grupy w głosach |
|---|---|
| Dom Maklerski Banku BPS S.A. | 100,00% |
| Centrum Finansowe Banku BPS S.A. | 84,24% |
| BPS Doradztwo S.A. | 100,00% |
| BPS Leasing S.A. | 100,00% |
| BPS Faktor S.A. | 76,00% |
| IT BPS Sp. z o.o. | 100,00% |
| BS Leasing S.A. | 100,00% |
| BPS Nieruchomości Sp. z o.o. | 100,00% |
| BPS Grzybowska 81 Sp. z o.o. | 100,00% |
| BPS Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. | 100,00% |
| Veni S.A. | 100,00% |
| ABC Finanse S.A. | 100,00% |
| Uzdrowisko Iwonicz S.A. | 99,49% |
| Zakład Leczniczy „Uzdrowisko Nałęczów" S.A. | 89,94% |
| Uzdrowisko Kamień Pomorski S.A. | 99,69% |
| Uzdrowisko Konstancin-Zdrój S.A. | 99,78% |
| QRS Finanse S.A. | 100,00% |
| Con–Finance Sp. z o.o. | 100,00% |
| FW Południe Sp. z o.o. | 98,62% |
| BPS Inwestycje 1 Sp. z o.o. | 68,34% |
| BPS Inwestycje 2 Sp. z o.o. w likwidacji | 68,34% |
| Solar City Szczecin Sp. z o.o. | 81,76% |
| UP Nieruchomości S.A. | 100,00% |

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa posiadała certyfikaty inwestycyjne Funduszy Inwestycyjnych Zamkniętych konsolidowanych metodą pełną.

***Tabela 3. Certyfikaty inwestycyjne Funduszy Inwestycyjnych Zamkniętych***

| Wyszczególnienie | Procentowy udział Grupy w głosach |
|---|---|
| BPS 1 NS FIZ | 100,00% |
| BPS 3 NS FIZ | 46,88% |
| BPS 4 NS FIZ | 50,94% |
| Quantum 2 FIZ AN | 100,00% |
| Uzdrowiska Polskie FIZ AN | 100,00% |
| Contango FIZ | 87,42% |
| Contango 2 FIZ | 100,00% |
| Zielony FIZ AN | 98,62% |
| Feniks FIZ AN | 81,76% |
| BPS Rynku Nieruchomości FIZ AN | 68,34% |

### 1.2.1.Jednostki objęte konsolidacją proporcjonalną

W Grupie na koniec 2016 r. nie występowały jednostki objęte konsolidacją proporcjonalną.

### 1.2.2. Jednostki wyceniane metodą praw własności

W Grupie na koniec 2016 r. nie występowały jednostki objęte sprawozdaniem skonsolidowanym, spełniające warunki konsolidacji metodą praw własności.

### 1.2.3. Jednostki, które pomniejszają fundusze własne

W Grupie na koniec 2016 r. nie występowały jednostki, które pomniejszały fundusze własne.

### 1.2.4. Jednostki, które nie są konsolidowane i nie pomniejszają funduszy własnych

W Grupie na koniec 2016 r. nie występowały jednostki, które nie były konsolidowane i nie pomniejszały funduszy własnych.

Szczegółowe informacje dotyczące podmiotów wchodzących w skład Grupy znajdują się w Nocie 1.2. Skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

# 2. Informacje o zasadach zarządzania ryzykiem

## Oświadczenie Zarządu

Grupa Kapitałowa Banku BPS S.A. prowadząc działalność operacyjną narażona jest na różne rodzaje ryzyka bankowego, wśród których za kluczowe uznaje się: ryzyko kredytowe, ryzyko płynności oraz ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej. W zorganizowanym procesie zarządzania ryzykiem uczestniczą organy Banku, wyznaczone komitety i komórki organizacyjne oraz pracownicy. Strategiczne cele określa Rada Nadzorcza, która ponadto ocenia skuteczność działań Zarządu Banku, mających na celu zapewnienie efektywności procesu zarządzania ryzykiem. Podstawowym celem zarządzania ryzykiem bankowym, poprzez utrzymywanie poziomu ryzyka w ramach przyjętego poziomu tolerancji, jest:

1) ochrona wartości kapitału akcjonariuszy;
2) ochrona depozytów klientów;
3) wsparcie Banku w prowadzeniu efektywnej działalności.

Celem zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka bankowego w Grupie Kapitałowej i Banku BPS S.A. jest m.in. w zakresie:

1) ryzyka kredytowego – ograniczenie strat na portfelu kredytowym oraz minimalizacja ryzyka wystąpienia ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, przy zachowaniu oczekiwanego poziomu dochodowości i wartości portfela kredytowego;
2) ryzyka płynności – zapewnienie wywiązywania się z bieżących i przyszłych (również potencjalnych) zobowiązań z uwzględnieniem charakteru prowadzonej działalności Banku Zrzeszającego oraz potrzeb mogących się pojawić w wyniku zmian otoczenia rynkowego, poprzez kształtowanie struktury bilansu oraz zobowiązań pozabilansowych w sposób zabezpieczający dostęp do niezbędnej kwoty środków finansowych;
3) ryzyka stopy procentowej – ograniczanie potencjalnych strat z tytułu zmian rynkowych stóp procentowych do akceptowalnego poziomu poprzez kształtowanie odpowiednio dopasowanej struktury pozycji bilansowych i pozabilansowych;
4) ryzyka walutowego – minimalizowanie ewentualnych strat z tytułu zmian kursów walut poprzez kształtowanie zrównoważonej struktury walutowej pozycji bilansowych oraz pozabilansowych;
5) ryzyka operacyjnego – optymalizacja efektywności operacyjnej poprzez obniżenie strat operacyjnych, racjonalizację kosztów, jak również zwiększenie szybkości i adekwatności reakcji Banku na zdarzenia od niego niezależne;

6) ryzyka braku zgodności – zapewnienie przestrzegania przez Bank prawa, przyjętych standardów postępowania oraz funkcjonowania Banku jako instytucji godnej zaufania, uczciwej i rzetelnej, poprzez eliminowanie ryzyka braku zgodności, przeciwdziałanie możliwości wystąpienia utraty reputacji lub wiarygodności Banku oraz przeciwdziałanie ryzyku wystąpienia strat finansowych lub sankcji prawnych mogących być rezultatem naruszenia przepisów i norm postępowania;
7) ryzyka strategicznego – utrzymywanie na akceptowalnym poziomie negatywnych konsekwencji finansowych spowodowanych decyzjami błędnymi lub podjętymi na podstawie niewłaściwej oceny, bądź niepodjęciem właściwych decyzji dotyczących kierunku rozwoju strategicznego Banku;
8) ryzyka modeli – zapewnienie poprawności funkcjonowania modeli, w tym zgodności stosowanych metodyk z regulacjami zewnętrznymi i wewnętrznymi.

Poziom tolerancji na ryzyko bankowe ustalany jest w formie ilościowych strategicznych limitów tolerancji dla wskazanych rodzajów ryzyka Banku. Ponadto w odrębnych przepisach wewnętrznych Bank ustala dodatkowe wartości progowe dla poszczególnych rodzajów ryzyka, dla których zostały określone strategiczne limity tolerancji. Osiągnięcie wartości progowych ryzyka wymaga uruchomienia działań prewencyjnych, mających na celu niedopuszczenie do przekroczenia limitów strategicznych.

Według stanu na 31.12.2016 r. nie zostały dotrzymane strategiczne limity tolerancji dla ryzyka kredytowego w zakresie:

1) udziału kredytów ze stwierdzoną przesłanką utraty wartości w kredytach ogółem, wymaganego na poziomie poniżej 20,8 %;
2) kosztu ryzyka, wymaganego na poziomie poniżej 1,52 %.

Zarząd Banku BPS S.A. oświadcza, że stosowane metody zarządzania ryzykiem są odpowiednie z punktu widzenia profilu i strategii Banku, a zakres ogłaszanych informacji jest adekwatny do profilu ryzyka Banku i Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A. Działania prowadzone przez Bank w związku z realizacją postępowania naprawczego, obejmujące również zmiany w zakresie zarządzania ryzykiem, w tym w szczególności dotyczące poprawy jakości zarządzania ryzykiem kredytowym, wpłynęły pozytywnie na poprawę kondycji finansowej Banku w 2016 r.

## 2.1. Kontrola wewnętrzna

Podstawowym celem systemu kontroli wewnętrznej jest zapewnienie zgodności działania Banku z przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi i standardami rynkowymi.
Bank posiada system kontroli wewnętrznej dostosowany do struktury organizacyjnej, który obejmuje jednostki i komórki organizacyjne Banku oraz podmioty zależne z Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A. Audyt przeprowadza się z zachowaniem powszechnie obowiązujących przepisów prawa i przepisów wewnętrznych Banku, w tym Polityki audytu wewnętrznego Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. oraz Regulaminu Kontroli Wewnętrznej Banku BPS S.A.

W 2016 r., w ramach systemu kontroli wewnętrznej, w poszczególnych komórkach i jednostkach organizacyjnych Banku przeprowadzane były kontrole funkcjonalne (bieżące i następne) oraz niezależny audyt.

Kontrole funkcjonalne następne miały charakter planowy, określany samodzielnie przez kierujących poszczególnymi komórkami i jednostkami organizacyjnymi, a ich częstotliwość powiązana była z oceną istotności ponoszonego ryzyka z uwzględnieniem obszarów obarczonych wyższym ryzykiem zdefiniowanych w Zarządzeniu Prezesa Zarządu Banku BPS S.A. Planowanie odbywało się w okresie rocznym, a wyniki kontroli i zidentyfikowane nieprawidłowości sprawozdawane były półrocznie.

W 2016 r. podjęte zostały działania mające na celu poprawę skuteczności przeprowadzanych kontroli funkcjonalnych, tj.:

– ujednolicono tematykę, zakresy i wielkości prób w ramach kontroli funkcjonalnych przeprowadzanych w oddziałach Banku. We wszystkich oddziałach wprowadzony został jednorodny plan kontroli następnej oraz wybranych elementów kontroli bieżącej w ramach mitygacji ryzyka operacyjnego na 2016 r. Ponadto, rozszerzono zakres raportowania w przedmiotowym zakresie;
– powołano specjalny Zespół zadaniowy, który zidentyfikował główne przyczyny nieskuteczności dotychczas przeprowadzanej kontroli funkcjonalnej następnej w Banku oraz określił wstępną listę działań, jakie należałoby podjąć celem ich wyeliminowania.

Dodatkowo, powoływana corocznie w Banku Komisja Weryfikacyjna ds. przeprowadzania okresowej weryfikacji funkcjonujących mechanizmów i procedur kontroli wewnętrznej, podjęła się zadania mającego na celu zainicjowanie budowy nowej organizacji systemu kontroli wewnętrznej, dostosowanego do nowych, projektowanych regulacji według modelu trzech linii obrony. W wyniku prac Komisji określone zostały luki w obszarze organizacji systemu kontroli wewnętrznej oraz funkcji kontroli w świetle nowych przepisów. W 2017 r., powyższe działania będą kontynuowane.

Audyt w Banku w 2016 r. w całości realizowany był przez Departament Audytu. W jednostkach i komórkach organizacyjnych Banku BPS S.A. oraz w spółkach zależnych przeprowadzono łącznie 32 badania audytowe. Zakres przeprowadzonych audytów obejmował m.in.:

1) kredytowe aktywa dochodowe;
2) działalność depozytową oraz operacje bankowe, w tym: prawidłowość podejmowanych działań dotyczących operacji kasowych i przelewów, likwidacji lokat terminowych;
3) przestrzeganie procedur związanych z przeciwdziałaniem zjawisku prania pieniędzy;
4) ryzyko transferu i kraju;
5) funkcjonowanie wybranych systemów informatycznych w Banku;
6) proces zarządzania ryzykiem zawierania transakcji na instrumentach pochodnych;
7) analizę stopnia wdrożenia rekomendacji KNF dotyczących bezpieczeństwa transakcji płatniczych;
8) zarządzanie incydentami bezpieczeństwa;
9) ryzyko płynności i stopy procentowej;
10) zarządzanie ryzykiem kredytowym;

11) duże zaangażowania;
12) ryzyko rezydualne;
13) wsparcie sprzedaży;
14) bancassurance;
15) działalność zrzeszeniową;
16) ryzyko kadrowe oraz zmienne składniki wynagrodzeń;
17) zasady ładu korporacyjnego;
18) obsługę kart płatniczych;
19) spółki zależne Banku.

W wyniku przeprowadzonych badań audytowych, Prezes Zarządu Banku wydał zalecenia poaudytowe dla jednostek i komórek organizacyjnych Banku oraz rekomendacje dla podmiotów zależnych.

Począwszy od 01.01.2016 r. Bank realizował zadania audytowe według jednolitych zasad, określonych w Podręczniku realizacji zadań audytu wewnętrznego, zgodnych ze standardami audytowymi obowiązującymi na rynku. Powyższe miało na celu poprawę jakości i sprawności przebiegu procesu audytowego oraz transparentność jego dokumentowania, doskonalenie współpracy i komunikacji z jednostkami/komórkami audytowymi. Wiązało się to z wprowadzeniem harmonogramu realizacji zadań audytowych, rejestru kontroli postępu prac i terminowości realizacji poszczególnych jego faz, porównywalnych ocen jakości zarządzania w każdym z audytowanych obszarów i oceny ryzyka dla Banku oraz oceny wykonanego zadania audytowego przeprowadzanej przez jednostkę/komórkę audytowaną po jego zakończeniu.

Ponadto, w celu usprawnienia monitoringu realizacji zaleceń wdrożony został mechanizm umożliwiający pozyskanie wyprzedzającej informacji o ryzyku niezrealizowania wydanych zaleceń w planowanym terminie.

W ramach systemu kontroli wewnętrznej w Banku funkcjonuje Biuro Zarządzania Zgodnością (BZZ), umiejscowione w Pionie Zarządzania Bankiem i podległe bezpośrednio Prezesowi Banku BPS S.A. Do podstawowych zadań Biura, zgodnie z zapisami zawartymi w regulacjach wewnętrznych, należy:

1) koordynowanie procesem zarządzania ryzykiem braku zgodności oraz modeli;
2) ocena zgodności funkcjonowania Banku pod kątem ogólnej identyfikacji ryzyka braku zgodności z regulacjami wewnętrznymi, powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, ogólnie przyjętymi zasadami postępowania i standardami dobrych praktyk oraz regulacjami i zasadami, w ramach opiniowania projektów wewnętrznych aktów prawnych oraz projektów ich zmian;
3) ocena działań podejmowanych przez Bank w zakresie rozwiązywania zgłoszonych skarg i reklamacji klientów;

4) współpraca z zewnętrznymi podmiotami, w tym z KNF oraz GIIF (Generalny Inspektor Informacji Finansowej), w zakresie kompetencji Biura.

Zgodnie z postanowieniami ustawy Prawo bankowe, Bank wdrożył procedurę dot. anonimowego sposobu powiadamiania Członka Zarządu, a w szczególnych przypadkach Rady Nadzorczej, o naruszeniach obowiązujących w Banku procedur oraz standardów etycznych.

W czerwcu 2016 r. Bank wdrożył postanowienia wynikające z Rekomendacji W Komisji Nadzoru Finansowego dotyczącej zarządzania ryzykiem modeli. W strukturze organizacyjnej została wyodrębniona komórka ds. walidacji modeli, której zadaniem jest w szczególności koordynowanie procesem zarządzania ryzykiem modeli, w tym dokonywanie pomiaru zagregowanego poziomu ryzyka modeli i odnoszenia tego poziomu do przyjętej tolerancji na ryzyko modeli. Bank w procesie zarządzania ryzykiem uznaje ryzyko modeli za istotne, lecz mające umiarkowany lub podstawowy wpływ na sytuację finansową. Analizy istotności ryzyka modeli dokonuje się w cyklach kwartalnych.

W przypadku zarządzania ryzykiem braku zgodności, ryzyko to uznaje się jako istotne, lecz mające umiarkowany wpływ na sytuację finansową Banku.

## 2.2. Ryzyko kredytowe

### 2.2.1. Cele i strategie w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym w Grupie

Głównym celem zarządzania ryzykiem kredytowym w Grupie jest podejmowanie wyważonego ryzyka poprzez jego właściwą identyfikację, pomiar i agregację, a także ustanawianie limitów ograniczających ryzyko, z uwzględnieniem zarówno uwarunkowań makroekonomicznych i profilu działalności Grupy, jak również celów strategicznych i biznesowych. W realizacji powyższego celu istotne znaczenie odgrywa ostrożnościowe podejście do oceny ryzyka kredytowego, uwzględniające identyfikację i ocenę źródeł jego występowania (zarówno aktualnych jak i potencjalnych) oraz przyjmowanie płynnych zabezpieczeń o wysokiej wartości.

Kluczowym zadaniem realizowanym w procesie zarządzania ryzykiem kredytowym jest utrzymywanie poziomu ryzyka w ramach przyjętego poziomu tolerancji, który oznacza możliwość materializacji ryzyka i poniesienia strat w zakresie akceptowalnym przez Grupę.

Proces zarządzania ryzykiem w Grupie zawiera elementy identyfikacji, pomiaru i oceny, prognozowania i monitorowania, raportowania i kontroli podejmowanego ryzyka kredytowego. Metody zarządzania ryzykiem oraz systemy pomiaru ryzyka dostosowane są do skali i złożoności ryzyka, aktualnie prowadzonej i planowanej działalności oraz otoczenia, w którym działa Grupa. Proces ten odbywa się w ramach zdefiniowanych zakresów odpowiedzialności, zgodnie z przepisami wewnętrznymi oraz z wykorzystaniem odpowiedniej infrastruktury informatycznej. Ryzyko kredytowe Grupy Kapitałowej wynika głównie z działalności kredytowej w segmencie klientów korporacyjnych, małych i średnich przedsiębiorstw oraz klientów detalicznych.

Zarządzanie ryzykiem w Grupie realizowane jest zgodnie z obowiązującą strategią zarządzania ryzykiem i przyjętą polityką zarządzania ryzykiem z uwzględnieniem doświadczeń i dobrych praktyk sektora bankowego.

Grupa dokłada wszelkich starań, aby system zarządzania ryzykiem funkcjonował w sposób spójny i efektywny oraz działał na podstawie przyjętych strategii, polityk, procedur, instrukcji i regulaminów, zgodnych z obowiązującym prawem i regulacjami nadzorczymi.

### 2.2.2. Struktura i organizacja systemu zarządzania ryzykiem kredytowym

Zarządzanie ryzykiem kredytowym i utrzymywanie go na bezpiecznym poziomie ma fundamentalne znaczenie dla wyników prowadzonej działalności i stabilności funkcjonowania Grupy. Obowiązujący w Grupie system zarządzania ryzykiem zapewnia rozdzielenie funkcji pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka od działalności biznesowej związanej z podejmowaniem ryzyka.

Głównymi uczestnikami systemu zarządzania ryzykiem w Grupie są:

1) Rada Nadzorcza - odpowiedzialna za nadzór nad systemem zarządzania ryzykiem, w tym w szczególności zatwierdzanie strategii i polityk zarządzania ryzykiem, jak również zatwierdzanie struktury organizacyjnej dostosowanej do wielkości ponoszonego ryzyka;
2) Zarząd - odpowiedzialny za wdrożenie i funkcjonowanie procesu zarządzania ryzykiem poprzez wdrożenie niezbędnych procedur i narzędzi, zgodnie z zasadami określonymi w strategiach poszczególnych spółek;
3) Zarząd Banku oraz Komitety Kredytowe (w zależności od łącznego zaangażowania Grupy Kapitałowej w ekspozycje kredytowe kontrahenta) - poprzez podejmowanie decyzji dotyczącej zgody na realizowanie przez spółkę zależną transakcji, generującej ryzyko kredytowe;
4) jednostki i komórki organizacyjne - dedykowane do zarządzania ryzykiem, odpowiedzialne za pomiar, ocenę, weryfikację oraz cykliczne monitorowanie i raportowanie ekspozycji na poszczególne rodzaje ryzyka.

System zarządzania ryzykiem stanowi jeden z ważniejszych elementów zarzadzania działalnością Grupy. Ma on na celu: identyfikację i ocenę różnych rodzajów ryzyka związanych z działalnością poszczególnych segmentów biznesowych i Grupy jako całości, kontrolę i ograniczanie ryzyka, zapewnienie zgodności działalności Grupy z wymogami regulacyjnymi oraz optymalizację wykorzystania kapitału wewnętrznego i regulacyjnego Grupy. Stopień zaangażowania wyżej wymienionych organów, komitetów i komórek organizacyjnych Banku w ocenę ryzyka kredytowego pojedynczej ekspozycji jest dostosowywany do skali oraz specyfiki działalności poszczególnych spółek zależnych wchodzących w skład Grupy Kapitałowej i jest określony w ich regulacjach wewnętrznych.

W celu zwiększenia skuteczności procesu zarządzania ryzykiem kredytowym w odniesieniu do pojedynczych transakcji kredytowych oraz oceny wiarygodności klientów, Grupa kontynuuje współpracę ze ZBP, BIK S.A. oraz Biurem Informacji Gospodarczej - instytucjami zewnętrznymi oferującymi systemy wspomagające zarządzanie ryzykiem kredytowym.

### 2.2.3. Zasady polityki stosowania zabezpieczeń i ograniczania ryzyka

Funkcjonująca w Grupie polityka zabezpieczeń ma na celu należyte zabezpieczenie interesu Grupy poprzez ustanawianie zabezpieczeń umożliwiających wysoki stopień odzysku z wierzytelności w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych.

Regulacje wewnętrzne dotyczące zabezpieczeń wprowadzają obowiązek spełnienia wymagań w zakresie uznawalności prawnych zabezpieczeń transakcji kredytowych i koncentrują się na:

1) skutecznym ustanawianiu zabezpieczenia, które w przypadku wystąpienia niewypłacalności klienta umożliwiają sprawne przeprowadzenie procesów windykacyjnych;
2) monitorowaniu wartości zabezpieczeń w całym okresie kredytowania, z odpowiednią częstotliwością zapewniającą aktualną informację w zakresie wartości przyjętych prawnych form zabezpieczenia;
3) zgodności działania z obowiązującymi przepisami prawa w tym zakresie.

Polityka zabezpieczeń stosowana przez Bank oraz te spółki z Grupy, których działalność związana jest z finansowaniem podmiotów gospodarczych i osób fizycznych, przy podejmowaniu decyzji o udzieleniu produktu niosącego ryzyko kredytowe, nakierowana jest na ochronę interesów Grupy.

Cel ten osiągany jest między innymi poprzez ustanawianie pełnego zabezpieczenia, adekwatnego do podejmowanego ryzyka, o jak najwyższej jakości oraz obowiązującego w całym okresie trwania zabezpieczanej wierzytelności.

Podmioty Grupy oceniają jakość zabezpieczenia według jego płynności, aktualnej wartości rynkowej, wpływu na poziom tworzonych odpisów i ograniczenie utraty wartości portfela kredytowego oraz ze względu na możliwość zmniejszenia wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego.

W ocenie przedmiotu zabezpieczenia brana jest pod uwagę jego wartość możliwa do uzyskania podczas ewentualnego postępowania windykacyjnego, z uwzględnieniem ograniczeń prawnych, ekonomicznych oraz innych mogących wpływać na rzeczywistą możliwość zaspokojenia ewentualnych roszczeń.

Grupa stosuje szeroką gamę zabezpieczeń prawnie dozwolonych, wykorzystując zarówno zabezpieczenia rzeczowe jak i osobiste.

Wybór formy zabezpieczenia oraz jego poziom uzależnione są od oceny ryzyka kredytowego związanego z zawieraną transakcją, w szczególności od:

1) rodzaju kredytu, wysokości zaangażowania oraz okresu kredytowania;
2) sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorcy;
3) statusu prawnego kredytobiorcy;
4) płynności zabezpieczenia oraz realnej możliwości zaspokojenia roszczeń kredytodawcy z przyjętego zabezpieczenia w możliwie krótkim czasie;
5) cech danego zabezpieczenia, wynikającego z przepisów prawa w zakresie sposobu ustanowienia zabezpieczenia, zakresu odpowiedzialności, trybu egzekucji należności, kolejności zaspokojenia roszczeń;
6) stanu i wartości rynkowej przedmiotów zabezpieczenia oraz ich podatności na deprecjację w okresie utrzymywania zabezpieczenia;
7) kosztu ustanowienia zabezpieczenia.

Istotnym elementem Polityki zabezpieczeń jest cyklicznie monitorowanie przez podmioty Grupy Kapitałowej ustanowionych zabezpieczeń w celu wczesnej identyfikacji sygnałów ostrzegawczych oraz podjęcia stosownych działań ograniczających ryzyko kredytowe i gwarantujących uzyskanie planowanych przychodów z udzielonej ekspozycji kredytowej.
W przypadku pogorszenia się sytuacji majątkowej, ekonomiczno-finansowej kredytobiorcy, istotnego obniżenia się wartości zabezpieczeń lub wystąpienia innego rodzaju zagrożenia terminowej spłaty zabezpieczonej wierzytelności, poprzez odpowiednie postanowienia w umowie o zawarcie transakcji kredytowej, Grupa dąży do ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia.

### 2.2.4. Informacje dotyczące ekspozycji przeterminowanych i z utratą wartości

#### Ekspozycje przeterminowane

Grupa kwalifikuje ekspozycję jako przeterminowaną w przypadku, gdy kredytobiorca nie ureguluje płatności dotyczącej kapitału i/lub odsetek w umownym terminie wymagalności, określonym w umowie. Ekspozycja staje się przeterminowaną w całości, bez względu czy opóźnienie w spłacie dotyczy całej wierzytelności, czy tylko jej części.

#### Ekspozycja z utratą wartości

Grupa kwalifikuje ekspozycję jako ekspozycję z utratą wartości w przypadku zidentyfikowania przesłanki trwałej utraty wartości. Przesłanki utraty wartości zdefiniowne zostały zgodnie z regulacjami Komitetu Bazylejskiego, według Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (MSR 39) oraz Rekomendacją R.
Grupa stosuje jednolitą definicję niewykonania zobowiązania (status Default) oznaczającą wystąpienie utraty wartości ekspozycji zarówno dla celów kalkulacji odpisów impairmentowych jak i w procesie szacowania poziomu wymogu kapitałowego. Powyższa definicja jest zgodna z definicją niewykonania zobowiązania zawartą w Rozporządzeniu CRR.
W procesie pomiaru utraty wartości Grupa uwzględnia zalecenia zewnętrznych organów nadzorczych, w szczególności normy ostrożnościowe rekomendowane przez Komisję Nadzoru Finansowego.
Do kalkulacji i oszacowania straty z tytułu odpisów aktualizujących Grupa wykorzystuje metodę indywidualną dla ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych i metodę portfelową dla ekspozycji kredytowych indywidualnie nieistotnych.
Dla potrzeb oszacowania oczekiwanych przepływów pieniężnych z ekspozycji kredytowych Grupa dokonuje kalkulacji współczynników portfelowych - PD, LGD, CCF.

Dla metody indywidualnej stosowane są dwa scenariusze przepływów tj. przepływy związane z odzyskami ze sprzedaży zabezpieczeń oraz przepływy związane ze spłatami klienta z innych źródeł niż zabezpieczenia (np. spłaty własne). Średnia ważona wartości bieżącej przyszłych przepływów z tych scenariuszy stanowi wartość pomniejszającą odpis.

*Tabela 4. Całkowita kwota ekspozycji bez uwzględniania skutków ograniczenia ryzyka według klas ekspozycji z uwzględnieniem kwot ekspozycji wobec MSP przed i po zastosowaniu współczynnika korygującego MSP na dzień 31.12.2016 r. (w tys. zł)*

| Klasa ekspozycji | Całkowita kwota ekspozycji* | w tym ekspozycje wobec MSP | Kwota ekspozycji ważonej ryzykiem przed zastosowaniem współczynnika wsparcia MSP | Kwota ekspozycji ważonej ryzykiem po zastosowaniu współczynnika wsparcia MSP | Kwota wymogu kapitałowego |
|---|---|---|---|---|---|
| Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych | 9 529 939 | 0 | 133 804 | 153 933 | 12 315 |
| Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych | 1 590 127 | 0 | 280 614 | 280 614 | 22 449 |
| Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego | 369 | 0 | 185 | 185 | 15 |
| Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Ekspozycje wobec instytucji | 2 289 883 | 0 | 380 895 | 380 895 | 30 471 |
| Ekspozycje wobec przedsiębiorstw | 2 998 854 | 1 731 574 | 2 444 994 | 2 319 276 | 185 542 |
| Ekspozycje detaliczne | 1 997 285 | 1 004 400 | 1 383 656 | 1 218 289 | 97 463 |
| Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach | 1 146 006 | 581 466 | 731 691 | 676 832 | 54 147 |
| Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania | 1 255 442 | 843 874 | 1 618 285 | 1 618 285 | 129 463 |
| Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania | 772 914 | 0 | 763 648 | 763 648 | 61 092 |
| Ekspozycje kapitałowe | 112 909 | 0 | 175 179 | 175 179 | 14 014 |
| Inne pozycje | 633 025 | 0 | 156 365 | 134 149 | 10 732 |
| **OGÓŁEM** | **22 326 753** | **4 161 314** | **8 069 316** | **7 721 285** | **617 703** |

** całkowita ekspozycja netto Grupy po uwzględnieniu korekt wartości i rezerw*

*Tabela 5. Struktura geograficzna ekspozycji* w podziale na klasy ekspozycji na dzień 31.12.2016 r. (w tys. zł)*

| Obszar geograficzny | Klasa ekspozycji | | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych | Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych | Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego | Ekspozycje wobec instytucji | Ekspozycje wobec przedsiębior. | Ekspozycje detaliczne | EQUITY | Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach | Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania | Ekspozycje z tytułu jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębior. zbiorowego inwestowania | Inne pozycje | Razem |
| dolnośląski | 0 | 395 802 | 32 | 5 763 | 467 353 | 354 634 | 0 | 85 490 | 182 533 | 0 | 7 799 | 1 499 406 |
| kujawsko-pomorski | 0 | 35 722 | 0 | 3 | 70 095 | 14 307 | 0 | 14 256 | 15 947 | 0 | 493 | 150 823 |
| lubelski | 0 | 96 218 | 28 | 71 | 166 644 | 301 071 | 0 | 110 538 | 77 403 | 0 | 7 271 | 759 244 |
| lubuski | 0 | 52 886 | 40 | 2 | 11 340 | 50 602 | 0 | 12 829 | 21 070 | 0 | 588 | 149 357 |
| łódzki | 0 | 60 944 | 16 | 3 | 12 129 | 65 890 | 0 | 26 287 | 13 917 | 0 | 1 168 | 180 354 |
| małopolski | 0 | 238 760 | 4 | 4 | 421 587 | 168 637 | 0 | 154 342 | 187 973 | 0 | 10 798 | 1 182 105 |
| mazowiecki | 9 529 939 | 389 890 | 78 | 2 279 303 | 886 050 | 282 312 | 112 909 | 176 945 | 453 512 | 772 914 | 554 470 | 15 438 322 |
| opolski | 0 | 0 | 29 | 1 | 119 386 | 94 417 | 0 | 24 203 | 7 951 | 0 | 987 | 246 974 |
| podkarpacki | 0 | 87 743 | 12 | 6 | 348 594 | 147 798 | 0 | 53 189 | 113 519 | 0 | 9 321 | 760 182 |
| podlaski | 0 | 21 620 | 49 | 303 | 692 | 142 356 | 0 | 78 343 | 11 561 | 0 | 24 024 | 278 948 |
| pomorski | 0 | 65 290 | 0 | 3 | 112 021 | 71 395 | 0 | 3 306 | 8 257 | 0 | 244 | 260 516 |
| śląski | 0 | 89 840 | 7 | 1 300 | 163 642 | 82 800 | 0 | 65 806 | 24 132 | 0 | 8 335 | 435 862 |
| świętokrzyski | 0 | 4 903 | 16 | 4 | 131 765 | 52 205 | 0 | 21 073 | 20 982 | 0 | 3 218 | 234 166 |
| warmińsko-mazurski | 0 | 28 540 | 58 | 3 117 | 80 816 | 146 773 | 0 | 319 399 | 107 724 | 0 | 4 012 | 690 439 |
| zachodnio-pomorski | 0 | 21 969 | 0 | 0 | 6 740 | 22 088 | 0 | 0 | 8 961 | 0 | 297 | 60 055 |
| **OGÓŁEM** | **9 529 939** | **1 590 127** | **369** | **2 289 883** | **2 998 854** | **1 997 285** | **112 909** | **1 146 006** | **1 255 442** | **772 914** | **633 025** | **22 326 753** |

** całkowita ekspozycja netto Grupy po uwzględnieniu korekt wartości i rezerw*

*Tabela 6. Struktura branżowa ekspozycji* w podziale na klasy ekspozycji na dzień 31.12.2016 r. (w tys. zł)*

| Segment branżowy | Klasa ekspozycji | | | | | | | | | | | Razem |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych | Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych | Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego | Ekspozycje wobec instytucji | Ekspozycje wobec przedsiębior. | Ekspozycje detaliczne | EQUITY | Ekspozycje zabezpiecz. hipotekami na nieruchom. | Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiąz. | Ekspozycje w postaci jedn. uczestnictwa lub udziałów w przedsiębior. zbiorowego inwestowania | Inne pozycje | |
| Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne | 0 | 1 543 731 | 369 | 0 | 0 | 374 | 0 | 0 | 530 | 0 | 0 | 1 545 004 |
| Budownictwo | 0 | 0 | 0 | 0 | 521 367 | 117 277 | 14 717 | 127 414 | 289 925 | 0 | 29 | 1 070 729 |
| Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność zw. z rekult. | 0 | 27 975 | 0 | 0 | 720 | 17 561 | 0 | 5 666 | 3 416 | 0 | 0 | 55 338 |
| Działalność finansowa i ubezpieczeniowa | 9 428 004 | 0 | 0 | 2 067 174 | 206 132 | 8 621 | 35 899 | 1 101 | 5 679 | 280 926 | 325 601 | 12 359 137 |
| Działalność profesj., naukowa i techniczna | 0 | 0 | 0 | 69 936 | 65 005 | 37 702 | 5 553 | 6 347 | 6 035 | 0 | 0 | 190 578 |
| Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca | 0 | 0 | 0 | 0 | 32 468 | 11 916 | 0 | 22 553 | 1 658 | 0 | 0 | 68 595 |
| Działalność związana z kulturą, rozrywką | 0 | 2 147 | 0 | 0 | 639 | 4 749 | 0 | 0 | 3 294 | 0 | 0 | 10 829 |
| Działalność zw. z obsł. rynku nieruchom. | 0 | 2 404 | 0 | 0 | 351 295 | 56 443 | 2 | 33 166 | 230 869 | 0 | 0 | 674 179 |
| Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi | 0 | 0 | 0 | 0 | 399 837 | 53 641 | 0 | 71 479 | 131 705 | 0 | 0 | 656 662 |
| Edukacja | 0 | 4 000 | 0 | 0 | 10 318 | 5 275 | 0 | 3 859 | 19 579 | 0 | 0 | 43 031 |
| Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Górnictwo i wydobywanie | 0 | 0 | 0 | 0 | 23 924 | 15 133 | 0 | 1 927 | 2 724 | 0 | 0 | 43 708 |
| Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samoch., włączając motocykle | 0 | 0 | 0 | 0 | 317 885 | 294 498 | 0 | 165 057 | 124 076 | 0 | 1 | 901 517 |
| Informacja i komunikacja | 0 | 0 | 0 | 0 | 797 | 7 011 | 0 | 231 | 4 359 | 0 | 0 | 12 398 |
| Opieka zdrowotna i pomoc społeczna | 0 | 1 139 | 0 | 0 | 101 957 | 38 643 | 0 | 8 457 | 12 435 | 0 | 0 | 162 631 |
| Osoby prywatne | 0 | 0 | 0 | 0 | 62 351 | 679 666 | 0 | 444 341 | 25 181 | 0 | 0 | 1 211 539 |
| Pozostała działalność usługowa | 0 | 0 | 0 | 0 | 76 836 | 5 586 | 0 | 5 102 | 4 720 | 0 | 0 | 92 244 |
| Przetwórstwo przemysłowe | 0 | 0 | 0 | 0 | 521 143 | 213 614 | 29 111 | 80 257 | 281 957 | 0 | 3 636 | 1 129 718 |
| Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo | 0 | 0 | 0 | 0 | 159 754 | 366 061 | 0 | 142 823 | 69 805 | 0 | 1 372 | 739 815 |
| Transport i gospodarka magazynowa | 0 | 2 995 | 0 | 0 | 141 660 | 59 514 | 0 | 8 756 | 26 191 | 0 | 0 | 239 116 |
| Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzac. | 0 | 5 736 | 0 | 0 | 4 766 | 2 742 | 0 | 17 470 | 11 304 | 0 | 0 | 42 018 |
| Bez PKD | 101 935 | 0 | 0 | 152 773 | 0 | 1 258 | 27 627 | 0 | 0 | 491 988 | 302 386 | 1 077 967 |
| **OGÓŁEM** | **9 529 939** | **1 590 127** | **369** | **2 289 883** | **2 998 854** | **1 997 285** | **112 909** | **1 146 006** | **1 255 442** | **772 914** | **633 025** | **22 326 753** |

** całkowita ekspozycja netto Grupy po uwzględnieniu korekt wartości i rezerw*

*Tabela 7. Struktura ekspozycji* według okresów zapadalności w podziale na klasy ekspozycji na dzień 31.12.2016 r. (w tys. zł)*

| Przedziały czasowe | Klasa ekspozycji | | | | | | | | | | | Razem |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych | Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych | Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego | Ekspozycje wobec instytucji | Ekspozycje wobec przedsiębior. | Ekspozycje detaliczne | EQUITY | Ekspozycje zabezpiecz. hipotekami na nieruchom. | Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiąz. | Ekspozycje w postaci jedn. uczestnictwa lub udziałów w przedsiębior. zbiorowego inwestowania | Inne pozycje | |
| do 1 roku | 2 509 028 | 163 277 | 369 | 1 844 513 | 690 371 | 422 341 | 112 909 | 121 563 | 238 759 | 772 914 | 633 025 | 7 509 069 |
| powyżej 1 roku do 3 lat | 357 882 | 39 348 | 0 | 406 412 | 550 306 | 248 019 | 0 | 146 937 | 90 068 | 0 | 0 | 1 838 972 |
| powyżej 3 lat do 5 lat | 3 665 563 | 76 990 | 0 | 14 046 | 239 744 | 125 655 | 0 | 58 258 | 78 543 | 0 | 0 | 4 258 799 |
| powyżej 5 lat do 10 lat | 2 997 466 | 825 747 | 0 | 19 419 | 658 633 | 456 786 | 0 | 284 525 | 284 506 | 0 | 0 | 5 527 082 |
| powyżej 10 lat | 0 | 484 765 | 0 | 5 493 | 859 800 | 744 484 | 0 | 534 723 | 563 566 | 0 | 0 | 3 192 831 |
| **OGÓŁEM** | **9 529 939** | **1 590 127** | **369** | **2 289 883** | **2 998 854** | **1 997 285** | **112 909** | **1 146 006** | **1 255 442** | **772 914** | **633 025** | **22 326 753** |

** całkowita ekspozycja netto Grupy po uwzględnieniu korekt wartości i rezerw*

*Tabela 8. Struktura jakościowa portfela kredytów i pożyczek udzielonych klientom (w tys. zł)*

| Typ klienta | Bez utraty wartości | | Z utratą wartości | RAZEM |
|---|---|---|---|---|
| | Nieprzeterminowane | Przeterminowane | | |
| Klienci korporacyjni | 3 751 761 | 174 453 | 540 874 | 4 467 088 |
| Rolnicy | 492 992 | 56 539 | 18 397 | 567 928 |
| Przedsiębiorcy indywidualni | 325 593 | 45 255 | 58 586 | 429 434 |
| Osoby fizyczne | 1 043 143 | 41 311 | 21 215 | 1 105 669 |
| Instytucje rządowe i samorządowe | 1 185 356 | 21 809 | 530 | 1 207 695 |
| **Kredyty i pożyczki udzielone klientom razem** | **6 798 845** | **339 367** | **639 602** | **7 777 814** |

*Tabela 9. Ekspozycje* przeterminowane bez utraty wartości w podziale na sekcje działalności i rodzaje klientów na dzień 31.12.2016 r. (w tys. zł)*

| Segment branżowy | Rodzaj klienta | | | | | Razem |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | Ekspozycje wobec osób fizycznych | Ekspozycje wobec przedsiębiorców indywidualnych | Ekspozycje wobec klientów korporacyjnych | Ekspozycje wobec rolników | Ekspozycje wobec instytucji rządowych i samorządowych | |
| Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezp. społeczne | 0 | 0 | 0 | 0 | 21 809 | 21 809 |
| Budownictwo | 0 | 3 863 | 33 611 | 0 | 0 | 37 474 |
| Działalność finansowa i ubezpieczeniowa | 0 | 0 | 1 881 | 0 | 0 | 1 881 |
| Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna | 0 | 1 249 | 1 096 | 0 | 0 | 2 345 |
| Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca | 0 | 0 | 1 067 | 0 | 0 | 1 067 |
| Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją | 0 | 0 | 1 468 | 0 | 0 | 1 468 |
| Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości | 0 | 1 572 | 13 494 | 0 | 0 | 15 066 |
| Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi | 0 | 6 601 | 17 160 | 0 | 0 | 23 761 |
| Edukacja | 0 | 16 126 | 0 | 0 | 0 | 16 126 |
| Górnictwo i wydobywanie | 0 | 0 | 2 466 | 0 | 0 | 2 466 |
| Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochod., w tym motocykle | 0 | 9 018 | 48 337 | 0 | 0 | 57 355 |
| Opieka zdrowotna i pomoc społeczna | 0 | 254 | 7 353 | 0 | 0 | 7 607 |
| Pozostała działalność usługowa | 0 | 929 | 3 | 0 | 0 | 932 |
| Przetwórstwo przemysłowe | 0 | 5 580 | 36 702 | 0 | 0 | 42 282 |
| Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo | 0 | 0 | 5 124 | 54 780 | 0 | 59 904 |
| Transport i gospodarka magazynowa | 0 | 63 | 4 691 | 0 | 0 | 4 754 |
| Osoby prywatne | 41 311 | 0 | 0 | 1 759 | 0 | 43 070 |
| **OGÓŁEM** | **41 311** | **45 255** | **174 453** | **56 539** | **21 809** | **339 367** |

** ekspozycja netto kredytów i pożyczek udzielonych klientom w Grupie*

*Tabela 10. Ekspozycje* przeterminowane bez utraty wartości według regionu i rodzaju klienta na dzień 31.12.2016 r. (w tys. zł)*

| Obszar geograficzny | Rodzaj klienta | | | | | Razem |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | Ekspozycje wobec osób fizycznych | Ekspozycje wobec przedsiębiorców indywidualnych | Ekspozycje wobec klientów korporacyjnych | Ekspozycje wobec rolników | Ekspozycje wobec instytucji rządowych i samorządowych | |
| dolnośląski | 10 485 | 7 775 | 47 403 | 6 975 | 0 | 72 638 |
| kujawsko-pomorski | 325 | 0 | 0 | 0 | 0 | 325 |
| lubelski | 3 924 | 5 204 | 15 914 | 6 048 | 0 | 31 090 |
| lubuski | 1 827 | 165 | 7 895 | 1 613 | 14 974 | 26 474 |
| łódzki | 1 594 | 1 934 | 4 463 | 1 274 | 0 | 9 265 |
| małopolski | 4 131 | 1 438 | 12 380 | 460 | 0 | 18 409 |
| mazowiecki | 6 263 | 22 356 | 26 114 | 6 816 | 0 | 61 549 |
| opolski | 2 941 | 0 | 2 128 | 0 | 0 | 5 069 |
| podkarpacki | 2 564 | 2 450 | 22 124 | 307 | 0 | 27 445 |
| podlaski | 2 405 | 192 | 2 521 | 12 536 | 5 835 | 23 489 |
| pomorski | 347 | 1 828 | 105 | 0 | 0 | 2 280 |
| śląski | 1 986 | 23 | 5 612 | 8 510 | 0 | 16 131 |
| świętokrzyski | 210 | 48 | 9 673 | 371 | 0 | 10 302 |
| warmińsko-mazurski | 1 822 | 1 842 | 13 284 | 11 629 | 0 | 28 577 |
| zachodnio-pomorski | 487 | 0 | 4 837 | 0 | 1 000 | 6 324 |
| **OGÓŁEM** | **41 311** | **45 255** | **174 453** | **56 539** | **21 809** | **339 367** |

** ekspozycja netto kredytów i pożyczek udzielonych klientom w Grupie*

*Tabela 11. Ekspozycje* z rozpoznaną utratą wartości w podziale na segmenty branżowe i rodzaje klientów na dzień 31.12.2016 r. (w tys. zł)*

| Segment branżowy | Rodzaj klienta | | | | | Razem |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | Ekspozycje wobec osób fizycznych | Ekspozycje wobec przedsiębiorców indywidualnych | Ekspozycje wobec klientów korporacyjnych | Ekspozycje wobec rolników | Ekspozycje wobec instytucji rządowych i samorządowych | |
| Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezp. społeczne | 0 | 0 | 0 | 0 | 530 | 530 |
| Budownictwo | 0 | 4 688 | 208 825 | 0 | 0 | 213 513 |
| Dostawa wody; gospod. ściekami i odpadami oraz działaln. zw. z rekultywacją | 0 | 703 | 828 | 0 | 0 | 1 531 |
| Działalność finansowa i ubezpieczeniowa | 0 | 1 890 | 51 537 | 0 | 0 | 53 427 |
| Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna | 0 | 796 | 3 113 | 0 | 0 | 3 909 |
| Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca | 0 | 966 | 8 | 0 | 0 | 974 |
| Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją | 0 | 581 | 1 248 | 0 | 0 | 1 829 |
| Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości | 0 | 815 | 64 185 | 0 | 0 | 65 000 |
| Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi | 0 | 22 747 | 22 497 | 0 | 0 | 45 244 |
| Edukacja | 0 | 50 | 5 | 0 | 0 | 55 |
| Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Górnictwo i wydobywanie | 0 | 0 | 87 | 0 | 0 | 87 |
| Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochod., w tym motocykle | 0 | 13 725 | 50 761 | 1 | 0 | 64 487 |
| Informacja i komunikacja | 0 | 3 810 | 580 | 0 | 0 | 4 390 |
| Opieka zdrowotna i pomoc społeczna | 0 | 803 | 3 200 | 0 | 0 | 4 003 |
| Pozostała działalność usługowa | 0 | 4 612 | 108 | 0 | 0 | 4 720 |
| Przetwórstwo przemysłowe | 0 | 1 521 | 94 811 | 1 | 0 | 96 333 |
| Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo | 0 | 15 | 11 979 | 18 348 | 0 | 30 342 |
| Transport i gospodarka magazynowa | 0 | 864 | 15 798 | 0 | 0 | 16 662 |
| Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych | 0 | 0 | 11 304 | 0 | 0 | 11 304 |
| BEZ PKD | 21 215 | 0 | 0 | 47 | 0 | 21 262 |
| **OGÓŁEM** | **21 215** | **58 586** | **540 874** | **18 397** | **530** | **639 602** |

** ekspozycja netto kredytów i pożyczek udzielonych klientom w Grupie*

*Tabela 12. Ekspozycje* z rozpoznaną utratą wartości według obszarów geograficznych i rodzaju klienta na dzień 31.12.2016 r. (w tys. zł)*

| Obszar geograficzny | Rodzaj klienta | | | | | Razem |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | Ekspozycje wobec osób fizycznych | Ekspozycje wobec przedsiębiorców indywidualnych | Ekspozycje wobec klientów korporacyjnych | Ekspozycje wobec rolników | Ekspozycje wobec instytucji rządowych i samorządowych | |
| dolnośląski | 4 322 | 6 412 | 72 513 | 4 664 | 0 | 87 911 |
| kujawsko-pomorski | 27 | 32 | 240 | 0 | 530 | 829 |
| lubelski | 770 | 1 801 | 32 172 | 1 320 | 0 | 36 063 |
| lubuski | 591 | 184 | 9 323 | 445 | 0 | 10 543 |
| łódzki | 3 417 | 172 | 1 978 | 45 | 0 | 5 612 |
| małopolski | 1 938 | 2 424 | 25 745 | 201 | 0 | 30 308 |
| mazowiecki | 6 781 | 39 798 | 289 831 | 5 087 | 0 | 341 497 |
| opolski | 1 | 6 | 1 197 | 0 | 0 | 1 204 |
| podkarpacki | 684 | 1 091 | 70 479 | 86 | 0 | 72 340 |
| podlaski | 229 | 51 | 2 764 | 429 | 0 | 3 473 |
| pomorski | 478 | 137 | 366 | 5 | 0 | 986 |
| śląski | 156 | 173 | 3 467 | 5 030 | 0 | 8 826 |
| świętokrzyski | 40 | 223 | 2 604 | 73 | 0 | 2 940 |
| warmińsko-mazurski | 1 736 | 6 044 | 24 754 | 1 012 | 0 | 33 546 |
| zachodnio-pomorski | 45 | 38 | 3 441 | 0 | 0 | 3 524 |
| **OGÓŁEM** | **21 215** | **58 586** | **540 874** | **18 397** | **530** | **639 602** |

** ekspozycja netto kredytów i pożyczek udzielonych klientom w Grupie*

*Tabela 13. Korekty z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek w podziale na segmenty branżowe i rodzaje klientów na dzień 31.12.2016 r. (w tys. zł)*

| Segment branżowy | Rodzaj klienta | | | | | Razem |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | Ekspozycje wobec osób fizycznych | Ekspozycje wobec przedsiębiorców indywidualnych | Ekspozycje wobec klientów korporacyjnych | Ekspozycje wobec rolników | Ekspozycje wobec instytucji rządowych i samorządowych | |
| Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezp. społeczne | 0 | 0 | 3 | 0 | 2 619 | 2 622 |
| Budownictwo | 0 | 9 219 | 177 814 | 0 | 0 | 187 033 |
| Dostawa wody; gospod. ściekami i odpadami oraz działaln. zw. z rekultywacją | 0 | 969 | 625 | 0 | 17 | 1 611 |
| Działalność finansowa i ubezpieczeniowa | 2 528 | 4 647 | 299 406 | 0 | 0 | 306 581 |
| Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna | 0 | 711 | 3 645 | 0 | 0 | 4 356 |
| Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca | 0 | 409 | 627 | 0 | 0 | 1 036 |
| Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją | 0 | 399 | 4 988 | 0 | 0 | 5 387 |
| Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości | 0 | 965 | 121 147 | 0 | 5 | 122 117 |
| Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi | 0 | 1 986 | 6 797 | 0 | 0 | 8 783 |
| Edukacja | 0 | 817 | 37 | 0 | 0 | 854 |
| Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby | 0 | 0 | 0 | 20 | 0 | 20 |
| Górnictwo i wydobywanie | 0 | 8 | 816 | 0 | 0 | 824 |
| Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochod., w tym motocykle | 0 | 13 308 | 60 682 | 96 | 0 | 74 086 |
| Informacja i komunikacja | 0 | 4 466 | 1 345 | 0 | 0 | 5 811 |
| Opieka zdrowotna i pomoc społeczna | 0 | 607 | 2 398 | 0 | 0 | 3 005 |
| Pozostała działalność usługowa | 0 | 450 | 373 | 0 | 0 | 823 |
| Przetwórstwo przemysłowe | 0 | 6 501 | 135 061 | 580 | 0 | 142 142 |
| Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo | 0 | 210 | 19 537 | 22 427 | 0 | 42 174 |
| Transport i gospodarka magazynowa | 0 | 3 040 | 9 868 | 0 | 5 | 12 913 |
| Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych | 0 | 12 | 3 535 | 1 | 0 | 3 548 |
| BEZ PKD | 47 478 | 0 | 0 | 61 | 0 | 47 539 |
| **OGÓŁEM** | **50 006** | **48 724** | **848 704** | **23 185** | **2 646** | **973 265** |

*Tabela 14. Korekty z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek według obszarów geograficznych i rodzaju klienta na dzień 31.12.2016 r. (w tys. zł)*

| Obszar geograficzny | Rodzaj klienta | | | | | Razem |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | Ekspozycje wobec osób fizycznych | Ekspozycje wobec przedsiębiorców indywidualnych | Ekspozycje wobec klientów korporacyjnych | Ekspozycje wobec rolników | Ekspozycje wobec instytucji rządowych i samorządowych | |
| dolnośląski | 13 542 | 4 196 | 83 439 | 2 246 | 510 | 103 933 |
| kujawsko-pomorski | 271 | 61 | 783 | 0 | 309 | 1 424 |
| lubelski | 1 544 | 3 756 | 10 734 | 1 130 | 153 | 17 317 |
| lubuski | 1 450 | 454 | 3 880 | 188 | 63 | 6 035 |
| łódzki | 1 408 | 1 021 | 6 052 | 820 | 103 | 9 404 |
| małopolski | 5 422 | 2 127 | 25 590 | 141 | 410 | 33 690 |
| mazowiecki | 18 082 | 23 751 | 627 259 | 15 703 | 541 | 685 336 |
| opolski | 78 | 66 | 921 | 159 | 0 | 1 224 |
| podkarpacki | 1 931 | 3 653 | 46 666 | 114 | 127 | 52 491 |
| podlaski | 328 | 248 | 1 028 | 923 | 35 | 2 562 |
| pomorski | 728 | 324 | 932 | 39 | 128 | 2 151 |
| śląski | 924 | 1 112 | 11 888 | 199 | 180 | 14 303 |
| świętokrzyski | 250 | 1 378 | 6 170 | 94 | 10 | 7 902 |
| warmińsko-mazurski | 3 578 | 6 408 | 19 849 | 1 429 | 36 | 31 300 |
| zachodnio-pomorski | 470 | 169 | 3 513 | 0 | 41 | 4 193 |
| **OGÓŁEM** | **50 006** | **48 724** | **848 704** | **23 185** | **2 646** | **973 265** |

*Tabela 15. Uzgodnienie zmian korekt na ekspozycje spełniające przesłanki utraty wartości w podziale na oceniane indywidualnie i grupowo w okresie od 01.01.2016 r. do 31.12.2016 r. (w tys. zł)*

| Wyszczególnienie | Ekspozycje oceniane indywidualnie | Ekspozycje oceniane grupowo | Razem |
|---|---|---|---|
| Stan korekt z tytułu utraty wartości na dzień 1 stycznia 2016 roku | 526 427 | 559 956 | 1 086 383 |
| Utworzenie odpisów | 142 485 | 42 276 | 184 761 |
| Rozwiązanie odpisów | -65 939 | -30 200 | -96 139 |
| Spisanie w ciężar odpisów | -127 096 | -818 | -127 914 |
| Pozostałe zmiany | -48 910 | -24 916 | -73 826 |
| **Stan korekt z tytułu utraty wartości na dzień 31 grudnia 2016 roku** | **426 967** | **546 298** | **973 265** |

## 2.2.5. Informacje dotyczące koncentracji ryzyka kredytowego

Grupa postrzega ryzyko koncentracji jako istotny pojedynczy czynnik ryzyka. Identyfikacja skali niebezpieczeństw związanych z nadmierną koncentracją zaangażowań, umożliwia prawidłowe zarządzanie aktywami Grupy. Dla wzrostu bezpieczeństwa działalność kredytowa limitowana jest w oparciu o zewnętrzne normy ostrożnościowe, jak i wewnętrzne limity koncentracji.

Celem zarządzania limitami koncentracji jest:

1) ograniczanie skłonności do nadmiernej ekspozycji ryzyka wobec jednego klienta bądź grupy klientów powiązanych ze sobą kapitałowo lub organizacyjnie;
2) zapewnienie odpowiedniej dywersyfikacji podmiotowej ryzyka i alokacji środków finansowych;
3) wskazanie poziomów minimalnych pułapów bezpieczeństwa;
4) umożliwienie właściwej dywersyfikacji i segmentacji portfela kredytowego;
5) umożliwienie oceny poziomu ryzyka i prawidłowego zarządzania aktywami.

Polityka stosowana przez Grupę zakłada kredytowanie branż, klientów i grup podmiotów reprezentujących różne gałęzie przemysłu. Poprzez dywersyfikację portfela kredytowego redukowane jest ryzyko wynikające z nadmiernej koncentracji kredytowej. Na podstawie przeprowadzonej identyfikacji i oceny poziomu koncentracji zaangażowań, formułowane są propozycje dotyczące działań jakie powinny być podjęte przez Grupę, w szczególności w stosunku do zaangażowań, których ryzyko zostało ocenione jako istotne. Celem tych działań jest zminimalizowanie poziomu ryzyka koncentracji portfela kredytowego i w efekcie tworzenie bezpiecznej struktury tego portfela.

W Grupie funkcjonuje system wewnętrznych limitów z tytułu poszczególnych ryzyk koncentracji zaangażowań. Obowiązujące zasady identyfikacji, pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka koncentracji, a w szczególności zasady ustalania i monitorowania limitów zaangażowań, pozwalają na dotrzymanie norm ostrożnościowych w działalności Grupy.

Dopuszczalny limit koncentracji zaangażowań względem pojedynczego klienta lub grupy podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie wyniósł 209 981 tys. zł. Na dzień 31.12.2016 r. nie odnotowano przekroczenia limitu koncentracji dla podmiotów lub grupy podmiotów powiązanych.

Grupa zarządza ryzykiem koncentracji zaangażowań zarówno na poziomie jednostkowym, jak i całego portfela aktywów. Wyznaczane i monitorowane limity zaangażowania obejmują grupy produktów, branż, regionów, zabezpieczeń, walut, zapadalności aktywów, jak również uwzględniają łączne zaangażowanie wobec klientów. Grupa stosuje zasady klasyfikacji ryzyk koncentracji zaangażowań pod względem istotności, w oparciu o procedurę szacowania i oceny adekwatności poziomu kapitału wewnętrznego. Celem procesu oceny adekwatności kapitału wewnętrznego jest zapewnienie utrzymywania kapitału w wysokości dostosowanej do profilu ryzyka Grupy. Proces szacowania kapitału wewnętrznego Grupy w odniesieniu do ryzyka koncentracji zaangażowań uwzględnia:

1) jakość zarządzania ryzykiem koncentracji zaangażowań;
2) jakość systemu kontroli wewnętrznej;
3) możliwość podjęcia efektywnych działań obniżających poziom ryzyka koncentracji zaangażowań;
4) rezultaty wyników pomiaru ryzyka koncentracji.

### 2.2.6. Techniki redukcji ryzyka kredytowego i rynkowego oraz polityka zabezpieczeń

Zastosowane w kalkulacji wymogu z tytułu ryzyka kredytowego według metody standardowej wagi ryzyka, oparte są na zasadach przedstawionych w rozdziale 2, tytuł II, część III CRR. Wagę ryzyka przypisuje się zgodnie z kategorią, do której została sklasyfikowana dana ekspozycja.

Stosowane techniki redukcji ryzyka kredytowego spełniają zasadę, że ekspozycja kredytowa, w stosunku do której stosuje się ograniczenie ryzyka kredytowego, nie generuje kwoty ważonej ryzykiem wyższej niż identyczna ekspozycja, której ryzyko kredytowe nie zostało ograniczone.

Nie wszystkie formy zabezpieczeń spełniają wymagania pozwalające na wykorzystanie ich do redukcji ryzyka w kalkulacji wymogu kapitałowego. W regulacjach wewnętrznych szczegółowo określono minimalne wymogi w zakresie procedury monitorowania wartości zabezpieczeń, ubezpieczenia oraz zasad ustanowienia zabezpieczeń.

Grupa stosuje techniki redukcji ryzyka kredytowego zarówno w ramach ochrony rzeczywistej jak i nierzeczywistej, zgodnie z wytycznymi rekomendowanymi przez zewnętrzne organy nadzorcze. W celu prezentacji w rachunku adekwatności kapitałowej technik ograniczania ryzyka kredytowego Grupa stosuje metodę kompleksową uznawania zabezpieczeń finansowych.

W przypadku rzeczywistej ochrony kredytowej Grupa wyróżnia ekspozycje zabezpieczone uznanymi zabezpieczeniami finansowymi. W przypadku nierzeczywistej ochrony kredytowej ekspozycjom kredytobiorców objętych ochroną kredytową w formie gwarancji, przypisano wagę ryzyka wynikającą z grupy ryzyka podmiotu udzielającego

gwarancji. Głównym dostawcą nierzeczywistej ochrony kredytowej jest Bank Gospodarstwa Krajowego (program gwarancji „de minimis"). Ekspozycjom wobec małych i średnich przedsiębiorstw w ramach funkcjonującego programu gwarancji „de minimis", w wysokości nie przekraczającej 60% udzielonego kredytu, nadano preferencyjną wagę ryzyka, którą posiadał wystawca zabezpieczenia.

Grupa stosuje wagę ryzyka 35 % wobec ekspozycji detalicznych w pełni i całkowicie zabezpieczonych hipoteką na nieruchomościach mieszkalnych, zgodnie z art. 125 ust. 1 Rozporządzenia CRR. Wobec ekspozycji, których dotyczy niewykonanie zobowiązania, wagę ryzyka uzależniono od zasad określonych w art. 127 Rozporządzenia CRR.

Grupa nie wyodrębnia ekspozycji efektywnie zabezpieczonych hipoteką na nieruchomości komercyjnej, dla których zgodnie z art. 126 Rozporządzenia CRR można zastosować preferencyjne wagi ryzyka.

***Tabela 16. Całkowita wartość ekspozycji netto przed i po zastosowaniu technik redukcji ryzyka kredytowego dla każdej klasy ekspozycji na 31.12.2016 r. (w tys. zł)***

| Klasa ekspozycji | Wartość ekspozycji netto* przed zastosowaniem technik redukcji ryzyka kredytowego | Wartość ekspozycji po zastosowaniu technik redukcji ryzyka kredytowego (z uwzględnieniem zabezpieczeń i wag ryzyka) |
|---|---|---|
| Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych | 9 529 939 | 153 933 |
| Ekspozycje wobec jednostek samorządów regionalnych lub władz lokalnych | 1 590 127 | 280 614 |
| Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego | 369 | 185 |
| Ekspozycje wobec instytucji | 2 289 883 | 380 895 |
| Ekspozycje wobec przedsiębiorstw | 2 998 854 | 2 319 276 |
| Ekspozycje detaliczne | 1 997 285 | 1 218 289 |
| Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach | 1 146 006 | 676 832 |
| Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania | 1 255 442 | 1 618 285 |
| Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania | 772 914 | 763 648 |
| Ekspozycje kapitałowe | 112 909 | 175 179 |
| Inne pozycje | 633 025 | 134 149 |
| **OGÓŁEM** | **22 326 753** | **7 721 285** |

** całkowita ekspozycja netto Grupy po uwzględnieniu korekt wartości i rezerw*

*Tabela 17. Zestawienie ekspozycji z tytułu ryzyka kredytowego i ryzyka kredytowego kontrahenta zabezpieczone gwarancjami (w tys. zł)*

| Klasa ekspozycji | Całkowita wartość ekspozycji* | Ekspozycje zabezpieczone gwarancjami |
|---|---|---|
| Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych | 9 529 939 | 0 |
| Ekspozycje wobec jednostek samorządów regionalnych lub władz lokalnych | 1 590 127 | 0 |
| Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego | 369 | 0 |
| Ekspozycje wobec instytucji | 2 289 883 | 0 |
| Ekspozycje wobec przedsiębiorstw | 2 998 854 | 246 |
| Ekspozycje detaliczne | 1 997 285 | 7 925 |
| Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach | 1 146 006 | 0 |
| Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania | 1 255 442 | 677 |
| Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania | 772 914 | 0 |
| Ekspozycje kapitałowe | 112 909 | 0 |
| Inne pozycje | 633 025 | 0 |
| **OGÓŁEM** | **22 326 753** | **8 848** |

** całkowita ekspozycja netto Grupy po uwzględnieniu korekt wartości i rezerw*

### 2.2.7. Informacje dotyczące ekspozycji na pozycje sekurytyzacyjne

Na datę 31 grudnia 2016 roku Grupa nie posiadała pozycji sekurytyzacyjnych.

### 2.2.8. Informacje dotyczące korzystania przez Grupę z zewnętrznych instytucji oceny wiarygodności kredytowej ECAI

Dla potrzeb kalkulacji wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego metodą standardową, Grupa wykorzystuje oceny wiarygodności kredytowej nadawane przez poniższe instytucje oceny wiarygodności kredytowej:

1) Fitch Ratings;
2) Moody's Investors Service;

3) Standard and Poor's Ratings Services.

Zgodnie z zasadami określonymi w Rozporządzeniu 575/2013 wobec wybranych kategorii ekspozycji Grupa stosuje wagę ryzyka z uwzględnieniem stopnia jakości kredytowej, w odniesieniu do rządów centralnych.

***Tabela 18. Kategorie ekspozycji, do których Grupa uwzględniała ocenę wiarygodności kredytowej ECAI***

| Klasa ekspozycji | Kwota aktywów ważonych ryzykiem podlegająca ocenie kredytowej (w tys. zł) |
|---|---|
| Ekspozycja wobec rządów centralnych i banków centralnych | 125 512 |
| Ekspozycje wobec samorządów regionalnych i władz lokalnych | 280 663 |
| Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego | 185 |
| Ekspozycje wobec instytucji | 384 938 |

## 2.3. Ryzyko kredytowe kontrahenta

### Metody stosowane do wyliczania limitów kredytowych oraz wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta

Ryzyko kontrahenta jest definiowane jako ryzyko niewykonania zobowiązania przez kontrahenta, przed ostatecznym terminem rozliczenia transakcji. Biorąc pod uwagę profil działalności poszczególnych spółek Grupy, ryzyko to dotyczyło wyłącznie Banku i było związane z pozagiełdowymi transakcjami pochodnymi.

W ramach ryzyka kontrahenta Bank rozróżnia:

1) ryzyko przedrozliczeniowe, tj. ryzyko straty z tytułu upadłości kontrahenta w trakcie trwania transakcji;
2) ryzyko rozliczeniowe, tj. ryzyko powstające w momencie wymiany strumieni pieniężnych, trwające od chwili dokonania płatności na rzecz partnera do chwili otrzymania świadczenia wzajemnego.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym kontrahenta prowadzone jest w ramach systemu limitów zaangażowania Banku wobec banków krajowych i zagranicznych, obejmującego m.in. dopuszczalne poziomy zaangażowania Banku z tytułu transakcji wymiany walutowej (FX spot, FX swap, FX forward), transakcji FRA i transakcji swapów odsetkowych IRS i OIS.

Wykorzystanie powyższych limitów monitorowane jest w trybie dziennym i zgodnie z procedurami wewnętrznymi raportowane członkom Zarządu Banku, członkom Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami w Banku oraz wybranym pracownikom Banku, w odniesieniu do zaangażowań wobec poszczególnych banków przekraczających 80 % przyznanego limitu. W cyklach miesięcznych informacja o wykorzystaniu obowiązujących limitów całkowitych dla banków przekazywana jest Zarządowi Banku oraz Komitetowi Zarządzania Aktywami i Pasywami, a w okresach kwartalnych Radzie Nadzorczej Banku.

Metodologia wyznaczania limitów dla banków krajowych opiera się o ocenę sytuacji finansowej, natomiast w przypadku banków zagranicznych – o ratingi zewnętrzne przyznane danej instytucji przez uznane agencje ratingowe.
Biorąc pod uwagę strukturę bilansu, Bank uznaje, że wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kontrahenta, kalkulowany metodą standardową jako 8 % sumy ważonych ryzykiem kwot ekspozycji w portfelu handlowym jest wystarczający i nie ma potrzeby tworzenia dodatkowego kapitału wewnętrznego.

## *Strategia ustanawiania zabezpieczenia i ustalania rezerw kredytowych*

Najczęściej wykorzystywanym narzędziem ograniczania ryzyka związanego z transakcjami pochodnymi zawartymi przez kontrahentów niebankowych (w zakresie transakcji FX forward) jest limit straty. Limit ten oznacza maksymalną stratę, jaką w efekcie wyceny dokonanej przez Bank BPS S.A. mogą wykazać transakcje kontrahenta, bez konieczności wniesienia lub zwiększenia kaucji lub domknięcia i rozliczenia części transakcji. Wysokość limitu straty uzależniona jest od oceny kredytowej kontrahenta oraz specyfiki jego rozliczeń.
W przypadku kontrahentów bankowych aktualna wycena jest odnoszona do minimalnych kwot transferu oraz kwot progowych (jeżeli takie są zdefiniowane w umowie zabezpieczającej). Transakcje na instrumentach pochodnych zazwyczaj zawierane są na podstawie umów ramowych, które w sytuacji wystąpienia przypadku naruszenia warunków po stronie kontrahenta pozwalają na przedterminowe rozwiązanie tych transakcji przez drugą stronę i rozliczenie ich w kwocie netto, stanowiącej sumę wartości dodatnich i ujemnych transakcji objętych daną umową ramową.
Ustalanie rezerw kredytowych dla ekspozycji z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta jest realizowane zgodnie z procedurami wewnętrznymi ustalania rezerw dla ekspozycji kredytowych.

## *Zasady dotyczące ekspozycji na ryzyko niekorzystnej korelacji*

Ze względu na stosowaną metodę standardową, przy wyliczaniu regulacyjnego wymogu kapitałowego Grupa nie uwzględnia ryzyka niekorzystnej korelacji.

## *Wpływ wartości zabezpieczenia, jakie musiałby zapewnić Bank przy obniżeniu oceny jego wiarygodności kredytowej*

Zgodnie z zawartymi przez Bank umowami, wartość składanych zabezpieczeń kredytowych związanych z realizacją transakcji pozagiełdowymi instrumentami pochodnymi nie jest uzależniona od oceny wiarygodności kredytowej Banku.

## *Wartość godziwa brutto umów, korzyści wynikające z kompensowania, skompensowana bieżąca ekspozycja kredytowa, ustanowione zabezpieczenie oraz wartość netto ekspozycji kredytowej z tytułu instrumentów pochodnych*

Nie stosuje się saldowania ekspozycji jako techniki ograniczania ryzyka kredytowego. Dodatnia wartość godziwa brutto transakcji na instrumentach pochodnych według stanu na 31.12.2016 r. wyniosła 6 330 tys. zł.

### *Metoda wyznaczania wartości ekspozycji*

Dla potrzeb określenia wartości ekspozycji dla umów wymienionych w załączniku nr II do Rozporządzenia CRR, stosuje się metodę wyceny według wartości rynkowej. Zgodnie z tą metodą ekwiwalent bilansowy transakcji pozabilansowej oblicza się jako sumę kosztu zastąpienia i przyszłej potencjalnej ekspozycji kredytowej.

### *Wartość referencyjna kredytowych instrumentów pochodnych pełniących funkcję zabezpieczenia*

Grupa nie posiada w portfelu kredytowych instrumentów pochodnych.

## *2.4. Ryzyko finansowe*

Zarządzanie ryzykiem finansowym realizowane jest w ramach obowiązujących procedur, obejmujących strategie, polityki i instrukcje, a określających w szczególności strukturę organizacyjną, cele i wynikające z nich wytyczne dla zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka oraz zasady limitowania, monitorowania i kontroli ekspozycji na ryzyko.
Bank sprawuje nadzór nad systemem zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej, w tym również ryzykiem finansowym związanym z działalnością podmiotów zależnych, wykonując uprawnienia właścicielskie, wynikające z udziału Banku w kapitale zakładowym tych spółek.
Zarządzanie ryzykiem finansowym w Grupie obejmuje identyfikację, pomiar, limitowanie, monitorowanie i raportowanie ryzyka płynności oraz ryzyka rynkowego i jest realizowane z wykorzystaniem szerokiego zakresu metod i narzędzi, przy zachowaniu zasady ściśle określonego podziału obowiązków pomiędzy obszary powstawania ryzyka, zarządzania ryzykiem i jego kontroli.
Najważniejszą rolę w procesie zarządzania ryzykiem finansowym pełnią:

1) Rada Nadzorcza Banku, sprawująca nadzór nad zgodnością polityki Banku w zakresie ryzyka ze strategią i planem finansowym Banku oraz oceniająca adekwatność i skuteczność systemu zarządzania ryzykiem;
2) Zarząd Banku, odpowiadający za zorganizowanie skutecznego systemu zarządzania ryzykiem, w tym wdrożenie zatwierdzonych przez Radę Nadzorczą strategii i polityk zarządzania poszczególnymi jego rodzajami oraz procedur i limitów ograniczających ekspozycję Banku na ryzyko.

W proces zarządzania ryzykiem finansowym szczególnie istotnie zaangażowani są ponadto:

1) Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami, opiniujący projekty strategii i polityk dotyczących zarządzania ryzykiem, projekty procedur pomiaru, limitowania, raportowania i kontroli ryzyka oraz zatwierdzający wybrane limity ograniczające ekspozycję Banku na ryzyko; w 2016 r. odbyło się 46 posiedzeń Komitetu;
2) Departament Ryzyka Finansowego, odpowiadający za opracowywanie strategii i polityk zarządzania ryzykiem, projektowanie i wdrażanie metod pomiaru, limitowania, raportowania i kontroli poszczególnych rodzajów ryzyka, bieżące monitorowanie ekspozycji na ryzyko na tle obowiązujących limitów, sporządzanie informacji o poziomie narażenia Banku na ryzyko;

3) Departament Skarbu, odpowiedzialny za operacyjne zarządzanie poszczególnymi rodzajami ryzyka, w tym za monitorowanie i zarządzanie płynnością złotową i walutową Banku, utrzymanie portfela aktywów płynnych na poziomie zabezpieczającym płynność finansową Banku oraz dotrzymywanie płynnościowych norm nadzorczych, zarządzanie ryzykiem stopy procentowej w księdze handlowej i bankowej oraz zarządzanie pozycją walutową w ramach obowiązujących wartości granicznych.

W spółkach zależnych Grupy Kapitałowej istnieją wyodrębnione komórki / stanowiska do spraw ryzyka, odpowiedzialne za rozwój metod monitorowania ekspozycji na poszczególne rodzaje ryzyka finansowego oraz tworzenie i weryfikowanie procedur zarządzania ryzykiem.

Zgodnie z procedurami obowiązującymi w Banku, w okresach kwartalnych, na podstawie informacji ilościowych i jakościowych, dokonywana jest w Banku ocena istotności poszczególnych rodzajów ryzyka, której wynikiem jest uznanie danego ryzyka za istotne lub nieistotne. Podobnej cyklicznej ocenie podlega ryzyko w działalności spółek Grupy.

### *2.4.1. Ryzyko płynności*

Ryzyko płynności Bank definiuje jako niebezpieczeństwo utraty zdolności do terminowego wywiązania się z bieżących i przyszłych zobowiązań, a w konsekwencji zagrożenie poniesienia dodatkowych kosztów związanych z koniecznością zaciągnięcia zobowiązań lub sprzedaży aktywów na niekorzystnych warunkach. Zarządzanie płynnością ma na celu dostosowanie utrzymywanego poziomu aktywów płynnych do rodzaju i rozmiarów prowadzonej działalności oraz zapewnienie posiadania i/lub łatwego dostępu do środków finansowych w wysokości zapewniającej pokrycie aktualnego lub potencjalnego zapotrzebowania na te środki ze strony klientów, w tym zrzeszonych banków spółdzielczych. W realizacji tego celu za szczególnie istotne uznaje się zwiększanie stabilności źródeł finansowania oraz utrzymywanie bezpiecznego poziomu wszystkich wskaźników płynnościowych, zarówno nadzorczych, jak i wewnętrznych.

W ramach zarządzania ryzykiem płynności finansowej podmioty Grupy Kapitałowej zobligowane są do zabezpieczenia poziomu płynności adekwatnego do potrzeb, co jest realizowane poprzez utrzymywanie zrównoważonej struktury aktywów i pasywów w poszczególnych przedziałach czasowych, w podziale na płynność w złotych oraz w głównych walutach obcych.

W zarządzaniu płynnością istotne jest ponadto zapobieganie wystąpieniu sytuacji kryzysowej oraz określenie rozwiązań (planów awaryjnych) umożliwiających jej przetrwanie. Realizacji powyższego celu służy dążenie do utrzymania wysokiej stabilności źródeł finansowania (w tym nadwyżek środków zdeponowanych przez banki spółdzielcze) oraz zapewnienie możliwości upłynnienia posiadanych aktywów w dowolnym momencie, bez istotnej utraty ich wartości.

Bank posiada opracowane procedury wewnętrzne na wypadek wystąpienia zagrożenia płynności, obejmujące m.in.: monitoring kształtowania się czynników uznanych za oznaki zagrożenia płynności, kalkulacje wskaźników pomocniczych płynności, pozwalające na ocenę istotnych z punktu widzenia płynności relacji pomiędzy poszczególnymi pozycjami bilansowymi oraz scenariuszowe analizy zdolności do zaspokojenia zapotrzebowania na środki płynne w przypadku kryzysu płynności w Banku i w sektorze bankowym.

W związku z pełnioną przez Bank funkcją zrzeszeniową, głównym źródłem finansowania aktywów Banku są środki pozyskane od zrzeszonych banków spółdzielczych, po stronie aktywnej bilansu alokowane przez Departament Skarbu. Równocześnie Bank podejmuje działania służące systematycznemu wzrostowi salda i poziomu stabilności środków pozyskiwanych od klientów niebankowych, w szczególności od gospodarstw domowych i podmiotów gospodarczych. Rozwój akcji kredytowej, w tym kredytów udzielanych w konsorcjach ze zrzeszonymi bankami spółdzielczymi, w ramach przyznanych im limitów, jest bowiem ściśle uzależniony od poziomu stabilnej bazy depozytowej Banku. Ze względu na pełnioną funkcję zrzeszeniową, szczególnym obowiązkiem Banku jest zabezpieczenie środków zapewniających utrzymanie płynności przez zrzeszone banki spółdzielcze oraz wspomaganie banków spółdzielczych w procesie osiągania wymaganych nadzorczych miar płynności.

Bank systematycznie przeprowadza analizy płynności Zrzeszenia BPS, obejmujące raportowanie podstawowych pozycji bilansowych Banku i zrzeszonych banków spółdzielczych oraz szacunek poziomu nadzorczych miar płynności Zrzeszenia.

Monitorowanie i pomiar płynności finansowej prowadzone są przez Bank i spółki Grupy zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie regulacjami i specyfiką działalności. W Banku monitoring płynności obejmuje:

1) analizy luki płynności, z uwzględnieniem wskaźników płynności w wybranych terminach zapadalności / wymagalności;
2) wyliczanie nadzorczych miar płynności, w tym norm KNF i wskaźnika LCR;
3) codzienne analizy wpływów i wypływów środków z rachunku bieżącego Banku w NBP, pozwalające na efektywne wykorzystanie dostępnych środków (z uwzględnieniem obowiązku utrzymania rezerwy obowiązkowej na wymaganym poziomie);
4) dzienne kalkulacje poziomu aktywów płynnych i łatwo zbywalnych papierów wartościowych oraz stopnia wykorzystania obowiązujących w tym zakresie limitów;
5) wyznaczanie i monitorowanie wykorzystania limitów finansowania portfela kredytowego, w tym finansowania kredytów o terminach zapadalności powyżej 1 roku i powyżej 10 lat;
6) badanie osadu we wkładach deponowanych przez zrzeszone banki spółdzielcze i klientów niebankowych;
7) analizy wskaźników stabilności bazy depozytowej;
8) analizy stopnia zrywalności depozytów terminowych i wcześniejszych spłat kredytów;
9) kontrolę wykorzystania limitów zaangażowania dla banków komercyjnych (krajowych i zagranicznych) oraz limitów zaangażowania w poszczególnych krajach.

***Tabela 19. Kształtowanie się urealnionej luki płynności do 1 roku (w tys. zł) na 31.12.2016 r.***

| Lp. | Wyszczególnienie | (do 1M] | (1M-3M] | (3M-6M] | (6M-12M] |
|---|---|---|---|---|---|
| I | Aktywa bilansowe | 8 766 798 | 237 929 | 400 722 | 631 466 |
| II | Zobowiązania pozabilansowe udzielone | 618 013 | 173 323 | 112 123 | 34 997 |
| III | Pasywa bilansowe | 6 283 627 | 613 552 | 126 181 | 51 |
| IV | Zobowiązania pozabilansowe otrzymane | 217 359 | 0 | 0 | 0 |
| | Luka (I+IV)-(II+III) | 2 082 517 | -548 946 | 162 418 | 596 418 |
| | Luka skumulowana | 2 082 517 | 1 533 571 | 1 695 990 | 2 292 408 |
| | Wskaźnik płynności (I+IV)/(II+III) | 1,30 | 0,30 | 1,68 | 18,02 |
| | Wskaźnik płynności skumulowany | 1,30 | 1,20 | 1,21 | 1,29 |

W celu utrzymania zewnętrznych i wewnętrznych norm płynności Bank utrzymuje wysoki poziom aktywów płynnych. Według stanu na koniec 2016 r. wartość aktywów płynnych Banku wyniosła 7 778 304 tys. zł i stanowiła 140 % ich wymaganego poziomu minimalnego. Bank zalicza do aktywów płynnych:

1) łatwo zbywalne papiery wartościowe emitowane przez NBP i Skarb Państwa;
2) lokaty udzielone bankom z terminem zapadalności do 1 miesiąca włącznie;
3) dodatnią różnicę między wartością rezerwy obowiązkowej na dzień sprawozdawczy a wartością salda rezerwy obowiązkowej, która musiałaby zostać utrzymana od następnego dnia bilansowego do ostatniego dnia okresu utrzymywania rezerwy obowiązkowej, aby średnia wartość salda środków rezerwy obowiązkowej w całym okresie osiągnęła poziom rezerwy wymaganej w rozumieniu przepisów uchwały nr 40/2015 Zarządu NBP z 13.08.2015 r. w sprawie zasad i trybu naliczania oraz utrzymywania rezerwy obowiązkowej;
4) 90 % salda na rachunkach nostro w EUR, przeliczonego na PLN według kursu średniego NBP z dnia analizy;
5) należności z tytułu transakcji reverse repo i buy sell back.

Nadzorcze miary płynności obejmują cztery wskaźniki:

1) M1 – luka płynności krótkoterminowej, stanowiąca różnicę pomiędzy sumą wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym a wartością środków obcych niestabilnych;
2) M2 – współczynnik płynności krótkoterminowej, będący ilorazem sumy podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym do wartości środków obcych niestabilnych;
3) M3 – współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi;

4) M4 – współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi niestabilnymi.

***Tabela 20. Kształtowanie się nadzorczych miar płynności w Banku w 2016 r.***

| Miara | Maksimum | Minimum | Średnia | Wymagane wartości minimalne |
|---|---|---|---|---|
| M1 (w tys. zł) | 4 859 362 | 1 093 051 | 3 072 605 | 0 |
| M2 | 2,32 | 1,19 | 1,70 | 1 |
| M3 | 2,43 | 1,49 | 1,92 | 1 |
| M4 | 1,49 | 1,29 | 1,39 | 1 |

Zapisy Regulaminu Finansowego Zrzeszenia oraz Umowy Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS wprowadziły w Zrzeszeniu BPS, po raz pierwszy regulowany w dniu 29 stycznia 2016 r., depozyt obowiązkowy, którego wysokość określono na 9 % średniego stanu depozytów w czerwcu i grudniu każdego roku, od którego naliczana jest rezerwa obowiązkowa. Według stanu na koniec 2016 r. łączne saldo depozytu obowiązkowego wynosiło 4 757 343 tys. zł. Istnienie depozytu obowiązkowego oraz utrzymywanie się relatywnie wysokiego salda depozytów bieżących i terminowych zrzeszonych BS stabilizowały w 2016 r. sytuację płynnościową Banku.

W związku z decyzją KNF z dnia 10 października 2016 r. Bank został zwolniony z obowiązku spełniania wymogu dla wskaźnika LCR na zasadzie indywidualnej i zobowiązany do przestrzegania wymogu na zasadzie skonsolidowanej, tj. wymogu kalkulowanego dla banków należących do Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS (w tym również Banku BPS S.A.). Wyznaczanie wymogu na bazie skonsolidowanej prowadzone jest od 2 listopada 2016 r. Na dzień 31 grudnia.2016 r. wskaźnik LCR za System Ochrony wyniósł 1,77.

Spółki zależne badają poziom płynności finansowej m.in. w oparciu o:

1) wskaźnik bieżącej płynności, mierzony relacją majątku obrotowego do zobowiązań bieżących;
2) wskaźnik szybkiej płynności, określony jako relacja majątku obrotowego pomniejszonego o zapasy do zobowiązań bieżących;
3) analizę urealnionych przepływów gotówkowych, uwzględniającą terminy pozostałych do realizacji płatności i możliwości upłynnienia aktywów.

Funkcjonujący w Banku system zarządzania płynnością zapewnia codzienny monitoring ekspozycji na ryzyko płynności. Dzienne raporty, obrazujące bieżącą sytuację płynnościową Banku, przekazywane są członkom Zarządu Banku, członkom Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami oraz zainteresowanym, merytorycznym komórkom Banku. Nie rzadziej niż raz w miesiącu, informacje, raporty i wnioski dotyczące ryzyka płynności są przedmiotem obrad Zarządu Banku oraz Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami, a co kwartał prezentowane są Radzie Nadzorczej Banku.

### 2.4.2. Ryzyko rynkowe

Ryzyko rynkowe definiowane jest jako ryzyko poniesienia straty na bilansowych i pozabilansowych instrumentach finansowych w wyniku zmiany cen rynkowych, w szczególności stawek procentowych, kursów wymiany walut i cen instrumentów rynku kapitałowego. Celem zarządzania ryzykiem rynkowym jest ograniczanie negatywnego wpływu zmian cen rynkowych na sytuację finansową Grupy, przy równoczesnym utrzymaniu atrakcyjności i konkurencyjności oferty dla klientów.

Najważniejszym rodzajem ryzyka rynkowego w działalności Grupy jest **ryzyko stopy procentowej**. Ryzykiem stopy procentowej określane jest ryzyko poniesienia straty na bilansowych i pozabilansowych pozycjach wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w związku ze zmianą stóp procentowych na rynku. Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej jest utrzymanie zmienności wyniku finansowego, w tym wyniku odsetkowego oraz zaktualizowanej bilansowej wartości kapitału wynikającej ze zmian stóp procentowych, w akceptowanych granicach. Ze względu na fakt, iż skala działalności handlowej Banku jest znacząca, zarządzanie ryzykiem rynkowym w Grupie jest prowadzone odrębnie dla księgi bankowej i księgi handlowej.

Z uwagi na specyfikę działalności spółek zależnych, podstawowe znaczenie w zarządzaniu ekspozycją na ryzyko stopy procentowej Grupy ma zarządzanie tym ryzykiem w Banku, realizowane dla 4 wyodrębnionych jego kategorii, tj.:

1) ryzyka terminów przeszacowania – odnoszącego się głównie do portfela bankowego i wyrażającego się w zagrożeniu przychodów Banku, przede wszystkim odsetkowych, w sytuacji niekorzystnych zmian stóp procentowych lub istotnej zmiany struktury przeszacowania pozycji w bilansie, powodującej zmiany w wyniku z tytułu odsetek;
2) ryzyka bazowego – związanego z niedoskonałym powiązaniem (korelacją) stawek bazowych (rynku międzybankowego i podstawowych stóp NBP) instrumentów generujących przychody i koszty odsetkowe, w przypadku, gdy instrumenty te mają jednakowe okresy przeszacowania;
3) ryzyka opcji klienta – wynikającego z wpisania w produkty bankowe prawa, pozwalającego kredytobiorcy spłacić część lub całość należności przed terminem umownym, a deponentowi dającego możliwość wycofania środków w dowolnym momencie; opcje są zwykle realizowane, gdy stanowi to korzyść dla ich posiadacza, tj. klienta, natomiast nie jest opłacalne dla sprzedawcy opcji, czyli Banku; instrumenty zawierające opcje klienta są najbardziej typowe dla działalności bankowej usytuowanej w portfelu bankowym;
4) ryzyka krzywej dochodowości – polegającego na zmianie relacji pomiędzy stopami procentowymi dotyczącymi tego samego indeksu lub rynku, ale odnoszącymi się do różnych terminów przeszacowania.

Zarządzanie ryzykiem stopy procentowej prowadzone jest w ramach obowiązujących strategii zarządzania ryzykiem bankowym oraz polityki zarządzania ryzykiem rynkowym, określających w szczególności dopuszczalny poziom narażenia na ryzyko stopy procentowej. Bank posiada ponadto, przyjęte uchwałami Zarządu Banku, wewnętrzne procedury postępowania w przypadku stwierdzenia przekroczenia limitów, obejmujące m.in. zasady informowania organów Banku o niedotrzymaniu wartości granicznych oraz wskazujące komórki odpowiedzialne za podjęcie działań ograniczających narażenie na ryzyko do akceptowalnych poziomów.

Pomiar ekspozycji na ryzyko stopy procentowej dokonywany jest z wykorzystaniem:

1) metody wartości zagrożonej (VaR) – dla portfela instrumentów stopy procentowej zarządzanych przez Departament Skarbu, pozwalającej oszacować potencjalną stratę na utrzymywanych pozycjach, w powiązaniu z historycznie obserwowanymi zmianami stóp procentowych;
2) stress testów dla portfela instrumentów stopy procentowej – szacunków potencjalnych strat na portfelu instrumentów stopy procentowej, dokonywanych w oparciu o model VaR, przy założeniu maksymalnych historycznych (w okresie co najmniej 2 lat) zmian rynkowych stóp procentowych dla wybranych instrumentów;
3) analiz luki niedopasowania terminów przeszacowania i luki ryzyka bazowego;
4) symulacji możliwego wpływu zmian stóp procentowych na wynik odsetkowy Banku;
5) analiz ryzyka opcji klienta;
6) analiz wpływu zmiany stóp procentowanych na wartość ekonomiczną kapitału Banku;
7) analiz wrażliwości wartości portfela handlowego i subinwestycyjnego dłużnych papierów wartościowych na zmiany warunków rynkowych w ramach pomiaru BPV (wartość punktu bazowego – Basis Point Value – jest miarą informującą, o ile zmieni się cena instrumentu finansowego przy wzroście jego rynkowej rentowności do wykupu o 1 punkt bazowy).

Pomiar ryzyka stopy procentowej metodą duration i metodą VaR prowadzony jest w trybie dziennym, natomiast pozostałe analizy dokonywane są w cyklach miesięcznych. Raporty dotyczące ekspozycji na ryzyko stopy procentowej, zawierające informacje o wykorzystaniu limitów dla tego ryzyka, opracowywane są w Banku w trybie dziennym, miesięcznym i kwartalnym, przy czym analizy kwartalne obejmują także ryzyko generowane przez inne podmioty Grupy. Odbiorcami analiz i sprawozdań są przede wszystkim Rada Nadzorcza i Zarząd Banku oraz Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami.

Z punktu widzenia udziału w wyniku odsetkowym i funduszach własnych za najistotniejsze w działalności Banku należy uznać ryzyko terminów przeszacowania i ryzyko bazowe. Oszacowana na 31.12.2016 r. dla ryzyka bazowego potencjalna zmiana wyniku odsetkowego Banku w horyzoncie najbliższego roku wyniosła 11 708 tys. zł i stanowiła 5,4 % rocznego wyniku z tytułu odsetek oraz 1,3 % funduszy własnych, natomiast dla ryzyka terminów przeszacowania potencjalny spadek wyniku odsetkowego skalkulowano na 1 092 tys. zł, tj. na kwotę stanowiącą 0,5 % wyniku odsetkowego za 2016 r. i 0,1 % funduszy własnych na koniec 2016 r. Analiza wpływu zmiany stóp procentowanych o 2 pp. na wartość ekonomiczną kapitału Banku wykazała, że w scenariuszu negatywnym, tj. przy równoległym przesunięciu krzywej dochodowości o 200 pb. w górę, wartość ekonomiczna kapitału obniży się na koniec 2016 r. o 24 658 tys. zł, tj. 3,7 %.

Analizy ryzyka stopy procentowej przeprowadzane w 2016 r. wskazywały, że poziom ekspozycji Banku na wszystkie rodzaje tego ryzyka był stabilny. Limity dla ryzyka stopy procentowej, zdefiniowane w strategii, polityce i instrukcjach zarządzania tym ryzykiem, w większości były przestrzegane, a odnotowane przypadki ich przekroczenia nie zagrażały bezpieczeństwu działania Banku.

**Ryzyko rynkowe w księdze handlowej** określane jest jako niebezpieczeństwo negatywnego wpływu zmian cen rynkowych (w tym stawek procentowych, kursów walutowych i cen rynku kapitałowego) dla instrumentów finansowych zakwalifikowanych do księgi handlowej (w tym także instrumentów wynikających z dekompozycji pozabilansowych transakcji terminowych) na sytuację finansową Grupy. W celu utrzymania tego ryzyka pod kontrolą Grupa stosuje limity zaangażowania, limity VaR i limity straty.

**Ryzyko walutowe** definiowane jest jako ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian kursów walutowych i wynika z utrzymywania otwartych pozycji w walutach obcych, powstających w związku z prowadzeniem działalności obejmującej m.in. zaciąganie zobowiązań walutowych i inwestowanie w walutowe instrumenty finansowe, na rzecz klientów oraz na rachunek własny. Ryzyko walutowe występuje przede wszystkim w działalności Banku, natomiast w spółkach zależnych ekspozycja na to ryzyko kształtuje się na bardzo niskim poziomie. Do określenia poziomu narażenia Banku na ryzyko walutowe stosuje się metodę wartości zagrożonej (VaR), pozwalającą oszacować potencjalną stratę na utrzymywanych pozycjach, w powiązaniu z historycznie obserwowanymi zmianami notowań walut. Uzupełnieniem dziennych analiz opartych o metodę VaR są testy warunków skrajnych (stress testing), pokazujące wielkość możliwej straty w sytuacjach niekorzystnych (kryzysowych) zmian kursów.

W działalności Grupy zidentyfikowano także **ryzyko instrumentów kapitałowych**, definiowane jako niebezpieczeństwo negatywnego wpływu zmian cen instrumentów kapitałowych na sytuację finansową Grupy. Ryzyko to wynika z prowadzenia działalności inwestycyjnej, polegającej na utrzymywaniu pozycji, dla których spodziewany jest wzrost ich wyceny rynkowej lub otrzymanie dodatkowych przychodów z tytułu dywidendy.

Obowiązujący system limitów obejmuje wszystkie istotne obszary występowania ryzyka finansowego. Odnotowywane w 2016 r. przypadki przekroczenia / niedotrzymania limitów miały charakter incydentalny i nie stanowiły zagrożenia dla bezpieczeństwa funkcjonowania.

Informacja dotycząca ekspozycji na ryzyko finansowe spółek Grupy jest elementem oceny ekspozycji na ryzyko, przekazywanej przez podmioty zależne do Banku w okresach miesięcznych. W oparciu o informacje otrzymane od spółek Bank dokonuje oceny wpływu działalności podmiotów zależnych na ryzyko płynności i ryzyko rynkowe Banku jako podmiotu dominującego i całej Grupy. W związku z faktem, że ryzyko płynności i ryzyko rynkowe w spółkach zależnych są oceniane jako relatywnie nieistotne, proces zarządzania ryzykiem finansowym Grupy jest skoncentrowany przede wszystkim w Banku.

## 2.5. Ryzyko operacyjne

### Zarządzanie ryzykiem operacyjnym

System zarządzania ryzykiem operacyjnym Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A. wdrożono kierując się wymogami wynikającymi z przepisów prawa, rekomendacji i uchwał Komisji Nadzoru Finansowego.
Zarządzanie ryzykiem operacyjnym realizowane jest na podstawie strategii, polityk i procedur wewnętrznych, które zapewniają spełnienie zewnętrznych wymogów regulacyjnych dotyczących zarządzania tym rodzajem ryzykiem.

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zintegrowany z procesem zarządzania Bankiem.
W skład struktury zarządzania ryzykiem operacyjnym w Grupie wchodzą:

1) Rada Nadzorcza,
2) Zarząd,
3) Komórki/stanowiska dedykowane do zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Do najważniejszych zadań w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym w poszczególnych spółkach Grupy Kapitałowej należą – w przypadku:

1) Rady Nadzorczej – sprawowanie nadzoru nad systemem zarządzania ryzykiem oraz zatwierdzanie dokumentów strategicznych w obszarze zarządzania ryzykiem operacyjnym;
2) Zarządu – nadzorowanie opracowania, wprowadzenia i aktualizacji procedur w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym, zorganizowanie, wdrożenie i funkcjonowanie właściwego procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym, wprowadzenie struktury organizacyjnej w obszarze zarządzania tym rodzajem ryzyka;
3) komórek/stanowisk dedykowanych do zarządzania ryzykiem – bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym, poprzez ewidencję zdarzeń operacyjnych, monitorowanie i raportowanie Zarządowi oraz Radzie Nadzorczej na temat poziomu ryzyka operacyjnego, podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia liczby i skali występujących zagrożeń;
4) pozostałych pracowników Grupy Kapitałowej – identyfikowanie zdarzeń z tytułu ryzyka operacyjnego i bieżące informowanie o wystąpieniu tych zdarzeń, mitygacja ryzyka operacyjnego.

W Banku funkcjonuje Komitet Ryzyka Operacyjnego. W 2016 roku odbyły się 23 posiedzenia tego komitetu.

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym obejmuje identyfikację, pomiar, limitowanie, monitorowanie, raportowanie oraz redukowanie tego ryzyka i jest realizowany w sposób ciągły.
Ryzyko operacyjne Banku jest identyfikowane ex ante (zdarzenia potencjalne), poprzez samoocenę ryzyka operacyjnego oraz analizę scenariuszy, a także ex post (zdarzenia rzeczywiste) poprzez rejestrację zdarzeń operacyjnych w dedykowanym systemie.
Poziom ryzyka operacyjnego jest monitorowany za pomocą Kluczowych Wskaźników Ryzyka (KRI), przy czym definicje KRI są opracowywane w oparciu o obserwacje zmian profilu ryzyka operacyjnego.
System raportowania poziomu ryzyka operacyjnego w Banku obejmuje informację kwartalną dla Zarządu Banku i Rady Nadzorczej na temat oceny narażenia na ryzyko operacyjne. Przed skierowaniem na Zarząd materiały są opiniowane przez Komitet Ryzyka Operacyjnego.
Bank stosuje następujące metody ograniczania ryzyka operacyjnego oraz łagodzenia skutków zrealizowania tego ryzyka:

1) modyfikowanie procesów w aspekcie redukowania ryzyka operacyjnego do poziomu akceptowanego;
2) zabezpieczenia fizyczne;

3) zabezpieczenia finansowe (ubezpieczenia).

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym w podmiotach należących do Grupy Kapitałowej Banku jest wspierany przez system informatyczny.

Bank oblicza jednostkowy i skonsolidowany wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego metodą podstawowego wskaźnika (BIA) zgodnie wytycznymi zawartymi w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych.

Wymóg kapitałowy wyliczony na rok 2016 metodą BIA dla Banku wyniósł 56 129 tys. zł, natomiast dla Grupy wyniósł 73 369 tys. zł.

## *Informacje o sumach rzeczywistych strat brutto z tytułu ryzyka operacyjnego*

W 2016 roku Bank odnotował straty rzeczywiste brutto z tytułu zdarzeń operacyjnych na poziomie 295 tys. zł a straty potencjalne brutto na poziomie 5 882 tys. zł, przy czym nie wszystkie straty potencjalne uległy zmaterializowaniu.

Strategiczny limit tolerancji na ryzyko operacyjne nie został przekroczony.

***Tabela 21. Rozkład strat rzeczywistych według rodzajów i kategorii zdarzenia***

| Rodzaj zdarzenia | Kategoria zdarzenia | Kwota pierwotna rzeczywista brutto w tys. zł |
|---|---|---|
| Oszustwo zewnętrzne | Kradzież i oszustwo | 84 |
| Zasady dotyczące zatrudnienia oraz bezpieczeństwo w miejscu pracy | Stosunki pracownicze | 13 |
| Klienci, produkty i praktyki operacyjne | Obsługa klientów, ujawnienie informacji o klientach, zobowiązania względem klientów | 1 |
| Szkody związane z aktywami rzeczowymi | Klęski żywiołowe i inne zdarzenia | 2 |
| Zakłócenia działalności Banku i awarie systemów | Systemy | 1 |
| Wykonanie transakcji, dostawa i zarządzanie procesami operacyjnymi | Kontrahenci niebędący klientami banku (np. izby rozliczeniowe) | 138 |
| | Sprzedawcy i dostawcy | 1 |
| | Wprowadzanie do systemu, wykonywanie, rozliczanie i obsługa transakcji | 55 |
| | Zarządzanie rachunkami klientów | 0 |
| **Suma strat** | | **295** |

*Tabela 22. Rozkład strat potencjalnych według rodzajów i kategorii zdarzenia*

| Rodzaj zdarzenia | Kategoria zdarzenia | Kwota pierwotna rzeczywista brutto w tys. zł |
|---|---|---|
| Oszustwo zewnętrzne | Kradzież i oszustwo | 5 055 |
| Klienci, produkty i praktyki operacyjne | Obsługa klientów, ujawnienie informacji o klientach, zobowiązania względem klientów | 560 |
| Szkody związane z aktywami rzeczowymi | Klęski żywiołowe i inne zdarzenia | 12 |
| Zakłócenia działalności Banku i awarie systemów | Systemy | 3 |
| Wykonanie transakcji, dostawa i zarządzanie procesami operacyjnymi | Kontrahenci niebędący klientami banku (np. izby rozliczeniowe) | 206 |
| | Wprowadzanie do systemu, wykonywanie, rozliczanie i obsługa transakcji | 46 |
| **Suma strat** | | **5 882** |

Największe istotne straty brutto z tytułu zdarzeń z ryzyka operacyjnego odnotowano w następujących rodzajach zdarzeń:

1) oszustwo zewnętrzne;
2) klienci, produkty i praktyki operacyjne;
3) wykonanie transakcji, dostawa i zarządzanie procesami operacyjnymi.

Największe istotne straty brutto z tytułu zdarzeń z ryzyka operacyjnego występowały głównie w następujących liniach biznesowych:

1) bankowość komercyjna;
2) bankowość detaliczna;
3) płatności i rozliczenia.

W celu ograniczenia negatywnych skutków zdarzeń, Bank podjął i kontynuuje następujące działania:

1) wprowadzenie zmian i zabezpieczeń w systemach informatycznych;
2) wprowadzenie odpowiednich zapisów w wewnętrznych procedurach Banku;
3) transfer ryzyka na rynek ubezpieczeniowy;
4) doskonalenie mechanizmów zabezpieczeń infrastruktury informatycznej i obiektów Banku;
5) szkolenia pracowników m.in. w zakresie procedur ochrony tajemnicy bankowej, przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy i finansowania terroryzmu;
6) kontrola działalności operacyjnej.

## 2.6. Pozostałe rodzaje ryzyka ocenione jako istotne

Według stanu na 31.12.2016 r. w ramach procesu oceny adekwatności kapitałowej Grupy, jako istotne zostały uznane następujące rodzaje ryzyka: kapitałowe, braku zgodności, modeli, strategiczne oraz wyniku finansowego.
Ocena istotności powyższych ryzyk odbywa się zgodnie z zapisami „Instrukcji funkcjonowania procesu oceny adekwatności poziomu kapitału wewnętrznego (ICAAP) w Banku BPS S.A.”.

### Ryzyko kapitałowe

Ryzyko kapitałowe to ryzyko wynikające z niedostosowania wielkości funduszy własnych do skali i złożoności działalności prowadzonej przez Bank oraz ewentualnej trudności Banku w pozyskaniu dodatkowego kapitału, w szczególności, gdy proces ten musi być przeprowadzony szybko lub w czasie niesprzyjających warunków rynkowych. Podstawą analizy istotności ryzyka kapitałowego jest łączny współczynnik kapitałowy oraz współczynnik kapitału Tier I. Bank dokonuje analizy kształtowania się współczynników kapitałowych względem ustalonych limitów. Przyjęto, że ryzyko kapitałowe jest istotne, jeżeli przynajmniej raz w kwartale, wartość łącznego współczynnika kapitałowego obliczonego na dzień bilansowy będzie niższa niż 9,00 % (limit I) lub wartość obliczonego na dzień bilansowy współczynnika kapitału Tier I będzie niższa niż 6,00 % (limit II).
W przypadku sklasyfikowania ryzyka kapitałowego jako istotne, Bank wylicza kapitał wewnętrzny.

### Ryzyko braku zgodności

Ryzyko braku zgodności to ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji lub wiarygodności, wskutek niezastosowania się Banku, pracowników Banku lub podmiotów działających w jego imieniu do przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz standardów rynkowych, w tym norm etycznych. Jest ryzykiem nieodłącznie związanym z prowadzeniem podstawowej działalności Banku. Na poziom istotności ryzyka braku zgodności mają wpływ zarówno czynniki wewnętrzne jak i zewnętrzne, w szczególności zaostrzenie wymogów regulacyjnych dla sektora bankowego. Mając powyższe na uwadze Bank uznaje ryzyko braku zgodności za istotne, lecz mające umiarkowany wpływ na sytuację finansową.
Bank dokonuje oceny poziomu istotności ryzyka braku zgodności i w przypadku sklasyfikowania tego ryzyka jako istotne podstawowe, alokuje na nie kapitał wewnętrzny.

### Ryzyko modeli

Ryzyko modeli jest to ryzyko wynikające z niedoskonałości lub nieprawidłowości występujących w stosowanych przez Bank modelach wykorzystywanych do pomiaru ryzyka, jak również niewłaściwego stosowania modeli.

Niewłaściwe skonstruowanie, bądź używanie modelu czy narzędzia analizy finansowej, może skutkować pogorszeniem skuteczności zarządzania ryzykiem i mieć znaczący wpływ np. na wyliczenie kapitału wewnętrznego niezbędnego do pokrycia ryzyka lub właściwe oszacowanie wartości godziwej instrumentów finansowych. Funkcjonujące w Banku modele posiadają pisemne procedury, których wprowadzenie poprzedzone jest wieloetapową ścieżką legislacyjną. Rozwiązania, na których oparte są używane modele, są rozwiązaniami standardowymi, powszechnie akceptowanymi i sprawdzonymi w branży finansowej. Wprowadzenie bardziej istotnych rozwiązań modelowych poprzedzone jest konsultacjami z niezależnymi, zewnętrznymi firmami doradczymi. Mając powyższe na uwadze Bank uznaje ryzyko modeli za istotne, lecz mające umiarkowany wpływ na sytuację finansową. Bank dokonuje oceny poziomu istotności ryzyka modeli i w przypadku sklasyfikowania tego ryzyka jako istotne podstawowe, alokuje na nie kapitał wewnętrzny.

## *Ryzyko strategiczne*

Ryzyko strategiczne to ryzyko związane z podjęciem błędnych decyzji biznesowych, wadliwą ich realizacją lub brakiem reakcji na zmiany w otoczeniu biznesowym, które mogą zagrozić realizacji celów i kierunków strategicznych Banku, w tym zwiększyć stopień skomplikowania działalności zagrażający prawidłowemu wypełnianiu funkcji zrzeszeniowej. Na specyficzny charakter działalności Banku wpływ mają głównie następujące czynniki: pełnienie dla banków spółdzielczych prostej funkcji pośrednika na rynku międzybankowym, duży udział tradycyjnej działalności bankowej, posiadanie znacznej bazy depozytowej z tytułu pełnienia funkcji zrzeszeniowej, nieznaczne angażowanie się w instrumenty finansowe o podwyższonym ryzyku. Duże znaczenie tych czynników powoduje relatywnie niewielki stopień skomplikowania działalności Banku. Jednocześnie jednak sam rozmiar działalności, prowadzonej przez Bank powoduje, że ryzyko to należy uznać co najmniej za istotne, lecz mające umiarkowany wpływ na sytuację finansową Banku. Bank dokonuje oceny poziomu istotności ryzyka strategicznego i w przypadku sklasyfikowania tego ryzyka jako istotne podstawowe, alokuje na nie kapitał wewnętrzny.

## *Ryzyko wyniku finansowego*

Ryzyko wyniku finansowego to ryzyko realizacji wyniku finansowego poniżej wymagań wynikających z przyjętych w Banku celów strategicznych, głównie w obszarze zapewnienia odpowiedniego zasilenia kapitału. Jeżeli Bank nie jest w stanie generować odpowiedniego poziomu zysku, skutkować to może ograniczeniem skali działalności, ponieważ nie ma w takiej sytuacji możliwości efektywnego wzrostu funduszy własnych, zabezpieczających podejmowane ryzyko. Jeżeli ryzyko wyniku finansowego jest ryzykiem istotnym, Bank wyznacza kapitał wewnętrzny proporcjonalnie do stopnia realizacji planowanego wyniku finansowego brutto w wysokości od 0,01 % do 1,00 % funduszy własnych obowiązujących na datę badania istotności.

# 3. Instrumenty kapitałowe w portfelu bankowym

Według stanu na 31 grudnia 2016 roku Grupa Kapitałowa wykazywała w portfelu bankowym ekspozycje na papierach kapitałowych nie uwzględnionych w portfelu handlowym na łączną kwotę 311 078 tys. zł netto. Ekspozycje zostały w całości zakwalifikowane do portfela bankowego jako dostępne do sprzedaży.

***Tabela 23. Ekspozycje kapitałowe – portfel bankowy (w tys. zł)***

| Wyszczególnienie | 31.12.2016 | |
|---|---|---|
| | Dostępne do sprzedaży | Utrzymywane do terminu zapadalności |
| **Notowane kapitałowe papiery wartościowe, z tego:** | **41 828** | **0** |
| - emitowane przez podmioty sektora finansowego (w tym banki) | 6 824 | 0 |
| - emitowane przez podmioty sektora niefinansowego | 35 004 | 0 |
| **Notowane kapitałowe papiery wartościowe netto** | **22 092** | **0** |
| - odpisy z tytułu utraty wartości | -19 736 | 0 |
| **Nienotowane kapitałowe papiery wartościowe, z tego:** | **299 998** | **0** |
| - emitowane przez inne banki | 4 732 | 0 |
| - emitowane przez pozostałe podmioty sektora finansowego | 289 824 | 0 |
| - emitowane przez podmioty sektora niefinansowego | 5 442 | 0 |
| **Nienotowane kapitałowe papiery wartościowe netto** | **288 986** | **0** |
| - odpisy z tytułu utraty wartości | -11 012 | 0 |
| **Razem kapitałowe papiery wartościowe brutto** | **341 826** | **0** |
| - odpisy z tytułu utraty wartości | -30 748 | 0 |
| **Razem kapitałowe papiery wartościowe netto** | **311 078** | **0** |

Grupa Kapitałowa wycenia aktywa finansowe dostępne do sprzedaży według wartości godziwej. Wartość godziwa stanowi kwotę, za jaką na warunkach rynkowych składnik aktywów mógłby zostać wymieniony, a zobowiązanie zaspokojone pomiędzy zainteresowanymi i dobrze poinformowanymi, lecz niepowiązanymi stronami transakcji.
Wartość godziwa instrumentów finansowych notowanych na aktywnym rynku finansowym ustalana jest poprzez odniesienie do bieżącej ceny kupna dla składnika aktywów lub bieżącej ceny sprzedaży dla zaciągniętego zobowiązania.

Po początkowym ujęciu, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży Grupa Kapitałowa wycenia w wartości godziwej, a zyski i straty z tytułu zmiany wartości godziwej w stosunku do wyceny według zamortyzowanego kosztu, odnosi na skonsolidowany kapitał z aktualizacji wyceny. Pozycja dotycząca kapitału z aktualizacji wyceny podlega rozliczeniu do rachunku zysków i strat w momencie sprzedaży składnika aktywów bądź wystąpienia utraty jego wartości. W przypadku wystąpienia utraty wartości wskazanego składnika aktywów, zaklasyfikowanego do portfela dostępnego do sprzedaży, wcześniej ujęte zwiększenia wartości z przeszacowania do wartości godziwej pomniejszają „Kapitał z aktualizacji wyceny". Jeżeli kwota uprzednio ujętych zwyżek jest niewystarczająca na pokrycie utraty wartości, różnicę Grupa Kapitałowa odnosi do skonsolidowanego rachunku zysków i strat.

Wartość godziwa papierów wartościowych, w przypadku instrumentów notowanych, ustalana jest na podstawie wartości rynkowych (mark to market). W przypadku instrumentów nienotowanych wartość godziwa ustalana jest na podstawie modelu (mark to model) przy wykorzystaniu systemu Kondor+. Do budowy krzywej dochodowości w Kondor+ w tym przypadku stosuje się metodę Cluster Bootstrapping, dla której używana jest standardowa technika bootstrappingu.

Jeżeli nie można ustalić wartości godziwej instrumentów kapitałowych, wówczas aktywa te Grupa Kapitałowa ujmuje według kosztu nabycia z uwzględnieniem utraty wartości. Odpisy z tytułu utraty wartości Grupa Kapitałowa rozpoznaje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe".

Całkowita wartość niezrealizowanych zysków i strat z tytułu portfela bankowego na ekspozycjach kapitałowych wyniosła minus 9 994 tys. zł (po uwzględnieniu efektu podatkowego minus 8 095 tys. zł). Łączne niezrealizowane zyski i straty z aktualizacji wyceny prezentowane w bilansie Grupy Kapitałowej wyniosły minus 46 719 tys. zł. Przy wyliczaniu funduszy własnych, w kapitale Tier I po zastosowaniu korekt regulacyjnych dotyczących okresów przejściowych, Grupa Kapitałowa uwzględniła wartość łącznych niezrealizowanych zysków i strat w wysokości minus 62 798 tys. zł.

Przychody z tytułu dywidend Grupa Kapitałowa ujmuje w przychodach z tytułu dywidend w momencie ustalenia praw do ich otrzymania. Przychody z tytułu dywidend Grupy na koniec 2016 roku wyniosły 1 286 tys. zł.

Za 2016 rok Grupa odnotowała wynik z tytułu sprzedaży ekspozycji kapitałowych dostępnych do sprzedaży w wysokości 126 230 tys. zł.

# 4. Aktywa wolne od obciążeń

Według stanu na 31 grudnia 2016 roku wartość bilansowa aktywów nieobciążonych wyniosła 20 019 458 tys. zł, natomiast aktywów obciążonych 140 155 tys. zł. Aktywa obciążone stanowiły zabezpieczenia z tytułu transakcji na instrumentach pochodnych.

# 5. Fundusze własne

W roku 2016 funkcjonowanie systemu zarządzania kapitałem w Grupie Kapitałowej opierało się na poniższych regulacjach zewnętrznych:

1) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych;
2) Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym;
3) Ustawa Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 roku (z późn. zm.);
4) Uchwała KNF Nr 258/2011 z dnia 4 października 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku.

W kalkulacji kapitału podstawowego Tier I, zgodnie z art. 469 ust. 1 lit. a Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 uwzględniono wartości procentowe mające zastosowanie przy dokonywaniu odliczeń od pozycji kapitału podstawowego Tier I określone w art. 478 ust. 1.

Prezentowane dane są zgodne z zakresem konsolidacji zastosowanym w ramach opublikowanego Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego Grupy Kapitałowej Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

Fundusze własne Grupy Kapitałowej stanowią sumę kapitału Tier I i kapitału Tier II. W skład kapitału Tier I wchodzi kapitał podstawowy Tier I. Grupa Kapitałowa nie posiada kapitału dodatkowego Tier I.

W skład kapitału podstawowego Tier I wchodzą:

1) instrumenty kapitałowe;
2) ażio emisyjne związane z instrumentami kapitałowymi;
3) zyski zatrzymane;
4) skumulowane inne całkowite dochody;
5) kapitał rezerwowy;
6) fundusze ogólne ryzyka bankowego.

Kapitał podstawowy Tier I korygowany jest o:

1) korekty w okresie przejściowym z tytułu instrumentów w kapitale podstawowym Tier I podlegających zasadzie praw nabytych;
2) korekty w kapitale podstawowym Tier I z tytułu filtrów ostrożnościowych;
3) wartości niematerialne wycenione według wartości bilansowej;

4) aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności i wynikające z różnic przejściowych;
5) inne korekty w okresie przejściowym w kapitale podstawowym Tier I.

W skład kapitału Tier II wchodzą:
1) zobowiązania podporządkowane;
2) instrumenty kapitałowe (kwota przekraczająca limity określone w art. 486 ust. 2 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku oraz art. 171 a ust. 9 ustawy Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 roku (z późn. zm.).

Niezrealizowane zyski i straty na instrumentach dłużnych i kapitałowych dostępnych do sprzedaży ujmowane są w funduszach własnych, zgodnie z wytycznymi zawartymi w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. oraz w Prawie bankowym, tj. niezrealizowane straty są uwzględniane w kapitale Tier I w pełnej wysokości, natomiast niezrealizowane zyski są usuwane z kapitału Tier I (korekty regulacyjne) w 40 %.

***Tabela 24. Struktura funduszy własnych Grupy***

| Wyszczególnienie | 31.12.2016 (dane w tys. zł) | Struktura |
|---|---|---|
| **Kapitał Tier I** | **537 675** | **60,3%** |
| **Kapitał podstawowy Tier I** | **537 675** | **60,3%** |
| Instrumenty kapitałowe kwalifikujące się jako kapitał podstawowy Tier I | 600 218 | 67,3% |
| Zyski zatrzymane | -38 675 | -4,3% |
| Inne całkowite dochody | -47 488 | -5,3% |
| Kapitał rezerwowy | 88 897 | 10,0% |
| Fundusz ogólne ryzyka bankowego | 24 500 | 2,7% |
| Korekty w okresie przejściowym z tytułu instrumentów w kapitale podstawowym Tier I podlegających zasadzie praw nabytych | 14 030 | 1,6% |
| Korekty w kapitale podstawowym Tier I z tytułu filtrów ostrożnościowych | -4 446 | -0,5% |
| Wartości niematerialne | -63 864 | -7,2% |
| Krzyżowe powiązania kapitałowe w kapitale podstawowym Tier I | 0 | 0,0% |
| Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności i wynikające z różnic przejściowych | -33 646 | -3,8% |
| Inne korekty w okresie przejściowym w kapitale podstawowym Tier I | -1 851 | -0,2% |
| **Kapitał dodatkowy Tier I** | **0** | **0,0%** |
| **Kapitał Tier II** | **353 608** | **39,7%** |
| Instrumenty kapitałowe i pożyczki podporządkowane kwalifikujące się jako kapitał Tier II | 353 608 | 39,7% |
| **FUNDUSZE WŁASNE** | **891 283** | **100,0%** |

Szczegółowy opis głównych cech instrumentów kapitałowych, które składają się na fundusze własne Banku w podziale na kapitał podstawowy Tier I, kapitał dodatkowy Tier I oraz kapitał Tier II, według załącznika II do Rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 1423/2013 z dnia 20 grudnia 2013 r. zaprezentowano w poniższej tabeli.

***Tabela 25. Zestawienie głównych cech instrumentów w kapitale Tier I oraz Tier II (zgodnie z załącznikiem II do Rozporządzenia Wykonawczego Komisji (UE) nr 1423/2013) na dzień 31 grudnia 2016 r.***

| Lp. | Cechy instrumentów kapitałowych | Akcje seria A | Akcje seria B | Akcje seria C | Akcje seria D | Akcje seria E | Akcje seria F | Akcje seria H |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1 | Emitent | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. |
| 2 | Unikatowy identyfikator (np. CUSIP, ISIN lub identyfikator Bloomberg dla ofert na rynku publicznym) | - | - | - | - | - | - | - |
| 3 | Prawo lub prawa właściwe, którym podlega instrument | Prawo polskie | Prawo polskie | Prawo polskie | Prawo polskie | Prawo polskie | Prawo polskie | Prawo polskie |
| | **Ujmowanie w kapitale regulacyjnym** | | | | | | | |
| 4 | Zasady przejściowe określone w rozporządzeniu CRR | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I |
| 5 | Zasady określone w rozporządzeniu CRR obowiązujące po okresie przejściowym | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I |
| 6 | Kwalifikowalne na poziomie jednostkowym lub (sub-skonsolidowanym/ na poziomie jednostkowym oraz sub-skonsolidowanym) | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany |
| 7 | Rodzaj instrumentu (rodzaje określone zgodnie z systemem prawnym) | akcje imienne | akcje imienne | akcje imienne | akcje imienne | akcje imienne | akcje imienne | akcje imienne |
| 8 | Kwota uznana w kapitale regulacyjnym (waluta w tys. PLN, według stanu na ostatni dzień sprawozdawczy) | 2 000 | 12 000 | 4 000 | 2 000 | 1 865 | 1 518 | 174 326 |
| 9 | Wartość nominalna instrumentu | 2 000 | 12 000 | 4 000 | 2 000 | 1 865 | 1 518 | 74 864 |
| 9a | Cena emisyjna | 1 zł | 1 zł | 1 zł | 1 zł | 1 zł | 1 zł | 2,35 zł |
| 9b | Cena wykupu | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 10 | Klasyfikacja księgowa | Kapitał własny | Kapitał własny | Kapitał własny | Kapitał własny | Kapitał własny | Kapitał własny | Kapitał własny |
| 11 | Pierwotna data emisji | 2001-12-10 | 2001-12-10 | 2001-12-10 | 2001-12-10 | 2001-12-10 | 2001-12-10 | 2002-03-12 |
| 12 | Wieczyste czy terminowe | wieczyste | wieczyste | wieczyste | wieczyste | wieczyste | wieczyste | wieczyste |
| 13 | Pierwotny termin zapadalności | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 14 | Opcja wykupu na żądanie emitenta podlegająca wcześniejszemu zatwierdzeniu przez organy nadzoru | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 15 | Termin wykupu opcjonalnego, termin wykupu warunkowego oraz kwota wykupu | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 16 | Kolejne terminy wykupu, jeśli dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |

| Lp. | Cechy instrumentów kapitałowych | Akcje seria A | Akcje seria B | Akcje seria C | Akcje seria D | Akcje seria E | Akcje seria F | Akcje seria H |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | **Kupony / dywidendy** | | | | | | | |
| 17 | Stała lub zmienna dywidenda / stały lub zmienny kupon | stopa zmienna | stopa zmienna | stopa zmienna | stopa zmienna | stopa zmienna | stopa zmienna | stopa zmienna |
| 18 | Kupon odsetkowy oraz dowolny powiązany wskaźnik | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 19 | Istnienie zapisanych praw do niewypłacania dywidendy | nie | nie | nie | nie | nie | nie | nie |
| 20a | W pełni uznaniowe, częściowo uznaniowe czy obowiązkowe (po względem terminu) | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe |
| 20b | W pełni uznaniowe, częściowo uznaniowe czy obowiązkowe (po względem kwoty) | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe |
| 21 | Istnienie opcji z oproc. rosnącym lub innej zachęty do wykupu | nie | nie | nie | nie | nie | nie | nie |
| 22 | Niekumulowane czy skumulowane | niekumulacyjne | niekumulacyjne | niekumulacyjne | niekumulacyjne | niekumulacyjne | niekumulacyjne | niekumulacyjne |
| 23 | Zamienne lub niezamienne | niezamienne | niezamienne | niezamienne | niezamienne | niezamienne | niezamienne | niezamienne |
| 24 | Jeśli zamienne, zdarzenie lub zdarzenia wywołujące wymianę | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 25 | Jeśli zamienne, w pełni czy częściowo | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 26 | Jeśli zamienne, wskaźnik konwersji | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 27 | Jeśli zamienne, zmiana obowiązkowa czy opcjonalna | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 28 | Jeżeli zamienne, należy określić rodzaj instrumentu, na który można dokonać zamiany | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 29 | Jeżeli zamienne, należy określić emitenta instrumentu, na który dokonuje się zamiany | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 30 | Odpisy obniżające wartość | nie | nie | nie | nie | nie | nie | nie |
| 31 | W przypadku odpisu obniżającego wartość, zdarzenie lub zdarzenia wywołujące odpis obniżający wartość | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 32 | W przyp. odpisu obniżającego wartość, w pełni czy częściowo | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 33 | W przyp. odpisu obniżającego wartość, trwale czy tymczasowo | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 34 | W przypadku tymczasowego odpisu obniżającego wartość, opis mechanizmu odpisu obniżającego wartość | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 35 | Pozycja w hierarchii podporządkowania w przypadku likwidacji (należy określić rodzaj instrumentu bezpośrednio uprzywilejowanego, w odniesieniu do danego instrumentu) | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 36 | Niezgodne cechy przejściowe | nie | nie | nie | nie | nie | nie | nie |
| 37 | Jeśli tak, należy określić niezgodne cechy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |

| Lp. | Cechy instrumentów kapitałowych | Akcje seria I | Akcje seria J | Akcje seria K | Akcje seria L | Akcje seria M | Akcje seria N |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1 | Emitent | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. |
| 2 | Unikatowy identyfikator (np. CUSIP, ISIN lub identyfikator Bloomberg dla ofert na rynku publicznym) | - | - | - | - | - | - |
| 3 | Prawo lub prawa właściwe, którym podlega instrument | Prawo polskie | Prawo polskie | Prawo polskie | Prawo polskie | Prawo polskie | Prawo polskie |
| | **Ujmowanie w kapitale regulacyjnym** | | | | | | |
| 4 | Zasady przejściowe określone w rozporządzeniu CRR | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I |
| 5 | Zasady określone w rozporządzeniu CRR obowiązujące po okresie przejściowym | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I |
| 6 | Kwalifikowalne na poziomie jednostkowym lub (sub-skonsolidowanym/ na poziomie jednostkowym oraz sub-skonsolidowanym) | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany |
| 7 | Rodzaj instrumentu (rodzaje określone zgodnie z systemem prawnym) | akcje imienne | akcje imienne | akcje imienne | akcje imienne | akcje imienne | akcje imienne |
| 8 | Kwota uznana w kapitale regulacyjnym (waluta w tys. PLN, według stanu na ostatni dzień sprawozdawczy) | 35 000 | 66 623 | 115 461 | 36 275 | 59 008 | 140 |
| 9 | Wartość nominalna instrumentu | 35 000 | 66 623 | 115 461 | 14 708 | 24 000 | 57 |
| 9a | Cena emisyjna | 1 zł | 1 zł | 1 zł | 2,50 zł | 2,50 zł | 2,50 zł |
| 9b | Cena wykupu | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 10 | Klasyfikacja księgowa | Kapitał własny | Kapitał własny | Kapitał własny | Kapitał własny | Kapitał własny | Kapitał własny |
| 11 | Pierwotna data emisji | 2003-12-03 | 2011-05-13 | 2012-03-07 | 2014-03-07 | 2015-03-17 | 2015-03-17 |
| 12 | Wieczyste czy terminowe | wieczyste | wieczyste | wieczyste | wieczyste | wieczyste | wieczyste |
| 13 | Pierwotny termin zapadalności | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 14 | Opcja wykupu na żądanie emitenta podlegająca wcześniejszemu zatwierdzeniu przez organy nadzoru | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 15 | Termin wykupu opcjonalnego, termin wykupu warunkowego oraz kwota wykupu | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 16 | Kolejne terminy wykupu, jeśli dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |

| Lp. | Cechy instrumentów kapitałowych | Akcje seria I | Akcje seria J | Akcje seria K | Akcje seria L | Akcje seria M | Akcje seria N |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | **Kupony / dywidendy** | | | | | | |
| 17 | Stała lub zmienna dywidenda / stały lub zmienny kupon | stopa zmienna | stopa zmienna | stopa zmienna | stopa zmienna | stopa zmienna | stopa zmienna |
| 18 | Kupon odsetkowy oraz dowolny powiązany wskaźnik | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 19 | Istnienie zapisanych praw do niewypłacania dywidendy | nie | nie | nie | nie | nie | nie |
| 20a | W pełni uznaniowe, częściowo uznaniowe czy obowiązkowe (po względem terminu) | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe |
| 20b | W pełni uznaniowe, częściowo uznaniowe czy obowiązkowe (po względem kwoty) | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe |
| 21 | Istnienie opcji z oprocentowaniem rosnącym lub innej zachęty do wykupu | nie | nie | nie | nie | nie | nie |
| 22 | Niekumulowane czy skumulowane | niekumulacyjne | niekumulacyjne | niekumulacyjne | niekumulacyjne | niekumulacyjne | niekumulacyjne |
| 23 | Zamienne lub niezamienne | niezamienne | niezamienne | niezamienne | niezamienne | niezamienne | niezamienne |
| 24 | Jeśli zamienne, zdarzenie lub zdarzenia wywołujące wymianę | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 25 | Jeśli zamienne, w pełni czy częściowo | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 26 | Jeśli zamienne, wskaźnik konwersji | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 27 | Jeśli zamienne, zmiana obowiązkowa czy opcjonalna | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 28 | Jeżeli zamienne, należy określić rodzaj instrumentu, na który można dokonać zamiany | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 29 | Jeżeli zamienne, należy określić emitenta instrumentu, na który dokonuje się zamiany | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 30 | Odpisy obniżające wartość | nie | nie | nie | nie | nie | nie |
| 31 | W przypadku odpisu obniżającego wartość, zdarzenie lub zdarzenia wywołujące odpis obniżający wartość | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 32 | W przypadku odpisu obniżającego wartość, w pełni czy częściowo | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 33 | W przyp. odpisu obniżającego wartość, trwale czy tymczasowo | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 34 | W przypadku tymczasowego odpisu obniżającego wartość, opis mechanizmu odpisu obniżającego wartość | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 35 | Pozycja w hierarchii podporządkow. w przyp. likwidacji (należy określić rodzaj instrumentu bezpośrednio uprzywilejow., w odniesieniu do danego instrumentu) | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 36 | Niezgodne cechy przejściowe | nie | nie | nie | nie | nie | nie |
| 37 | Jeśli tak, należy określić niezgodne cechy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |

| Lp. | Cechy instrumentów kapitałowych | Akcje seria O | Akcje seria P | Akcje seria R | Akcje seria S | Akcje seria T |
|---|---|---|---|---|---|---|
| 1 | Emitent | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. |
| 2 | Unikatowy identyfikator (np. CUSIP, ISIN lub identyfikator Bloomberg dla ofert na rynku publicznym) | - | - | - | - | - |
| 3 | Prawo lub prawa właściwe, którym podlega instrument | Prawo polskie | Prawo polskie | Prawo polskie | Prawo polskie | Prawo polskie |
| | **Ujmowanie w kapitale regulacyjnym** | | | | | |
| 4 | Zasady przejściowe określone w rozporządzeniu CRR | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I |
| 5 | Zasady określone w rozporządzeniu CRR obowiązujące po okresie przejściowym | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I | Tier I |
| 6 | Kwalifikowalne na poziomie jednostkowym lub (sub-skonsolidowanym/ na poziomie jednostkowym oraz sub-skonsolidowanym) | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany |
| 7 | Rodzaj instrumentu (rodzaje określone zgodnie z systemem prawnym) | akcje imienne | akcje imienne | akcje imienne | akcje imienne | akcje imienne |
| 8 | Kwota uznana w kapitale regulacyjnym (waluta w tys. PLN, według stanu na ostatni dzień sprawozdawczy) | 29 559 | 30 | 5 594 | 29 504 | 46 557 |
| 9 | Wartość nominalna instrumentu | 12 022 | 15 | 2 278 | 12 000 | 18 936 |
| 9a | Cena emisyjna | 2,50 zł | 2,50 zł | 2,50 zł | 2,50 zł | 2,50 zł |
| 9b | Cena wykupu | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 10 | Klasyfikacja księgowa | Kapitał własny | Kapitał własny | Kapitał własny | Kapitał własny | Kapitał własny |
| 11 | Pierwotna data emisji | 2016-03-16 | 2016-03-16 | 2016-04-08 | 2016-04-08 | 2016-11-04 |
| 12 | Wieczyste czy terminowe | wieczyste | wieczyste | wieczyste | wieczyste | wieczyste |
| 13 | Pierwotny termin zapadalności | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 14 | Opcja wykupu na żądanie emitenta podlegająca wcześniejszemu zatwierdzeniu przez organy nadzoru | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 15 | Termin wykupu opcjonalnego, termin wykupu warunkowego oraz kwota wykupu | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 16 | Kolejne terminy wykupu, jeśli dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |

| Lp. | Cechy instrumentów kapitałowych | Akcje seria O | Akcje seria P | Akcje seria R | Akcje seria S | Akcje seria T |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | **Kupony / dywidendy** | | | | | |
| 17 | Stała lub zmienna dywidenda / stały lub zmienny kupon | stopa zmienna | stopa zmienna | stopa zmienna | stopa zmienna | stopa zmienna |
| 18 | Kupon odsetkowy oraz dowolny powiązany wskaźnik | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 19 | Istnienie zapisanych praw do niewypłacania dywidendy | nie | nie | nie | nie | nie |
| 20a | W pełni uznaniowe, częściowo uznaniowe czy obowiązkowe (pod względem terminu) | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe |
| 20b | W pełni uznaniowe, częściowo uznaniowe czy obowiązkowe (pod względem kwoty) | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe | w pełni uznaniowe |
| 21 | Istnienie opcji z oproc. rosnącym lub innej zachęty do wykupu | nie | nie | nie | nie | nie |
| 22 | Niekumulowane czy skumulowane | niekumulacyjne | niekumulacyjne | niekumulacyjne | niekumulacyjne | niekumulacyjne |
| 23 | Zamienne lub niezamienne | niezamienne | niezamienne | niezamienne | niezamienne | niezamienne |
| 24 | Jeśli zamienne, zdarzenie lub zdarzenia wywołujące wymianę | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 25 | Jeśli zamienne, w pełni czy częściowo | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 26 | Jeśli zamienne, wskaźnik konwersji | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 27 | Jeśli zamienne, zmiana obowiązkowa czy opcjonalna | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 28 | Jeżeli zamienne, należy określić rodzaj instrumentu, na który można dokonać zamiany | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 29 | Jeżeli zamienne, należy określić emitenta instrumentu, na który dokonuje się zamiany | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 30 | Odpisy obniżające wartość | nie | nie | nie | nie | nie |
| 31 | W przypadku odpisu obniżającego wartość, zdarzenie lub zdarzenia wywołujące odpis obniżający wartość | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 32 | W przyp. odpisu obniżającego wartość, w pełni czy częściowo | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 33 | W przyp. odpisu obniżającego wartość, trwale czy tymczasowo | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 34 | W przypadku tymczasowego odpisu obniżającego wartość, opis mechanizmu odpisu obniżającego wartość | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 35 | Pozycja w hierarchii podporządkowania w przypadku likwidacji (należy określić rodzaj instrumentu bezpośrednio uprzywilejowanego, w odniesieniu do danego instrumentu) | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 36 | Niezgodne cechy przejściowe | nie | nie | nie | nie | nie |
| 37 | Jeśli tak, należy określić niezgodne cechy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |

| Lp. | Cechy instrumentów kapitałowych | Obligacje BPS0720 | Obligacje BPS0718 | Obligacje BPS1122 | Obligacje BPS0222 | Obligacje BPS0925 | Obligacje BPS0326 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1 | Emitent | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. | Bank BPS S.A. |
| 2 | Unikatowy identyfikator (np. CUSIP, ISIN lub identyfikator Bloomberg dla ofert na rynku publicznym | PLBPS0000024 | PLBPS0000032 | PLBPS0000040 | - | - | - |
| 3 | Prawo lub prawa właściwe, którym podlega instrument | Prawo polskie | Prawo polskie | Prawo polskie | Prawo polskie | Prawo polskie | Prawo polskie |
| | **Ujmowanie w kapitale regulacyjnym** | | | | | | |
| 4 | Zasady przejściowe określone w rozporządzeniu CRR | Tier II | Tier II | Tier II | Tier II | Tier II | Tier II |
| 5 | Zasady określone w rozporządzeniu CRR obowiązujące po okresie przejściowym | Tier II | Tier II | Tier II | Tier II | Tier II | Tier II |
| 6 | Kwalifikowalne na poziomie jednostkowym lub (sub-skonsolidowanym/ na poziomie jednostkowym oraz sub-skonsolidowanym) | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany | jednostkowy/ skonsolidowany |
| 7 | Rodzaj instrumentu (rodzaje określone zgodnie z systemem prawnym) | obligacje podporządkowane | obligacje podporządkowane | obligacje podporządkowane | obligacje podporządkowane | obligacje podporządkowane | obligacje podporządkowane |
| 8 | Kwota uznana w kapitale regulacyjnym (waluta w tys. PLN, według stanu na ostatni dzień sprawozdawczy) | 56 442 | 30 723 | 85 200 | 46 116 | 41 875 | 83 900 |
| 9 | Wartość nominalna instrumentu | 80 000 | 100 000 | 85 200 | 46 116 | 41 875 | 83 900 |
| 9a | Cena emisyjna | 1 000,00 zł | 1 000,00 zł | 100,00 zł | 100,00 zł | 100,00 zł | 100,00 zł |
| 9b | Cena wykupu | | | | | | |
| 10 | Klasyfikacja księgowa | Zobowiązanie - koszt zamortyzowany | Zobowiązanie - koszt zamortyzowany | Zobowiązanie - koszt zamortyzowany | Zobowiązanie - koszt zamortyzowany | Zobowiązanie - koszt zamortyzowany | Zobowiązanie - koszt zamortyzowany |
| 11 | Pierwotna data emisji | 2010-07-12 | 2011-07-15 | 2012-11-29 | 2015-02-20 | 2015-09-21 | 2016-03-30 |
| 12 | Wieczyste czy terminowe | terminowe | terminowe | terminowe | terminowe | terminowe | terminowe |
| 13 | Pierwotny termin zapadalności | 2020-07-12 | 2018-07-15 | 2022-11-29 | 2022-02-20 | 2025-09-21 | 2026-03-30 |
| 14 | Opcja wykupu na żądanie emitenta podlegająca wcześniejszemu zatwierdzeniu przez organy nadzoru | tak | nie | tak | tak | tak | tak |
| 15 | Termin wykupu opcjonalnego, termin wykupu warunkowego oraz kwota wykupu | 2015-07-12 80 000 tys. zł | nie dotyczy | 2017-11-29 85 200 tys. zł | 2020-02-20 46 116 tys. zł | 2020-09-21 41 875 tys. zł | 2026-03-30 83 900 tys. zł |
| 16 | Kolejne terminy wykupu, jeśli dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |

| Lp. | Cechy instrumentów kapitałowych | Obligacje BPS0720 | Obligacje BPS0718 | Obligacje BPS1122 | Obligacje BPS0222 | Obligacje BPS0925 | Obligacje BPS0326 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | **Kupony / dywidendy** | | | | | | |
| 17 | Stała lub zmienna dywidenda / stały lub zmienny kupon | stopa zmienna | stopa zmienna | stopa zmienna | stopa zmienna | stopa zmienna | stopa zmienna |
| 18 | Kupon odsetkowy oraz dowolny powiązany wskaźnik | WIBOR 6M + 350 pb. do 2015.07.12 WIBOR 6 M + 550 pb. od 2015.07.13 do 2020.07.12 | WIBOR 6M + marża | WIBOR 6M + 375 pb. do 2017.11.29 od 2017.11.30 do 2022.11.29 WIBOR 6 M + 375 pb + dodatk. co 12 m-cy 30 pb. | WIBOR 6M + marża | WIBOR 6M + marża | WIBOR 6M + marża |
| 19 | Istnienie zapisanych praw do niewypłacania dywidendy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 20a | W pełni uznaniowe, częściowo uznaniowe czy obowiązkowe (po względem terminu) | obowiązkowe | obowiązkowe | obowiązkowe | obowiązkowe | obowiązkowe | obowiązkowe |
| 20b | W pełni uznaniowe, częściowo uznaniowe czy obowiązkowe (po względem kwoty) | obowiązkowe | obowiązkowe | obowiązkowe | obowiązkowe | obowiązkowe | obowiązkowe |
| 21 | Istnienie opcji z oprocentowaniem rosnącym lub innej zachęty do wykupu | tak | nie | tak | nie | nie | nie |
| 22 | Niekumulowane czy skumulowane | niekumulacyjny | niekumulacyjny | niekumulacyjny | niekumulacyjny | niekumulacyjny | niekumulacyjny |
| 23 | Zamienne lub niezamienne | niezamienne | niezamienne | niezamienne | niezamienne | niezamienne | niezamienne |
| 24 | Jeśli zamienne, zdarzenie lub zdarzenia wywołujące wymianę | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 25 | Jeśli zamienne, w pełni czy częściowo | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 26 | Jeśli zamienne, wskaźnik konwersji | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 27 | Jeśli zamienne, zmiana obowiązkowa czy opcjonalna | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 28 | Jeżeli zamienne, należy określić rodzaj instr., na który można dokonać zamiany | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 29 | Jeżeli zamienne, należy określić emitenta instrumentu, na który dokonuje się zamiany | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 30 | Odpisy obniżające wartość | nie | nie | nie | nie | nie | nie |
| 31 | W przypadku odpisu obniżającego wartość, zdarzenie lub zdarzenia wywołujące odpis obniżający wartość | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 32 | W przypadku odpisu obniżającego wartość, w pełni czy częściowo | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 33 | W przyp. odpisu obniżającego wartość, trwale czy tymczasowo | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |

| Lp. | Cechy instrumentów kapitałowych | Obligacje BPS0720 | Obligacje BPS0718 | Obligacje BPS1122 | Obligacje BPS0222 | Obligacje BPS0925 | Obligacje BPS0326 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 34 | W przypadku tymczasowego odpisu obniżającego wartość, opis mechanizmu odpisu obniżającego wartość | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 35 | Pozycja w hierarchii podporządkow. w przyp. likwidacji (należy określić rodzaj instrumentu bezpośrednio uprzywilejow., w odniesieniu do danego instrumentu) | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |
| 36 | Niezgodne cechy przejściowe | nie | nie | tak* | nie | nie | nie |
| 37 | Jeśli tak, należy określić niezgodne cechy | wzrost oprocentowania | nie dotyczy | wzrost oprocentowania | nie dotyczy | nie dotyczy | nie dotyczy |

* *W związku z zastrzeżeniami zgłaszanymi przez Komisję Nadzoru Finansowego w sprawie zgodności obligacji serii BPS1122 z przepisami regulacyjnymi, Bank w dniu 5.02.2016 r. zwrócił się do Europejskiego Nadzoru Bankowego z pytaniem dotyczącym spełniania przez te instrumenty warunków określonych w art. 63 lit. h) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. Do czasu otrzymania stanowiska ENB, obligacje podporządkowane serii BPS1122 zaliczane są przez Bank do kapitałów Tier II w pełnej wysokości.*

Informacje na temat charakteru i kwot poszczególnych pozycji funduszy własnych, według załącznika VI do Rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 1423/2013 z dnia 20 grudnia 2013 r. zaprezentowano w poniższej tabeli.

***Tabela 26. Fundusze własne Grupy Kapitałowej w okresie przejściowym na dzień 31 grudnia 2016 r. (w tys. zł)***

| Lp. | Pozycja | Kwota w dniu ujawnienia | Odniesienie do Rozporządzenia CRR | Kwoty ujęte przed przyjęciem Rozporządzenia CRR lub kwota rezydualna określona w Rozporządzeniu CRR |
|---|---|---|---|---|
| 1 | Instrumenty kapitałowe i powiązane ażio emisyjne | 602 351 | art. 26 ust. 1, art. 27, 28, 29, wykaz EUNB o którym mowa w art. 26 ust. 3 | 602 351 |
| 2 | Zyski zatrzymane | -38 675 | art. 26 ust. 1 lit. c) | -38 675 |
| 3 | Skumulowane inne całkowite dochody (i pozostałe kapitały rezerwowe, z uwzględnieniem nierealizowanych zysków i strat zgodnie z mającymi zastosowanie standardami rachunkowości) | 41 409 | art. 26 ust. 1 | 41 409 |
| 3a | Fundusze ogólne ryzyka bankowego | 24 500 | art. 26 ust. 1 lit. f) | 24 500 |
| 4 | Kwota kwalifikujących się pozycji, o których mowa w art. 484 ust. 3 i powiązane ażio emisyjne przeznaczone do wycofania z kapitału podstawowego Tier I | 14 030 | art. 486 ust. 2 | 0 |
| 5 | Udziały mniejszości (kwota dopuszczona w skonsolidowanym kapitale podstawowym Tier I) | 0 | art. 84, 479, 480 | 0 |
| 5a | Niezależnie zweryfikowane zyski z bieżącego okresu po odliczeniu wszelkich możliwości do przewidzenia obciążeń lub dywidend | 0 | art. 26 ust. 2 | 0 |
| **6** | **Kapitał podstawowy Tier I przed korektami regulacyjnymi** | **643 615** | **Suma wierszy 1-5a** | **629 585** |

| Lp. | Pozycja | Kwota w dniu ujawnienia | Odniesienie do Rozporządzenia CRR | Kwoty ujęte przed przyjęciem Rozporządzenia CRR lub kwota rezydualna określona w Rozporządzeniu CRR |
|---|---|---|---|---|
| 7 | Dodatkowe korekty wartości (kwota ujemna) | -4 445 | art. 34, 105 | -4 445 |
| 8 | Wartości niematerialne i prawne (po odliczeniu powiązanej rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego) (kwota ujemna) | -63 864 | art. 36 ust. 1 lit. b), art. 37 i art. 472 ust. 4 | -63 864 |
| 10 | Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności z wyłączeniem aktywów wynikających z różnic przejściowych (po odliczeniu powiązanej rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego w przypadku spełnienia warunków określonych w art. 38 ust. 3) (kwota ujemna) | 0 | art. 36 ust. 1 lit. c), art. 38, art. 472 ust. 5 | 0 |
| 11 | Kapitały rezerwowe odzwierciedlające wartość godziwą związane z zyskami lub stratami z tytułu instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne | 0 | art. 33 ust. 1 lit. a) | 0 |
| 12 | Kwoty ujemne będące wynikiem obliczeń kwot oczekiwanej straty | 0 | art. 36 ust. 1 lit. d), art. 40, 159, art. 472 ust. 6 | 0 |
| 13 | Każdy wzrost kapitału własnego z tytułu aktywów sekurytyzowanych (kwota ujemna) | 0 | art. 32 ust. 1 | 0 |
| 14 | Zyski lub stary z tytułu zobowiązań, wycenione według wartości godziwej, które wynikają ze zmian zdolności kredytowej instytucji | 0 | art. 33 lit. b) | 0 |
| 15 | Aktywa funduszu emerytalnego ze zdefiniowanymi świadczeniami (kwota ujemna) | 0 | art. 36 ust. 1 lit. e), art. 41, art. 472 ust. 7 | 0 |
| 16 | Posiadane przez instytucję bezpośrednie i pośrednie udziały kapitałowe w instrumentach własnych w kapitale podstawowym Tier I (kwota ujemna) | -2 133 | art. 36 ust. 1 lit. f), art. 42, art. 472 ust. 8 | -2 133 |
| 17 | Udziały kapitałowe w instrumentach w kapitale podstawowym Tier I podmiotów sektora finansowego, jeżeli podmioty te mają z instytucją krzyżowe powiązania kapitałowe mające na celu sztuczne zawyżanie funduszy własnych instytucji (kwota ujemna) | 0 | art. 36 ust. 1 lit. g), art. 44, art. 472 ust. 9 | 0 |
| 18 | Posiadane przez instytucję bezpośrednie i pośrednie udziały kapitałowe w instrumentach w kapitale podstawowym Tier I podmiotów sektora finansowego, jeżeli instytucja nie dokonała znacznej inwestycji w te podmioty (kwota przekraczająca próg 10 % oraz po odliczeniu kwalifikowalnych pozycji krótkich) (kwota ujemna) | 0 | art. 36 ust. 1 lit. h), art. 43, 45, 46, art. 49 ust. 2 i 3, art. 79, art. 472 ust. 10 | 0 |
| 19 | Posiadane przez instytucję bezpośrednie, pośrednie i syntetyczne udziały kapitałowe w instrumentach w kapitale podstawowym Tier I podmiotów sektora finansowego, jeżeli instytucja dokonała znacznej inwestycji w te podmioty (kwota przekraczająca próg 10 % oraz po odliczeniu kwalifikowalnych pozycji krótkich) (kwota ujemna) | 0 | art. 36 ust. 1 lit. i), art. 43, 45, 47, art. 48 ust. 1 lit. b), art. 49 ust. 1-3, art. 79, 470, art. 472 ust. 11 | 0 |
| 20a | Kwota ekspozycji następujących pozycji kwalifikujących się do wagi ryzyka równej 1 250 %, jeżeli instytucja decyduje się na wariant odliczenia | 0 | art. 36 ust. 1 lit. k) | 0 |
| 20b | w tym: znaczne pakiety akcji poza sektorem finansowym (kwota ujemna) | 0 | art. 36 ust. 1 lit. k) ppkt (i), art. 89-91 | 0 |

| Lp. | Pozycja | Kwota w dniu ujawnienia | Odniesienie do Rozporządzenia CRR | Kwoty ujęte przed przyjęciem Rozporządzenia CRR lub kwota rezydualna określona w Rozporządzeniu CRR |
|---|---|---|---|---|
| 20c | w tym: pozycje sekurytyzacyjne (kwota ujemna) | 0 | art. 36 ust. 1 lit. k) ppkt (ii), art. 243 ust. 1 lit. b), art. 244 ust. 1 lit. b), art. 258 | 0 |
| 20d | w tym: dostawy instrumentów z późniejszym terminem rozliczenia (kwota ujemna) | 0 | art. 36 ust. 1 lit. k) ppkt (iii), art. 379 ust. 3 | 0 |
| 21 | Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynikające z różnic przejściowych (kwota przekraczająca próg 10 %, po odliczeniu powiązanej rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego w przypadku spełnienia warunków określonych w art. 38 ust. 3) (kwota ujemna) | -20 188 | art. 36 ust. 1 lit. c), art. 38, art. 48 ust. 1 lit. a), art. 470, art. 472 ust. 5 | -35 049 |
| 22 | Kwota przekraczająca próg 15 % (kwota ujemna) | 0 | art. 48 ust. 1 | 0 |
| 23 | w tym: posiadane przez instytucję bezpośrednie i pośrednie instrumenty w kapitale podstawowym Tier I podmiotów sektora finansowego, jeżeli instytucja dokonała znacznej inwestycji w te podmioty | 0 | art. 36 ust. 1 lit. i), art. 48 ust. 1 lit. b), art. 470, art. 472 ust. 11 | 0 |
| 25 | w tym: aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynikające z różnic przejściowych | 0 | art. 36 ust. 1 lit. c), art. 38, art. 48 ust. 1 lit. a), art. 470, art. 472 ust. 5 | 0 |
| 25a | Straty za bieżący rok obrachunkowy (kwota ujemna) | 0 | art. 36 ust. 1 lit. a), art. 472 ust. 3 | 0 |
| 25b | Możliwe do przewidzenia obciążenia podatkowe związane z pozycjami kapitału podstawowego Tier I (kwota ujemna) | 0 | art. 36 ust. 1 lit. l) | 0 |
| 26 | Korekty regulacyjne stosowane w odniesieniu do kapitału podstawowego Tier I pod względem kwot ujętych przed przyjęciem CRR | 0 | | 0 |
| 26a | Korekty regulacyjne dotyczące niezrealizowanych zysków i strat zgodnie z art. 467 i 468 | -15 310 | | 0 |
| | w tym: filtr dla niezrealizowanej straty | 0 | art. 467 | 0 |
| | w tym: 40 % filtr dla niezrealizowanego zysku | -15 310 | art. 468 | 0 |
| 26b | Kwota, którą należy odjąć od lub dodać do kwoty kapitału podstawowego Tier I w odniesieniu do dodatkowych filtrów i odliczeń wymaganych przed przyjęciem CRR | 0 | art. 481 | 0 |
| 27 | Kwalifikowalne odliczenia od pozycji w kapitale dodatkowym Tier I, które przekraczają wartość kapitału dodatkowego Tier I instytucji (kwota ujemna) | 0 | art. 36 ust. 1 lit. j) | 0 |
| **28** | **Całkowite korekty regulacyjne w kapitale podstawowym Tier I** | **-105 940** | | **-105 492** |
| **29** | **Kapitał podstawowy Tier I** | **537 675** | | **524 093** |
| **44** | **Kapitał dodatkowy Tier I** | **0** | | **0** |
| **45** | **Kapitał Tier 1 (kapitał Tier 1 = kapitał podstawowy Tier I + kapitał dodatkowy Tier I)** | **537 675** | | **524 093** |

| Lp. | Pozycja | Kwota w dniu ujawnienia | Odniesienie do Rozporządzenia CRR | Kwoty ujęte przed przyjęciem Rozporządzenia CRR lub kwota rezydualna określona w Rozporządzeniu CRR |
|---|---|---|---|---|
| 46 | Instrumenty kapitałowe i powiązane ażio emisyjne | 353 609 | art. 62, 63 | 367 638 |
| 47 | Kwota kwalifikujących się pozycji, o których mowa w art. 484 ust. 5, i powiązane ażio emisyjne przeznaczone do wycofania z kapitału Tier II | 0 | art. 486 ust. 4 | 0 |
| 48 | Kwalifikujące się instrumenty funduszy własnych uwzględnione w skonsolidowanym kapitale Tier II (w tym udziały mniejszości i instrumenty dodatkowe w kapitale Tier I nieuwzględnione w wierszach 5 lub 34) wyemitowane przez jednostki zależne i będące w posiadaniu stron trzecich | 0 | art. 87, 88, 480 | 0 |
| 49 | w tym: przeznaczone do wycofania instrumenty wyemitowane przez jednostki zależne | 0 | art. 486 ust. 4 | 0 |
| 50 | Korekty z tytułu ryzyka kredytowego | 0 | art. 62 lit. c) i d) | 0 |
| **51** | **Kapitał Tier II przed korektami regulacyjnymi** | **353 608** | | **367 638** |
| 52 | Posiadane przez instytucję bezpośrednie i pośrednie udziały kapitałowe w instrumentach własnych w kapitale Tier II i pożyczki podporządkowane (kwota ujemna) | 0 | art. 63 lit. b) ppkt (i), art. 66 lit. a), art. 67, art. 477 ust. 2 | 0 |
| 53 | Udziały kapitałowe w instrumentach w kapitale Tier II i pożyczki podporządkowane podmiotów sektora finansowego, jeżeli podmioty te mają z instytucją krzyżowe powiązania kapitałowe mające na celu sztuczne zawyżanie funduszy własnych instytucji (kwota ujemna) | 0 | art. 66 lit b), art. 68 i art. 477 ust. 3 | 0 |
| 54 | Bezpośrednie i pośrednie udziały kapitałowe w instrumentach w kapitale Tier II oraz pożyczki podporządkowane podmiotów sektora finansowego, jeżeli instytucja nie dokonała znacznej inwestycji w te podmioty (kwota przekraczająca próg 10 % oraz po odliczeniu kwalifikowalnych pozycji krótkich) (kwota ujemna) | 0 | art. 66 lit. c), art. 69, 70, 79, art. 477 ust. 4 | 0 |
| 54a | w tym: nowe udziały kapitałowe niebędące przedmiotem uzgodnień dotyczących okresu przejściowego | 0 | | 0 |
| 54b | w tym udziały kapitałowe istniejące przed dniem 1 stycznia 2013 r. i będące przedmiotem uzgodnień dotyczących okresu przejściowego | 0 | | 0 |
| 55 | Posiadane przez instytucję bezpośrednie i pośrednie udziały kapitałowe w instrumentach w kapitale Tier II i pożyczki podporządkowane podmiotów sektora finansowego, jeżeli instytucja dokonała znacznej inwestycji w te podmioty (po odliczeniu kwalifikowalnych pozycji krótkich) (kwota ujemna) | 0 | art. 66 lit d) , art. 69, 79, art. 477 ust. 4 | 0 |
| 56 | Korekty regulacyjne stosowane w odniesieniu do kapitału Tier II pod względem kwot ujętych przed przyjęciem CRR oraz kwot ujętych w okresie przejściowym, przeznaczonych do wycofania zgodnie z rozporządzeniem (UE) 575/2013 (tj. kwoty rezydualne określone w CRR) | 0 | | 0 |
| 56a | Kwoty rezydualne odliczane od kapitału Tier II w odniesieniu do odliczeń od kapitału podstawowego Tier I w okresie przejściowym zgodnie z art. 472 rozporządzenia (UE) 575/2013 | 0 | art. 472, art. 472 ust. 3 lit a), art. 472 ust. 4, art. 472 ust. 6, art. 472 ust. 8 lit a), art. 472 ust. 9, art. 472 ust. 10 lit a), art. 472 ust. 11 lit a) | 0 |

| Lp. | Pozycja | Kwota w dniu ujawnienia | Odniesienie do Rozporządzenia CRR | Kwoty ujęte przed przyjęciem Rozporządzenia CRR lub kwota rezydualna określona w Rozporządzeniu CRR |
|---|---|---|---|---|
| | W tym pozycje, które należy wyszczególnić, np. istotne straty netto w bieżącym okresie, wartości niematerialne i prawne, brak rezerw na pokrycie oczekiwanych strat itd. | 0 | | 0 |
| 56b | Kwoty rezydualne odliczane od kapitału dodatkowego Tier II w odniesieniu do odliczeń od kapitału podstawowego Tier II w okresie przejściowym zgodnie z art. 475 rozporządzenia (UE) 575/2013 | 0 | art. 475, art. 475 ust. 2 lit a), art. 475 ust. 3, art. 475 ust. 4 lit a) | 0 |
| | W tym pozycje, które należy wyszczególnić, np. krzyżowe powiązania kapitałowe w instrumentach w kapitale Tier I, bezpośrednie udziały kapitałowe w nieistotnych inwestycjach dokonywanych w kapitał innych podmiotów sektora finansowego itd. | 0 | | 0 |
| 56c | Kwota, którą należy odjąć od lub dodać do kwoty kapitału dodatkowego Tier II w odniesieniu do dodatkowych filtrów i odliczeń wymaganych przed przyjęciem CRR | 0 | art. 467, 468, 481 | 0 |
| **57** | **Całkowite korekty regulacyjne w kapitale Tier II** | **0** | | **0** |
| **58** | **Kapitał Tier II** | **353 608** | | **367 638** |
| **59** | **Łączny kapitał (łączny kapitał = kapitał Tier I + kapitał Tier II)** | **891 283** | | **891 731** |
| 59a | Aktywa ważone ryzykiem pod względem kwot ujętych przed przyjęciem CRR oraz kwot ujętych w okresie przejściowym, przeznaczonych do wycofania zgodnie z rozporządzeniem (UE) 575/2013 (tj. kwoty rezydualne określone w CRR) | 0 | | 0 |
| **60** | **Aktywa ważone ryzykiem razem** | **8 648 873** | | **8 648 873** |
| **61** | **Kapitał podstawowy Tier I (wyrażony jako odsetek kwoty ekspozycji na ryzyko)** | **6,2%** | **art. 92 ust. 2 lit. a), art. 465** | **6,1%** |
| **62** | **Kapitał Tier I (wyrażony jako odsetek kwoty ekspozycji na ryzyko)** | **6,2%** | **art. 92 ust. 2 lit b), art. 465** | **6,1%** |
| **63** | **Łączny kapitał (wyrażony jako odsetek kwoty ekspozycji na ryzyko)** | **10,3%** | **art. 92 ust. 2 lit c)** | **10,3%** |
| 64 | Wymóg bufora dla poszczególnych instytucji (wymóg dotyczący kapitału podstawowego Tier I zgodnie z art. 92 ust. 1 lit. a) powiększony o wymogi utrzymywania bufora zabezpieczającego i antycyklicznego, jak również bufor ryzyka systemowego oraz bufor instytucji o znaczeniu systemowym (bufor globalnych instytucji o znaczeniu systemowym lub bufor innych instytucji o znaczeniu systemowym) wyrażony jako odsetek kwoty ekspozycji na ryzyko) | 0 | dyrektywa w sprawie wymogów kapitałowych art. 128, 129, 130 | 0 |
| 68 | Kapitał podstawowy Tier I dostępny w celu pokrycia buforów (wyrażony jako odsetek łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko) | 0 | dyrektywa w sprawie wymogów kapitałowych, art. 128 | 0 |
| 72 | Bezpośrednie i pośrednie udziały kapitałowe podmiotów sektora finansowego, jeżeli instytucja nie dokonała znacznej inwestycji w te podmioty (kwota poniżej progu 10 % oraz po odliczeniu kwalifikowanych pozycji krótkich) | 42 509 | art. 36 ust. 1 lit. h), art. 45, 46, art. 472 ust. 10, art. 56 lit c), art. 59, 60, art. 475 ust. 4, art. 66 lit c), art. 69, 70, art. 477 ust. 4 | 42 509 |

| Lp. | Pozycja | Kwota w dniu ujawnienia | Odniesienie do Rozporządzenia CRR | Kwoty ujęte przed przyjęciem Rozporządzenia CRR lub kwota rezydualna określona w Rozporządzeniu CRR |
|---|---|---|---|---|
| 73 | Posiadane przez instytucję bezpośrednie i pośrednie udziały kapitałowe w instrumentach w kapitale podstawowym Tier I podmiotów sektora finansowego, jeżeli instytucja dokonała znacznej inwestycji w te podmioty (kwota poniżej progu 10 % oraz po odliczeniu kwalifikowalnych pozycji krótkich) | 0 | art. 36 ust. 1 lit. i), art. 45, 48, 470, art. 472 ust. 11 | 0 |
| 75 | Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynikające z różnic przejściowych (kwota poniżej progu 10 %, po odliczeniu powiązanej rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego w przypadku spełnienia warunków określonych w art. 38 ust. 3) | 57 317 | art. 36 ust. 1 lit. c), art. 38, 48, 470, art. 472 ust. 5 | 55 914 |
| 76 | Korekty z tytułu ryzyka kredytowego uwzględnione w kapitale Tier II w odniesieniu do ekspozycji objętych metodą standardową ( przed zastosowaniem pułapu) | 0 | art. 62 | 0 |
| 80 | Bieżący pułap w odniesieniu do instrumentów w kapitale podstawowym Tier I będących przedmiotem ustaleń dotyczących wycofania | 0 | art. 484 ust. 3, art. 486 ust. 2 i 5 | 0 |
| 81 | Kwota wyłączona z kapitału podstawowego Tier I ze względu na pułap (nadwyżka ponad pułap po upływie terminów wykupu i zapadalności) | 0 | art. 484 ust. 3, art. 486 ust. 2 i 5 | 0 |
| 82 | Bieżący pułap w odniesieniu do instrumentów dodatkowych w kapitale Tier I będących przedmiotem ustaleń dotyczących wycofania | 0 | art. 484 ust. 4, art. 486 ust. 3 i 5 | 0 |
| 83 | Kwota wyłączona z kapitału dodatkowego Tier I ze względu na pułap (nadwyżka ponad pułap po upływie terminów wykupu i zapadalności) | 0 | art. 484 ust. 4, art. 486 ust. 3 i 5 | 0 |
| 84 | Bieżący pułap w odniesieniu do instrumentów w kapitale Tier II będących przedmiotem ustaleń dotyczących wycofania | 0 | art. 484 ust. 5, art. 486 ust. 4 i 5 | 0 |
| 85 | Kwota wyłączona z kapitału Tier II ze względu na pułap (nadwyżka ponad pułap po upływie terminów wykupu i zapadalności) | 0 | art. 484 ust. 5, art. 486 ust. 4 i 5 | 0 |

# 6. Adekwatność kapitałowa

## 6.1. Regulacyjne wymogi kapitałowe - kwota ekspozycji na ryzyko

Na dzień 31 grudnia 2016 r. skala działalności handlowej Banku i Grupy była znacząca, dlatego też wyliczane były następujące wymogi kapitałowe:

1) ryzyko kredytowe – w tym ryzyko kredytowe instrumentów z księgi bankowej oraz ryzyko kredytowe kontrahenta;
2) ryzyko rynkowe – w tym ryzyko cen instrumentów kapitałowych portfela handlowego oraz ryzyko ogólne stóp procentowych;
3) ryzyko operacyjne.

W zakresie ryzyka kredytowego na potrzeby sprawozdawcze Grupa Kapitałowa stosuje metodę standardową (SA), obejmującą wykorzystanie parametrów regulacyjnych wskazanych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych.

***Tabela 27. Kwota ekspozycji i wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego i ryzyka kredytowego kontrahenta według klas ekspozycji według stanu na 31.12.2016 r. (w tys. zł)***

| Wyszczególnienie | Kwota ekspozycji | Wymóg kapitałowy |
|---|---|---|
| Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych | 153 933 | 12 315 |
| Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych | 280 614 | 22 449 |
| Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego | 185 | 15 |
| Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju | 0 | 0 |
| Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych | 0 | 0 |
| Ekspozycje wobec instytucji | 380 895 | 30 471 |
| Ekspozycje wobec przedsiębiorstw | 2 319 276 | 185 542 |
| Ekspozycje detaliczne | 1 218 289 | 97 463 |
| Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach | 676 832 | 54 147 |
| Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania | 1 618 285 | 129 463 |
| Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem | 0 | 0 |
| Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych | 0 | 0 |
| Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne | 0 | 0 |
| Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową | 0 | 0 |
| Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania | 763 648 | 61 092 |
| Ekspozycje kapitałowe | 175 179 | 14 014 |
| Inne pozycje | 134 149 | 10 732 |
| **Razem** | **7 721 285** | **617 703** |

*Tabela 28. Ekspozycje podlegające ryzyku kredytowemu według rodzaju ekspozycji według stanu na 31.12.2016 r. (w tys. zł)*

| Rodzaj ekspozycji | Całkowita ekspozycja netto po odliczeniu korekt wartości i rezerw | Kwota ekspozycji ważonej ryzykiem | Wymóg kapitałowy |
|---|---|---|---|
| Ekspozycje bilansowe podlegające ryzyku kredytowemu | 20 318 872 | 7 526 338 | 602 107 |
| Ekspozycje pozabilansowe podlegające ryzyku kredytowemu | 2 007 881 | 194 947 | 15 596 |
| **RAZEM** | **22 326 753** | **7 721 285** | **617 703** |

*Tabela 29. Kalkulacja wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego i ryzyka kredytowego kontrahenta według wagi ryzyka kontrahenta (w tys. zł)*

| Waga ryzyka | Pierwotna wartość ekspozycji | Ekspozycja ważona ryzykiem | Wymóg kapitałowy |
|---|---|---|---|
| 0% | 10 955 117 | 0 | 0 |
| 20% | 2 589 447 | 392 408 | 31 393 |
| 35% | 448 862 | 146 022 | 11 682 |
| 50% | 591 561 | 277 791 | 22 223 |
| 75% | 2 346 069 | 1 438 759 | 115 101 |
| 100% | 4 565 416 | 4 122 569 | 329 805 |
| 150% | 731 451 | 1 096 660 | 87 733 |
| 250% | 98 830 | 247 076 | 19 766 |
| **RAZEM** | **22 326 753** | **7 721 285** | **617 703** |

W obszarze ryzyka rynkowego oraz ryzyka z tytułu korekty wyceny kredytowej Grupa Kapitałowa wykorzystuje metody standardowe w zgodzie z wymogami regulacyjnymi określonymi w Rozporządzeniu.

*Tabela 30. Kwota ekspozycji i wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka rynkowego według stanu na 31.12.2016 r. (w tys. zł)*

| Wyszczególnienie | Kwota ekspozycji | Wymóg kapitałowy |
|---|---|---|
| Ryzyko pozycji | 9 736 | 779 |
| Ryzyko związanego z korektą wyceny kredytowej | 735 | 59 |
| Ryzyko dużych ekspozycji, przekraczających limity nadzorcze | 0 | 0 |
| Ryzyko walutowego | 0 | 0 |
| Ryzyko szczególne ryzyka stopy procentowej związanego z pozycjami sekurytyzacyjnymi | 0 | 0 |
| Ryzyko rozliczenia | 0 | 0 |
| **RAZEM** | **10 471** | **838** |

W zakresie ryzyka operacyjnego wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego liczony jest metodą podstawowego wskaźnika BIA (Basic Indicator Approach), zgodnie z wytycznymi zawartymi w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26.06.2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych.

Kwota ekspozycji na ryzyko operacyjne wyliczona na rok 2016 dla Grupy wyniosła 917 117 tys. zł, natomiast wymóg kapitałowy ukształtował się na poziomie 73 369 tys. zł.

*Tabela 31. Kwota ekspozycji na ryzyko i wymóg kapitałowy według stanu na 31.12.2016 r. (w tys. zł)*

| Wyszczególnienie | Łączna kwota ekspozycji | Wymóg kapitałowy |
|---|---|---|
| Ryzyko kredytowe | 7 721 285 | 617 703 |
| Ryzyko rynkowe oraz CVA | 10 471 | 838 |
| Ryzyko operacyjne | 917 117 | 73 369 |
| **RAZEM** | **8 648 873** | **691 910** |

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa Kapitałowa utrzymywała fundusze własne na poziomie 891 283 tys. zł. Łączny współczynnik kapitałowy Grupy Kapitałowej wyniósł 10,3 %, a współczynniki kapitału podstawowego Tier I oraz kapitału Tier I ukształtowały się na poziomie 6,2 %. Grupa Kapitałowa spełniła wymogi w zakresie funduszy własnych określonych w art. 92 ust. 1 lit. b Rozporządzenia 575/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych.

*Tabela 32. Fundusze własne Grupy, łączna kwota ekspozycji na ryzyko (w tys. zł) oraz wskaźniki kapitałowe*

| Wyszczególnienie | 31.12.2016 |
|---|---|
| **Fundusze własne** | **891 283** |
| **Łączna kwota ekspozycji na ryzyko** | **8 648 873** |
| **Współczynnik kapitału podstawowego Tier I** | **6,2%** |
| **Współczynnik kapitału Tier I** | **6,2%** |
| **Łączny współczynnik kapitałowy** | **10,3%** |

## 6.2. Kapitał wewnętrzny

Grupa Kapitałowa wyznacza kapitał wewnętrzny zgodnie z Uchwałą Nr 258/2011 KNF z dnia 4 października 2011 roku, w oparciu o wewnętrzną Instrukcję funkcjonowania procesu oceny adekwatności poziomu kapitału wewnętrznego (ICAAP). Kapitał wewnętrzny to szacowana kwota kapitału, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Grupy Kapitałowej oraz wpływu zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

W procesie oceny istotności wpływu poszczególnych rodzajów ryzyka na działalność Grupy Kapitałowej oceniane są następujące rodzaje ryzyka: ryzyko kredytowe, ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej, ryzyko operacyjne, ryzyko koncentracji zaangażowań, ryzyko walutowe, ryzyko rynkowe instrumentów finansowych w księdze handlowej, ryzyko z tytułu korekty wyceny kredytowej, ryzyko płynności, ryzyko inwestycji kapitałowych, ryzyko cyklu gospodarczego, ryzyko kapitałowe, ryzyko strategiczne, ryzyko utraty reputacji, ryzyko modeli, ryzyko transferowe, ryzyko kraju, ryzyko rezydualne, ryzyko prawne, ryzyko braku zgodności, ryzyko wyniku finansowego oraz ryzyko nadmiernej dźwigni.

Dla ryzyk ocenionych jako istotne wyznaczony zostaje kapitał wewnętrzny. Wielkość kapitału wewnętrznego Grupy Kapitałowej obliczana jest jako suma wszystkich skwantyfikowanych w jednostkach pieniężnych rodzajów ryzyka.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał wewnętrzny alokowany został na następujące rodzaje ryzyka: kredytowe, operacyjne, rynkowe, stopy procentowej w księdze bankowej, wyniku finansowego oraz braku zgodności. Łączna kwota kapitału wewnętrznego oszacowana została na poziomie 742 577 tys. zł, a relacja kapitału wewnętrznego do funduszy własnych wyniosła 83,3 %.

Grupa Kapitałowa spełniła wymóg w zakresie funduszy własnych określonych w art. 128 ust. 1 pkt 2 Ustawy Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 roku (z późn. zm.).

# 7. Wskaźnik dźwigni finansowej

Obliczenie wskaźnika dźwigni finansowej Grupy według stanu na 31.12.2016 r. dokonane zostało w oparciu o postanowienia Rozporządzenia Delegowanego Komisji (UE) 2015/62 z dnia 10 października 2014 roku, zmieniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wskaźnika dźwigni (zwanego

dalej „Rozporządzeniem 2015/62").

Wskaźnik dźwigni finansowej kalkulowany jest jako relacja kapitału Tier I do ekspozycji całkowitej i wyrażony jako wartość procentowa. Ekspozycja całkowita stanowi sumę wartości ekspozycji określonych zgodnie z Rozporządzeniem 2015/62 z tytułu wszystkich aktywów i pozycji pozabilansowych nieodliczonych przy wyznaczaniu kapitału Tier I.

Wskaźnik dźwigni wyliczany jest zarówno w odniesieniu do kapitału Tier I, jak i według definicji przejściowej kapitału Tier I.

Wartość wskaźnika dźwigni w Grupie według stanu na 31.12.2016 r. wyniosła 2,50 % przy zastosowaniu w pełni wprowadzonej definicji kapitału Tier I oraz 2,49 % przy zastosowaniu definicji przejściowej kapitału Tier I.

***Tabela 33. Zestawienie dotyczące uzgodnienia aktywów księgowych i ekspozycji wskaźnika dźwigni zgodnie z tabelą LRSum z Rozporządzenia 2016/200, według stanu na 31.12.2016 r. (w tys. zł)***

| Lp. | Wyszczególnienie | Kwota mająca zastosowanie |
|---|---|---|
| 1 | Aktywa razem według opublikowanych sprawozdań finansowych | 20 159 613 |
| 2 | Korekta z tytułu jednostek objętych konsolidacją na potrzeby rachunkowości, ale nieobjętych zakresem konsolidacji regulacyjnej | 365 144 |
| 3 | (Korekta z tytułu aktywów powierniczych ujętych w bilansie zgodnie z mającymi zastosowanie standardami rachunkowości, ale wykluczonych z miary ekspozycji całkowitej składającej się na wskaźnik dźwigni zgodnie z art. 429 ust. 13 rozporządzenia (UE) nr 575/2013) | - |
| 4 | Korekta z tytułu instrumentów pochodnych | 79 |
| 5 | Korekta z tytułu transakcji finansowanych z użyciem papierów wartościowych (SFT) | - |
| 6 | Korekta z tytułu pozycji pozabilansowych (tj. konwersja na kwoty ekwiwalentu kredytowego ekspozycji pozabilansowych) | 590 673 |
| EU-6a | (Korekta z tytułu ekspozycji wewnątrz grupy wykluczonych z miary ekspozycji całkowitej składającej się na wskaźnik dźwigni zgodnie z art. 429 ust. 7 rozporządzenia (UE) nr 575/2013) | - |
| EU-6b | (Korekta z tytułu ekspozycji wykluczonych z miary ekspozycji całkowitej składającej się na wskaźnik dźwigni zgodnie z art. 429 ust. 14 rozporządzenia (UE) nr 575/2013) | - |
| 7 | Inne korekty | 457 522 |
| **8** | **Miara ekspozycji całkowitej składającej się na wskaźnik dźwigni** | **21 573 030** |

*Tabela 34. Wspólne ujawnianie wskaźnika dźwigni zgodnie z tabelą LRCom Rozporządzenia 2016/200, według stanu na 31.12.2016 r. (w tys. zł)*

| Lp. | Wyszczególnienie | Ekspozycje wskaźnika dźwigni określone w Rozporządzeniu w sprawie wymogów kapitałowych |
|---|---|---|
| | **Ekspozycje bilansowe (z wyłączeniem instrumentów pochodnych i transakcji finansowanych z użyciem papierów wartościowych)** | |
| 1 | Pozycje bilansowe (z wyłączeniem instrumentów pochodnych, transakcji finansowanych z użyciem papierów wartościowych i aktywów powierniczych, ale z uwzględnieniem zabezpieczenia) | 21 079 423 |
| 2 | (Kwoty aktywów odliczane przy ustalaniu kapitału Tier I) | -105 940 |
| **3** | **Całkowite ekspozycje bilansowe (z wyłączeniem instrumentów pochodnych, transakcji finansowanych z użyciem papierów wartościowych i aktywów powierniczych) (suma wierszy 1 i 2)** | **20 973 483** |
| | **Ekspozycje z tytułu instrumentów pochodnych** | |
| 4 | Koszt odtworzenia związany z wszystkimi transakcjami na instrumentach pochodnych (tj. z pominięciem kwalifikującego się zmiennego depozytu zabezpieczającego w gotówce) | 6 409 |
| 5 | Kwoty narzutu w odniesieniu do potencjalnej przyszłej ekspozycji związanej z wszystkimi transakcjami na instrumentach pochodnych (metoda wyceny według wartości rynkowej) | 2 465 |
| EU-5a | Ekspozycja obliczona według metody wyceny pierwotnej ekspozycji | - |
| 6 | Ubruttowienie zapewnionego zabezpieczenia instrumentów pochodnych, jeżeli odliczono je od aktywów bilansowych zgodnie z mającymi zastosowanie standardami rachunkowości | - |
| 7 | (Odliczenia aktywów wierzytelności w odniesieniu do zmiennego depozytu zabezpieczającego w gotówce zapewnionego w transakcjach na instrumentach pochodnych) | - |
| 8 | (Wyłączone ekspozycje z tytułu transakcji rozliczanych za pośrednictwem klienta w odniesieniu do składnika rozliczanego z kontrahentem centralnym) | - |
| 9 | Skorygowana skuteczna wartość nominalna wystawionych kredytowych instrumentów pochodnych | - |
| 10 | (Skorygowana skuteczna wartość nominalna kompensat i odliczeń narzutów w odniesieniu do wystawionych kredytowych instrumentów pochodnych) | - |
| **11** | **Całkowite ekspozycje z tytułu instrumentów pochodnych (suma wierszy 4–10)** | **8 874** |
| | **Ekspozycje z tytułu transakcji finansowanych z użyciem papierów wartościowych** | |
| 12 | Aktywa z tytułu transakcji finansowanych z użyciem papierów wartościowych brutto (bez uwzględnienia kompensowania), po korekcie z tytułu transakcji księgowych dotyczących sprzedaży | - |
| 13 | (Skompensowane kwoty zobowiązań gotówkowych i wierzytelności gotówkowych w odniesieniu do aktywów z tytułu transakcji finansowanych z użyciem papierów wartościowych brutto) | - |

| Lp. | Wyszczególnienie | Ekspozycje wskaźnika dźwigni określone w Rozporządzeniu w sprawie wymogów kapitałowych |
|---|---|---|
| 14 | Ekspozycja na ryzyko kredytowe kontrahenta w odniesieniu do aktywów z tytułu transakcji finansowanych z użyciem papierów wartościowych | - |
| EU-14a | Odstępstwo dotyczące transakcji finansowanych z użyciem papierów wartościowych: Ekspozycja na ryzyko kredytowe kontrahenta zgodnie z art. 429b ust. 4 i art. 222 rozporządzenia (UE) nr 575/2013 | - |
| 15 | Ekspozycje z tytułu transakcji zawieranych poprzez pośrednika | - |
| EU-15a | (Wyłączone ekspozycje z tytułu transakcji finansowanych z użyciem papierów wartościowych rozliczanych za pośrednictwem klienta w odniesieniu do składnika rozliczanego z kontrahentem centralnym) | - |
| **16** | **Całkowite ekspozycje z tytułu transakcji finansowanych z użyciem papierów wartościowych (suma wierszy 12–15a)** | **0** |
| | **Inne ekspozycje pozabilansowe** | |
| 17 | Ekspozycje pozabilansowe wyrażone wartością nominalną brutto | 1 995 273 |
| 18 | (Korekty z tytułu konwersji na kwoty ekwiwalentu kredytowego) | -1 404 600 |
| **19** | **Inne ekspozycje pozabilansowe (suma wierszy 17 i 18)** | **590 673** |
| | **Ekspozycje wyłączone zgodnie z art. 429 ust. 7 i 14 rozporządzenia (UE) nr 575/2013 (bilansowe i pozabilansowe)** | |
| EU-19a | (Wyłączenie ekspozycji wewnątrz grupy (na zasadzie nieskonsolidowanej) zgodnie z art. 429 ust. 7 rozporządzenia (UE) nr 575/2013 (bilansowych i pozabilansowych)) | - |
| EU-19b | (Ekspozycje wyłączone zgodnie z art. 429 ust. 14 rozporządzenia (UE) nr 575/2013 (bilansowe i pozabilansowe)) | - |
| | **Kapitał i miara ekspozycji całkowitej** | |
| 20 | Kapitał Tier I | 537 675 |
| **21** | **Miara ekspozycji całkowitej składającej się na wskaźnik dźwigni (suma wierszy 3, 11, 16, 19, EU-19a i EU-19b)** | **21 573 030** |
| | **Wskaźnik dźwigni** | |
| **22** | **Wskaźnik dźwigni** | **2,49%** |
| | **Wybór przepisów przejściowych i kwota wyłączonych pozycji powierniczych** | |
| EU-23 | Wybór przepisów przejściowych na potrzeby określenia miary kapitału | Przejściowe |
| EU-24 | Kwota wyłączonych pozycji powierniczych zgodnie z art. 429 ust. 11 rozporządzenia (UE) nr 575/2013 | - |

*Tabela 35. Podział ekspozycji bilansowych (z wyłączeniem instrumentów pochodnych, transakcji finansowanych z użyciem papierów wartościowych i ekspozycji wyłączonych) zgodnie z tabelą LRSpl z Rozporządzenia 2016/200, według stanu na 31.12.2016 r. (w tys. zł)*

| Lp. | Wyszczególnienie | Ekspozycje wskaźnika dźwigni określone w Rozporządzeniu w sprawie wymogów kapitałowych |
|---|---|---|
| EU-1 | Całkowite ekspozycje bilansowe (z wyłączeniem instrumentów pochodnych, transakcji finansowanych z użyciem papierów wartościowych i ekspozycji wyłączonych), w tym: | 21 079 423 |
| EU-2 | Ekspozycje zaliczane do portfela handlowego | - |
| EU-3 | Ekspozycje zaliczane do portfela bankowego, w tym: | 21 079 423 |
| EU-4 | Obligacje zabezpieczone | - |
| EU-5 | Ekspozycje traktowane jako ekspozycje wobec państwa | 10 834 646 |
| EU-6 | Ekspozycje wobec samorządów regionalnych, wielostronnych banków rozwoju, organizacji międzynarodowych i podmiotów sektora publicznego, których nie traktuje się jak państwa | - |
| EU-7 | Instytucje | 1 352 817 |
| EU-8 | Zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach | 1 060 360 |
| EU-9 | Ekspozycje detaliczne | 1 769 962 |
| EU-10 | Przedsiębiorstwa | 2 977 706 |
| EU-11 | Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania | 1 715 121 |
| EU-12 | Pozostałe ekspozycje (np. kapitałowe, sekurytyzacyjne i inne aktywa niegenerujące zobowiązania kredytowego) | 1 368 811 |

Na wielkość wskaźnika dźwigni w roku 2016 wpływ miały przede wszystkim następujące czynniki:

– wzrost wartości ekspozycji z tytułu innych aktywów (ekspozycji bilansowych Grupy),
– wzrost kapitału Tier I w rezultacie wzmocnienia kapitałowego w formie emisji akcji.

### *Zarządzanie ryzykiem nadmiernej dźwigni finansowej*

Ryzyko nadmiernej dźwigni wynika z podatności na zagrożenia z powodu dźwigni finansowej, które mogą wymagać podjęcia niezamierzonych działań korygujących plan finansowy, w tym awaryjnej sprzedaży aktywów mogącej przynieść straty lub spowodować konieczność korekty wyceny pozostałych aktywów. Do podstawowych zadań Banku, jako podmiotu dominującego w Grupie, należy zapewnienie odpowiedniego poziomu płynności całemu Zrzeszeniu Banku. Równocześnie, zgodnie z Umową Zrzeszenia, zrzeszone banki spółdzielcze mają obowiązek lokowania w Banku nadwyżek środków finansowych, które są lokowane przez Bank w bezpieczne, tj. nie generujące ryzyka kredytowego, papiery wartościowe. W efekcie, Bank pozbawiony jest możliwości swobodnego zarządzania istotną częścią swojej sumy bilansowej. Ze względu na uwarunkowany zewnętrznymi przepisami model biznesowy przyjęto, że Bank zarządza ryzykiem dźwigni nie uwzględniając aktywów oraz pozycji pozabilansowych, niezbędnych do zapewnienia odpowiedniego poziomu płynności Zrzeszenia.

Proces zarządzania ryzykiem nadmiernej dźwigni został uregulowany w przepisach wewnętrznych Banku dotyczących adekwatności kapitałowej na poziomie Polityki oraz Instrukcji. Ryzyko nadmiernej dźwigni jest monitorowane i podlega ocenie istotności w okresach kwartalnych. Jest ono raportowane w ramach sprawozdań dotyczących adekwatności kapitałowej oraz zarządzania ryzykiem przekazywanych KZAiP, Zarządowi oraz Radzie Nadzorczej Banku. Przyjmuje się, że Bank będzie zachowywał wewnętrzny limit ekspozycji na ryzyko nadmiernej dźwigni, a tym samym nie będzie wyznaczał kapitału wewnętrznego na jego pokrycie. Ryzyko nadmiernej dźwigni podlega corocznemu przeglądowi i weryfikacji, w ramach realizowanych przeglądów procedur i metodologii wewnętrznych.

# *8. Bufory kapitałowe*

Zgodnie z Rozporządzeniem CRR oraz ustawą o nadzorze makroostrożnościowym, instytucje finansowe mają obowiązek utrzymywania dodatkowych buforów kapitałowych ponad poziomy minimalne określone w Rozporządzaniu CRR. Bufory powinny być pokrywane kapitałem podstawowym typu Tier I. Zgodnie z ustawą, na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa posiadała:

1) wskaźnik bufora zabezpieczającego;

   Bufor zabezpieczający obowiązuje wszystkie banki. Sukcesywnie, co roku, będzie on zwiększany do ostatecznego, stałego poziomu równego 2,5 % (w 2019 roku). Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku bufor zabezpieczający wynosił 1,25 %.

2) wskaźnik bufora innej instytucji o znaczeniu systemowym;

   W dniu 4 października 2016 r. Komisja Nadzoru Finansowego, działając na podstawie art. 39 ust. 1 Ustawy o nadzorze makroostrożnościowym, wydała decyzję w przedmiocie zidentyfikowania Banku jako innej instytucji o znaczeniu systemowym oraz nałożeniu na Bank, na zasadzie indywidualnej i skonsolidowanej, bufora innej instytucji o znaczeniu systemowym w wysokości równoważnej 0,00% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko, obliczonej zgodnie z art. 92 ust. 3 Rozporządzenia 575/2013.

3) wskaźnik bufora antycyklicznego specyficznego dla instytucji;
Na podstawie art. 83 oraz art. 96 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym, od dnia 1 stycznia 2016 r. wskaźnik bufora antycyklicznego wynosi 0 % dla ekspozycji kredytowych na terytorium RP. Według stanu na 31.12.2016 r. ekspozycja kredytowa Grupy skupiona była na terytorium Polski, w związku z tym kwota bufora antycyklicznego wynosiła 0 zł.

# 9. Informacje dotyczące zasad zarządzania Bankiem

## Liczba stanowisk dyrektorskich zajmowanych w Banku przez Członków Zarządu Banku

Członkowie Zarządu nie zajmują stanowisk dyrektorskich, w związku z pełnioną funkcją sprawują nadzór nad głównymi obszarami działalności Banku.

## Polityka rekrutacji dotycząca wyboru Członków Zarządu Banku oraz rzeczywistego stanu ich wiedzy, umiejętności i wiedzy specjalistycznej

Zgodnie z przyjętą w 2014 roku „Procedurą dokonywania oceny odpowiedniości kandydatów na członków Zarządu Banku Polskiej Spółdzielczości S.A., a także oceny Zarządu Banku oraz jego członków w trakcie kadencji", Rada Nadzorcza dokonuje ocen odpowiedniości poszczególnych kandydatów na członków Zarządu, członków Zarządu oraz kolegialnej.

W ramach indywidualnej oceny kandydata/członka Zarządu, Rada Nadzorcza ocenia rzeczywiste jego kwalifikacje, reputację oraz całokształt aktywności zawodowej i pozazawodowej, natomiast w ramach oceny kolegialnej Zarządu Banku działającego jako organ, Rada ocenia ostrożne i stabilne zarządzanie Bankiem, a także reputację Banku, jako pochodną działań członków Zarządu Banku.

Za rok obrotowy 2016, Rada Nadzorcza pozytywnie oceniła odpowiedniość Zarządu Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. oraz jego członków w trakcie kadencji. Zarówno wykształcenie formalne, jak i przebieg ścieżki zawodowej potwierdziły wysokie kompetencje poszczególnych Członków Zarządu. Nie odnotowano także działań, które w jakikolwiek sposób mogłyby lub wpłynęły negatywnie na reputację Banku. W ocenie Rady Nadzorczej, Zarząd Banku jako organ kolegialny w 2016 roku zarządzał Bankiem w sposób ostrożny i stabilny.

## *Strategia w zakresie zróżnicowania w odniesieniu do wyboru Członków Zarządu Banku, jego celów i wszelkich odpowiednich zadań określonych w tej polityce oraz zakresu, w jakim te cele i zadania zostały zrealizowane*

W zakresie strategii zróżnicowania w odniesieniu do wyboru członków Zarządu Banku, jego celów i wszelkich odpowiednich zadań określonych w tej polityce oraz zakresu, w jakim te cele i zadania zostały zrealizowane mają zastosowanie Zasady Ładu Korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych wydane przez Komisję Nadzoru Finansowego i przyjęte przez Zarząd Banku, Radę Nadzorczą oraz Zgromadzenie Akcjonariuszy.

Zasady Ładu Korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych są zbiorem zasad określających relacje wewnętrzne i zewnętrzne instytucji nadzorowanych, w tym relacje z udziałowcami i klientami, ich organizację, funkcjonowanie nadzoru wewnętrznego oraz kluczowych systemów i funkcji wewnętrznych, a także organów statutowych i zasad ich współdziałania.

Zasady oraz procedury rekrutacyjne mające na celu pozyskiwanie do pracy kandydatów o odpowiednich kwalifikacjach obowiązują wszystkie stanowiska pracy w Banku. Na stanowiska członków Zarządu proces rekrutacyjny jest dodatkowo rozszerzany o zapisy Procedury dokonywania ocen odpowiedniości kandydatów na członków Zarządu Banku Polskiej Spółdzielczości S.A., a także oceny Zarządu Banku oraz jego członków w trakcie kadencji. Na ocenę odpowiedniości składa się ocena kwalifikacji, reputacji oraz całokształtu aktywności zawodowej i pozazawodowej.

Dobór Członków Zarządu Banku dokonywany jest tak, aby zagwarantowany został odpowiedni udział osób, wykazujących się doświadczeniem i znajomością polskiego rynku finansowego, niezbędnymi w zarządzaniu Bankiem. Indywidualne kompetencje poszczególnych kandydatów/członków Zarządu Banku dopełniają się, umożliwiając zapewnienie odpowiedniego poziomu przygotowania merytorycznego do kolegialnego zarządzania Bankiem.

## *Komitet do spraw ryzyka*

Bank nie spełnia żadnej z przesłanek wymienionych w art. 4 ust. 1 pkt 35) ppkt a) ustawy Prawo bankowe dot. banku istotnego, jak również nie został w myśl art. 4 ust. 1 pkt 35) ppkt b) uznany za bank istotny systemowo przez Komisję Nadzoru Finansowego, dlatego też stosownie do art. 9 c b ustawy Prawo bankowe nie jest zobowiązany do utworzenia komitetu ds. ryzyka. Z uwagi na powyższe w roku 2016 nie funkcjonował w Banku komitet ds. ryzyka, a zarządzanie ryzykiem w Banku, było nadzorowane przez Komitet Audytu Rady Nadzorczej.

## *Przepływ informacji na temat ryzyka*

Przepływ informacji dotyczących ryzyka w Banku reguluje w szczególności Instrukcja funkcjonowania Systemu Informacji Kierownictwa (SIK), która określa zasady raportowania, obieg informacji zarządczej, procedurę opracowywania raportów i sposób ich przekazywania adresatom, którymi są w szczególności: Zarząd, Rada Nadzorcza, Komitet Audytu Rady Nadzorczej, Rada Zrzeszenia oraz Komitety: Ryzyka Operacyjnego oraz Zarządzania Aktywami i Pasywami. Odbiorcami raportów są również właściwe komórki merytoryczne.

Opracowywane w Banku raporty obejmują wszystkie obszary działalności Banku. Ich zakres i częstotliwość są adekwatne do rozmiarów prowadzonej działalności i występującego ryzyka. Umożliwia to identyfikowanie, mierzenie, monitorowanie i kontrolowanie wszystkich rodzajów ryzyka w Banku.
Na potrzeby SIK w Banku w 2016 r. opracowywanych było 102 raporty, z czego znaczną część stanowiły raporty dotyczące wprost zagadnień związanych z ryzykiem kredytowym, finansowym, operacyjnym, jak również z ryzykiem braku zgodności. Wszystkie raporty z zakresu ryzyka prezentowane były na posiedzeniach Zarządu Banku przez kierowników komórek opracowujących. Częstotliwość przekazywania raportów jest zróżnicowana w zależności od przepisów zewnętrznych, rekomendacji nadzorczych oraz bieżących potrzeb Banku. Zarząd Banku otrzymuje raporty miesięczne, kwartalne, półroczne lub roczne. W sytuacjach nadzwyczajnych związanych z ryzykiem w Banku, komórki organizacyjne opracowują i przedkładają Zarządowi raporty i informacje bieżące. Opracowania mają charakter syntetyczny, zawierają najistotniejsze informacje służące podejmowaniu decyzji przez Zarząd Banku. Raporty dotyczące ryzyka poddawane są, tak jak wszystkie inne raporty SIK, przeglądom (co najmniej raz do roku) pod kątem zmian w przepisach, wydanych rekomendacji i zaleceń pokontrolnych KNF.

Zagadnienia związane z zarządzaniem ryzykiem w Banku są także przedmiotem obrad Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami, Komitetu Kredytowego Banku, jak również Komitetu Ryzyka Operacyjnego, w których uczestniczą wybrani Członkowie Zarządu, stosownie do zapisów regulaminów tych komitetów. Ponadto Zarząd, KZAiP i wybrani pracownicy Banku otrzymują również dzienną informację o wykorzystaniu limitów obowiązujących dla ryzyka finansowego, w szczególności obejmującą kształtowanie się miar płynności KNF, wskaźnika LCR oraz wewnętrznych limitów ograniczających ekspozycję na ryzyko płynności, stopy procentowej i walutowe.

# 10. Informacje dotyczące polityki i praktyk Banku w zakresie wynagrodzeń pracowników, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na profil ryzyka

## 10.1. Informacje dotyczące procesu decyzyjnego stosowanego przy ustalaniu polityki zmiennych składników wynagrodzeń

Zasady ustalania zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, stosowane przez Bank w 2016 roku, określone zostały w „Polityce zmiennych składników wynagrodzeń w Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.". Powyższa Polityka przyjęta została uchwałą Rady Nadzorczej z dnia 30 grudnia 2014 roku. W procesie ustalania jej zasad czynny udział brali członkowie Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej. W 2016 roku, w Banku funkcjonował Komitet ds. Wynagrodzeń utworzony spośród członków Rady Nadzorczej w składzie: przewodniczącego i trzech członków Komitetu.

Do zadań Komitetu ds. Wynagrodzeń należy w szczególności:

1) monitorowanie wynagrodzenia zmiennego osób zajmujących stanowiska kierownicze;
2) wydawanie opinii na temat polityki zmiennych składników wynagrodzeń, w tym wysokości i składników wynagrodzeń, kierując się ostrożnym i stabilnym zarządzaniem ryzykiem, kapitałem i płynnością oraz szczególną dbałością o długoterminowe dobro Banku, interes akcjonariuszy, inwestorów i udziałowców Banku;
3) nadzorowanie polityki w zakresie obowiązującego w Banku systemu wynagrodzeń;
4) dokonywanie oceny kompetencji i reputacji kandydatów na Członków Zarządu, Członków Zarządu Banku i Zarządu Banku jako organu kolegialnego, zgodnie z obowiązującą w Banku procedurą odpowiedniości.

W procesie ustalania Polityki Bank nie korzystał z pomocy konsultanta zewnętrznego.

W 2016 roku, Komitet ds. wynagrodzeń odbył sześć posiedzeń. Posiedzenia były protokołowane. W trakcie posiedzeń Komitet ds. wynagrodzeń, w szczególności:

1) wydał opinię w zakresie oceny efektów pracy oraz poziomu wypłaty premii za 2015 rok;
2) wydał opinię w zakresie zmiany umów o pracę Członków Zarządu Banku;
3) wydał opinię w zakresie oceny funkcjonowania polityki wynagradzania w Banku BPS S.A. za rok 2015;
4) zarekomendował Radzie Nadzorczej Banku cele na 2016 rok dla Członków Zarządu Banku;
5) wydał opinię w sprawie oceny odpowiedniości Zarządu Banku oraz jego członków w trakcie obecnej kadencji;
6) zaakceptował treść informacji o wynagrodzeniach członków organu Banku za rok 2015 wymagających upublicznienia.

## 10.2. Powiązanie wynagrodzeń z wynikami

Wynagrodzenie całkowite osób zajmujących stanowiska kierownicze składa się z:

1) wynagrodzenia stałego (wynagrodzenie zasadnicze);
2) wynagrodzenia zmiennego, zależnego od wyników.

Wynagrodzenie stałe stanowi na tyle dużą część łącznego wynagrodzenia, aby umożliwiało prowadzenie elastycznej polityki zmiennych składników wynagrodzenia, w tym obniżanie lub nie przyznawanie w ogóle zmiennych składników wynagrodzenia.

## 10.3. Informacje na temat cech charakterystycznych systemu wynagrodzeń

W zakresie ustalania systemu wynagrodzeń w odniesieniu do pracowników Banku, w tym członków Zarządu, zastosowanie mają Zasady Ładu Korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych wydane przez Komisję Nadzoru Finansowego, przyjęte przez Zarząd Banku i Radę Nadzorczą oraz odzwierciedlone w zapisach „Polityki wynagrodzeń Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.". Celem polityki wynagradzania Banku jest adekwatne wynagradzanie pracowników, w tym członków Zarządu, za wykonaną pracę oraz motywowanie ich do osiągania wysokich wyników oraz realizacji celów strategicznych Banku.
Polityka wynagrodzeń Banku realizowana jest z uwzględnieniem wielkości, ryzyk związanych z działalnością wewnętrzną, a także zakresu i stopnia złożoności działalności prowadzonej przez Bank Polskiej Spółdzielczości S.A.
System wynagrodzeń służy zapewnieniu stabilnego rozwoju Banku i ma na celu przyciągnięcie i utrzymanie najlepszych pracowników, w tym członków Zarządu oraz zabezpieczenie interesów akcjonariuszy i właścicieli poprzez określanie wynagrodzeń osób, których wpływ na ryzyko Banku jest istotny, w tym członków Zarządu w taki sposób, aby wynagrodzenie nie stanowiło zachęty do podejmowania ryzyka wykraczającego poza zaakceptowaną przez Radę Nadzorczą skłonność do ryzyka Banku.

Na system wynagrodzeń w Banku składają się wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia zmienne i benefity pozapłacowe. Rekomendacje dotyczące elementów składowych systemu wynagradzania członków Zarządu przedstawia Radzie Nadzorczej Komitet ds. wynagrodzeń.
Podstawę kształtowania polityki wynagrodzeń Banku stanowi wynagrodzenie zasadnicze. Różnicowanie wynagrodzenia zasadniczego pracowników Banku, z wyłączeniem członków Zarządu, realizowane jest w oparciu o wartościowanie stanowisk pracy.
Podstawą ustalenia wysokości wynagrodzenia zmiennego jest ocena efektów pracy danej osoby zajmującej stanowisko kierownicze w Banku i danej jednostki organizacyjnej z uwzględnieniem wyników całego Banku.
Szczegółowe cele wyznaczane osobom zajmującym stanowiska kierownicze stanowią wypadkową głównych celów finansowych Banku i uwzględniają zakres odpowiedzialności na danym stanowisku.

Ocena efektów pracy dokonywana jest zgodnie z zatwierdzonymi przez Radę Nadzorczą Banku „Szczegółowymi zasadami oceny efektów pracy osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. w ramach Polityki zmiennych składników wynagrodzeń w Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.". Przy ocenie indywidualnych efektów pracy bierze się pod uwagę kryteria finansowe i niefinansowe.

Przyjęte kryteria oceny efektów pracy członków Zarządu Banku to: zysk netto, stopa zwrotu z kapitału własnego, poziom wskaźnika C/I, stopień realizacji przyjętej Strategii Banku i planu finansowego oraz zaangażowanie w realizację powierzonych zadań.

Wyniki Banku przyjmowane w celu określenia zmiennych składników wynagrodzenia, uwzględniają koszt ryzyka Banku, koszt kapitału i ryzyka płynności w perspektywie długoterminowej.

Ocena wyników odbywa się za okresy trzyletnie, tak aby wysokość wynagrodzenia zależnego od wyników uwzględniała cykl koniunkturalny Banku i ryzyko związane z prowadzoną działalnością gospodarczą.

Wynagrodzenie zmienne może być przyznawane i wypłacane na następujących zasadach:

1) 55 % (lub 40 % w przypadku, gdy całkowite wynagrodzenie zmienne przekracza 600 tys. zł) wynagrodzenia zmiennego jest przyznawane i wypłacane w gotówce, niezwłocznie po jego przyznaniu pracownikowi zajmującemu stanowisko kierownicze w Banku;
2) 45 % (lub 60 % w przypadku, gdy całkowite wynagrodzenie zmienne przekracza 600 tys. zł) wynagrodzenia zmiennego jest przyznawane w gotówce i wypłacane z odroczeniem.

Zmienne wynagrodzenie ulega odroczeniu na okres 3 lat. Corocznie w przypadku pozytywnej oceny efektów pracy następuje uruchomienie 1/3 odroczonej części wynagrodzenia zmiennego.

Nadzorowanie polityki w zakresie obowiązującego w Banku systemu wynagrodzeń realizowane jest przez Komitet ds. wynagrodzeń. Nadzór nad polityką wynagrodzeń Banku obejmuje ocenę adekwatności polityki i poszczególnych elementów składowych wynagrodzeń, w tym kształt systemów motywacyjnych i dodatkowych korzyści. Rada Nadzorcza Banku corocznie przedkłada do Walnego Zgromadzenia raport z oceny funkcjonowania polityki wynagradzania w Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. w celu dokonania przez Walne Zgromadzenie Banku oceny, czy ustalona polityka wynagradzania sprzyja rozwojowi i bezpieczeństwu działania instytucji nadzorowanej.

## 10.4. Stosunek stałych składników wynagrodzenia do składników zmiennych

W zależności od wysokości oceny efektów pracy premia stanowi do 30 % rocznego wynagrodzenia zasadniczego.

## 10.5. Informacje na temat kryteriów dotyczących osiąganych wyników, stanowiących podstawę uprawnień do akcji, opcji na akcje lub odpowiadających im instrumentów w postaci świadczeń niepieniężnych

Ze względu na zastosowanie w Banku zasady proporcjonalności określonej w § 57 Uchwały Nr 258/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 4 października 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku, Bank nie prowadzi polityki dotyczącej składników wynagrodzenia zmiennego w postaci akcji, opcji na akcje ani odpowiadających im instrumentów w postaci świadczeń niepieniężnych. Bank nie stosuje postanowień Uchwały w tym zakresie ze względu na obecną strukturę właścicielską oraz znacznie ograniczoną możliwość prowadzenia obrotu akcjami.

## 10.6. Zbiorcze informacje ilościowe dotyczące wysokości wynagrodzenia z podziałem na linie biznesowe stosowane w zarządzaniu Bankiem

Ze względu na zastosowanie w Banku zasady proporcjonalności określonej w § 57 Uchwały Nr 258/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 4 października 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku w zakresie ograniczenia stanowisk kierowniczych objętych polityką zmiennych składników wynagrodzeń do Członków Zarządu, Bank odstępuje od publikacji powyższych informacji.

## 10.7. Zbiorcze informacje ilościowe na temat wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku

*Tabela 36. Dane dotyczące osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku BPS S.A. w rozumieniu § 28 ust. 1 Uchwały KNF nr 258/2011 - Członkowie Zarządu Banku za 2016 r.*

| Wyszczególnienie | | Wartości liczbowe | Komentarz |
|---|---|---|---|
| Liczba osób otrzymujących wynagrodzenie | | **4** | |
| Wynagrodzenie całkowite (w tys. zł) | | **2 027** | |
| Wartość wynagrodzenia (w tys. zł) w podziale na: | Wynagrodzenie stałe | **2 027** | |
| | Wynagrodzenie zmienne | **0** | |
| Wynagrodzenie zmienne | Wynagrodzenie płatne w gotówce | **0** | |
| | Wynagrodzenie płatne w instrumentach | **0** | |
| Wartość wynagrodzenia z odroczoną wypłatą | Część już przyznana | **0** | |
| | Część jeszcze nieprzyznana | **0** | |
| Wartość wynagrodzeń z odroczoną wypłatą przyznanych w danym roku obrotowym, wypłaconych i zmniejszonych w ramach korekty związanej z wynikami (w tys. zł) | | **0** | |
| Wartość płatności związanych z podjęciem zatrudnienia dokonanych w danym roku obrotowym (w tys. zł) | | **0** | |
| Wartość płatności związanych z zakończeniem stosunku zatrudnienia dokonanych w danym roku obrotowym (w tys. zł) | | **0** | |
| Liczba osób otrzymujących płatności związane z podjęciem zatrudnienia w danym roku obrotowym | | **0** | |
| Liczba osób otrzymujących płatności związane z odprawą w danym roku obrotowym | | **0** | |
| Najwyższa płatność na rzecz jednej osoby związana z podjęciem zatrudnienia (w tys. zł) | | **0** | |
| Najwyższa płatność na rzecz jednej osoby związana z zakończeniem zatrudnienia (w tys. zł) | | **0** | |
| Liczba osób, które otrzymały wynagrodzenie w wysokości co najmniej 1 mln EUR | | **0** | |